Expert-Grup
Centru Analitic Independent

Eficiența și transparența utilizării resurselor fondului forestier

Autori:

Dumitru Budianschi (coordonator)
Dumitru Galupa
Igor Guțan
Petru Bacal
Victor Ermurachi

Chișinău, iulie 2013

Notă de limitare a responsabilității

Prezentul document a fost elaborat de Centrul Analitic Independent EXPERT-GRUP în cadrul proiectului „Procesul bugetar în Republica Moldova: monitorizarea transparenței și promovarea controlului public” finanțat de Fundația Soros-Moldova.

Totodată, numai autorii sunt responsabili de afirmațiile din acest document, care nu sunt în mod necesar împărtășite de finanțator sau de persoanele care au făcut comentarii.

EXPERT-GRUP nu adoptă poziții colective.

Conținut:

Introducere 6

Sumar executiv 7

1. Dinamica şi structura fondului forestier naţional 9

2. Transparența utilizării resurselor publice în sector 12

Aspecte generale 12

Instrumentele de asigurare a transparenţei 13

Procesul de elaborare şi adoptare a deciziilor 14

Achiziţiile publice şi licitaţiile forestiere 15

Arenda fondului forestier 20

Întreprinderile de stat din subordinea agenţiei Moldsilva 24

Concluzii și recomandări 24

3. Regimul de acces al populației în fondul forestier 27

Cadrul legal și de politici privind accesul 27

- Accesul populației în scop de recreere 27
- Regimul ariilor protejate 28
- Folosinţa obiectelor regnului vegetal 29
- Păşunatul vitelor și recoltarea ierbii 29
- Accesul în scop de vânat și dobândire a animalelor 29

Rolul autorităților publice locale în dezvoltarea și gestiunea fondului forestier 30

- Situația actuală și cadrul de politici și legal 30
- Pădurile comunale 31
- Măsuri și potențiale beneficii de pe urma dezvoltării sectorului forestier comunal 31
- Tendințe și activități planificate 33

Încălcări ale legislației în domeniul utilizării fondului forestier 34

- Situația actuală și tendințe 34
- Impactul tăierilor ilicite 35

Experiența internațională privind accesul, vânatul și extinderea pădurilor comunale 37

- Accesul populației 37
- Extinderea fondului forestier și dezvoltarea pădurilor comunale 37
- Vânatul 37

Concluzii și recomandări 37

4. Evaluarea complexă a fondului forestier 39

Consideraţiuni teoretice și practice privind evaluarea complexă a resurselor forestiere 39

- Abordarea conceptuală a valorii integrale a pădurilor 39
- Estimarea valorii integrale a fondului forestier naţional 42

Valoarea de utilizare a resurselor forestiere 46

- Produsele lemnoase 46

Produsele şi serviciile cinegetice 47
Produsele accesorii 48
Serviciile recreative şi turistice. 49
Evaluarea ecologică 51
Evaluarea diversităţii biologice 51
Componenţa specifică a asociaţiilor arboricole forestiere 52
Evaluarea suprafeţelor silvice cu statut de arii protejate 53
Valoarea integrală a rezervaţiilor naturale de stat 54
Concluzii şi recomandări 56
5. Managementul forestier 58
Aspecte generale și evoluția istorică a cadrului instituțional 58
Contextul de politici 59
Caracteristica cadrului instituțional existent 60
Analiza managementului forestier 64
Istorii de succes în sectorul forestier 66
Concluzii și recomandări 67
6. Finanțarea sectorului 69
Sursele de finanțare și destinația cheltuielilor 69
Evoluția veniturilor în sectorul forestier. 70
Structura și evoluția cheltuielilor și consumurilor consolidate pentru întreținerea și dezvoltarea fondului forestier 71
Resurse disponibile 72
Concluzii și recomandări 74
7. Concluzii și recomandări generale 75
8. Anexe 77

Lista de Figuri:

Figura 1 Dinamica suprafeţei şi ponderii terenurilor împădurite, mii ha 9
Figura 2 Structura valorii integrale a potenţialului natural 42
Figura 3 Structura funcţională a pădurilor în Republica Moldova 44
Figura 4 Valoarea acţiunilor intentate pentru prejudiciile cauzate regnului vegetal, mii lei 45
Figura 5 Componența specifică a pădurilor Republicii Moldova 53
Figura 6 Structura de guvernare a sectorului silvic 61
Figura 7 Structura organizatorică a Agenției „Moldsilva” 62

Figura 8 Separarea atribuțiilor de gestiune de cele de administrare in sectoarele forestier si protecția naturii 63

Figura 9 Procesul strategic de planificare a lucrărilor silvice 71

Lista de Tabele:

Tabelul 1 Structura suprafeţelor actuale ocupate de păduri, în mii ha 10

Tabelul 2 Publicarea anunțului de organizare a licitațiilor forestiere 18

Tabelul 3 Structura terenurilor date în arendă în jurul Chișinăului pe ani, 2008-2012, % din categoria respectivă 22

Tabelul 4 Încălcări ale legislației silvice depistate în rezultatul controalelor efectuate de către Agenţia „Moldsilva” 34

Tabelul 5 Valoarea integrală a serviciilor ecosistemice ale fondului forestier naţional 43

Tabelul 6 Dinamica principalelor specii de vânat din fondul cinegetic gestionat de Agenţia „Moldsilva” 48

Tabelul 7 Recoltarea produselor silvice accesorii 49

Tabelul 8 Fluxurile şi veniturile turistice ale rezervaţiilor naturale de stat, anul 2011 49

Tabelul 9 Rolul fondului forestier în gestionarea ariilor naturale protejate 53

Tabelul 10 Valoarea integrală a RNS 55

Tabelul 11 Veniturile consolidate ale Agenţiei „Moldsilva” în perioada 2007-2012, mii lei 70

Tabelul 12.Cheltuielile și consumurile pe sector, 2007-2012, mii lei 72

Introducere

Sectorul silvic este unul din cele mai slab reformate sectoare, cu o activitate destul de dosită de ochii societății. Prin această lucrare se urmărește de a prezenta principalele probleme cu care se confruntă sectorul silvic în Republica Moldova din punct de vedere a guvernării și managementului acestuia. Accentele preponderent fiind puse pe evaluarea nivelului de asigurare a transparenței și eficienței utilizării resurselor silvice, fără a intra în aspectele tehnice și tehnologice specifice silviculturii sau mediului.

Lucrarea conține 6 capitole de bază: (1) Dinamica şi structura fondului forestier naţional, (2) Transparența utilizării resurselor publice în sector, (3) Regimul de acces al populației în fondul forestier (4) Evaluarea complexă a fondului forestier, (5) Guvernarea și Managementul fondului silvic, (6) Finanțarea sectorului silvic. La sfârșitul studiului sunt prezentate concluziile și recomandările generale.

Primul capitol conține o succintă prezentare a evoluției suprafețelor cu păduri și gradului de împădurire, începând cu anul 1812 și de asemenea este prezentată structura suprafețelor împădurite, inclusiv după forma de proprietate.

În capitolul doi a fost analizat nivelul de transparență în sector. Pentru aceasta s-au analizat instrumentele prin care se asigură transparența în sector, transparența în procesul luării deciziilor, achizițiilor publice, licitațiilor forestiere și la darea în arendă a suprafețelor din fondul forestier de stat. De asemenea s-a analizat legalitatea privind darea în arendă și aspectele manageriale și economice aferente procesului de dare în arendă.

Următorul capitol este destinat reglementării accesului în fondul silvic și rolul comunităților în procesul de administrare silvică. Pentru a dezvălui subiectul legat de acces a fost efectuată o analiză privind accesul populației cu scop de recreere, vânat, păşunatul animalelor, accesul în ariile protejate. De asemenea, este prezentată experiența internațională privind accesul, vânatul și extinderea pădurilor comunale, precum și încălcările legislației în domeniul utilizării bunurilor din fondul forestier.

În capitolul patru este prezentat conceptul de valoare integrală a fondului forestier și este estimată valoarea fondului forestier pe diferite componente ale acesteia, valoarea de utilizare directe și indirecte, a valorii ecologice.

Capitolul cinci este dedicat problemelor de guvernare și management al sectorului silvic. În acest capitol se regăsește analiza cadrului instituțional, a politicilor și practicilor de management, cu referire la activitatea Agenției și a Întreprinderilor silvice. De asemenea, sunt prezentate câteva istorii de succes privind valorificarea mai complexă a resurselor forestiere.

În capitolul șase este descris sistemul de venituri ale sectorului și direcțiile de cheltuire a mijloacelor financiare disponibile. De asemenea, se prezintă principalele probleme legate de activitatea economică financiară a întreprinderilor silvice.

Concluziile și recomandările generale, formulate la finalul studiului, vin să prezinte o viziune globală asupra sectorului, cu constatarea celor mai importante probleme și menționarea principalelor direcții și acțiuni pe care este necesar de întreprins.

Sumar executiv

Cea mai drastică perioadă de diminuare a **suprafețelor forestiere** a avut loc în anii 1812-1940, după care a urmat o perioadă de stabilitate până în anul 1960 la un nivel de circa 200 mii ha. După care a urmat o perioadă de creștere a suprafețelor forestiere, ajungând în 2013 la circa 375 mii hectare, însă sub nivelul din 1812. Astfel, gradul de împădurire încă este mult sub nivelul propus de 15% pentru asigurarea tuturor necesităților ecologice și economice ale populației.

Transparenţa în activitatea autorităţilor publice este un factor important pentru o guvernare democrată. Cadrul normativ prevede un spectru larg de instrumente pentru asigurarea transparenţei în activitatea autorităţilor publice. Agenţia Moldsilva se conformează parţial cadrului normativ de asigurare a transparenţei în activitatea sa. Această conformare, în mare parte, poartă un caracter formal şi se referă la subiecte mai puțin importante. Transparenţa activităţii Agenţiei Moldsilva pentru aşa domenii sensibile, cum ar fi licitaţiile forestiere, achiziţiile publice, atribuirea terenurilor în arendă, administrarea bugetului, etc. practic nu este asigurată sau este una de formă.

Darea în arendă a terenurilor din fondul forestier a avut loc fără a avea la bază un fundament legal solid. Procesul de dare în arendă nu a fost bine gândit, la baza dării în arendă au stat cererile de la solicitanți și nu inițiativa Agenției, aceasta s-a efectuat fără a avea un plan cu proiectele ce se doresc a fi implementate, iar s-a bazat pe un cuantum mediu de arendă, fără a se lua în considerație valoarea amplasării terenului. Astfel, aproape toate terenurile din jurul mun. Chișinău deja au fost date în arendă la prețuri care nu reflectă prețul corect al zonei. Pentru corectarea situației este necesar de stopat procesul de dare în arendă, de abrogat Regulamentul în baza cărui s-a efectuat darea în arendă, iar contractele semnate să fie revăzute sau reziliate. În continuare arenda poate fi efectuată doar în bază de proiect, și doar la inițiativa Moldsilva.

Accesul populației în păduri rămâne a fi unul liber din punct de vede legal, regulile și normele privind accesul fiind în concordanță cu practicile existente în alte state. Totuși practici precum arenda fondului forestier, în special îngrădirea teritoriilor forestiere arendate limitează accesul populatei această problemă fiind mai acută în zonele cu suprafețe mici de păduri. Infrastructura de recreere necesită investiții majore concomitent urmând a fi intensificată paza fondului forestier.

Pădurile comunale se dezvoltă lent, iar suprafețele forestiere existente gestionate de autoritățile publice locale sunt amenințate de o serie de factori care le amenință dezvoltarea și existența. Printre cei mai importanță se enumeră tăierile ilicite, poluarea cu deșeuri menajere, capacitățile limitate sau lipsa capacităților în cadrul autorităților publice locale de a gestiona eficient fonul silvic. În aceste condiții conservarea pădurilor comunale dar și extinderea acestora urmează să devină o prioritate, în baza unui parteneriat-public privat prin împădurirea terenurilor erodate, neutilizate în circuitul agricol. Măsuri similare au fost identificate în practica unor țări membre ale UE precum Regatul Unit și Irlanda. Comunitățile locale ar putea obține beneficii economice semnificative de pe urma exploatării fondului silvic local, la care se adaugă beneficiile ecologice inclusiv captarea carbonului de care ar putea beneficia întreaga societate.

Numărul **încălcărilor legislației** silvice este în creștere în ultimii ani însă considerăm sancțiunile mici și alți factori descurajează conformarea. În condițiile în care se preconizează elaborarea unui nou Cod Silvic urmează a fi înăsprită răspunderea pentru încălcarea legislației silvice și sporită eficiența controlului și pazei fondului silvic.

În scopul **valorificării complexe** şi durabile a resurselor forestiere, evaluării adecvate şi gestionării eficiente a serviciilor ecosistemice, ameliorării capacităţii de asimilare a mediului, în abordarea teoretică şi activitatea practică recentă, este promovat activ conceptul valorii integrale. Aplicarea în practică a conceptului respectiv a fost impulsionată de angajamentele comune asumate de ţările semnatare ale Agendei XXI de la Rio (5 iunie 1992) cu privire la implementarea dezvoltării durabile.

În Republica Moldova a fost aplicată **evaluarea integrală** a pădurilor pe categorii funcţionale, care necesită o actualizare şi o perfecţionare adecvată, având în vedere schimbările recente ale situaţiei economice şi

ecologice, necesitatea estimarea beneficiilor şi costurilor complexe generate de ecosistemele forestiere, în special a celor care formează valoarea de utilizare indirectă şi valoarea de conservare a pădurilor şi au influenţe majore asupra activităţilor economice şi mediului natural. În activitatea practică, se constată estimarea şi valorificarea prioritară a valorii de utilizare directe a produselor silvice. Valoarea de utilizare indirectă şi valoarea de conservare a ecosistemelor forestiere este estimată ca o valoare potenţială, complementară valorii economice directe.

În sectorul forestier sunt următoarele **instituţii** activitatea cărora au referinţă la terenurile cu vegetaţie forestieră - Ministerul Mediului, Agenţia „Moldsilva", Inspectoratul Ecologic de Stat, Autorităţile administraţiei publice locale și sunt deținătorii de terenuri. Competențele Ministerului Mediului, Agenției „Moldsilva" și a Autorităților Administrației Publice Locale au fost stabilite prin prevederile Codului silvic și Regulamentele de organizare și funcționare aprobate de Guvern. Nu s-au putut evita dublările și suprapunerile în atribuțiile acestor instituții, generând contradicții și situații de conflict. În scopul ameliorării situației este necesar de reformat Agenția „Moldsilva" și de separat funcțiile de politici și reglementări de cele de gestiune. Este necesar de creat Consiliul Național pentru Silvicultură și Vânătoare.

În domeniul **politicilor forestiere** se poate menționa existența unui șir de acte legislative, care reglementează administrarea și gestionarea resurselor forestiere. În legătură cu dezvoltarea sectorului forestier comunal și cel privat, precum și necesitatea creării condițiilor legislative pentru o mai bună gestionare a tuturor terenurilor cu vegetație forestieră este nevoie de elaborat un document de politică forestieră în Republica Moldova și o nouă redacție a Codului silvic.

În **managementului forestier** existent în Republica Moldova se constată cumularea de către Agenția „Moldsilva" a funcțiilor de elaborare a politicilor și reglementărilor cu cele de gestionare a fondurilor forestier și cinegetic. Are loc centralizarea excesivă la nivel de Agenție a diferitor aprobări și dezlegări manageriale. Este necesar de degajat activitățile entităților silvice prin transmiterea unor lucrări agenților economici(recoltarea masei lemnoase la produse principale, crearea și îngrijirea culturilor forestiere, construcția și întreținerea drumurilor forestiere ș.a.). Sunt rezerve semnificative în managementul forestier strategic privind dezvoltarea și sporirea productivității arboretelor forestiere prin valorificarea potențialului staţional, ridicarea clasei de producție și utilizarea mai largă a speciilor autohtone valoroase. Există necesitatea strategică de dezvoltare a sectorului forestier comunal și privat. Pentru organizarea și gestionarea terenurilor forestiere comunale este necesar de efectuat amenajarea silvică. La reformarea managementului forestier se va ține cont de necesitatea de creare a condiţiilor de menţinere, conservare şi dezvoltare a tuturor terenurilor cu vegetaţie forestieră prin armonizarea cadrului legislativ şi normativ, elaborarea şi aplicarea instrumentelor politicii forestiere, supravegherea şi controlului eficient a respectării legislaţiei silvice.

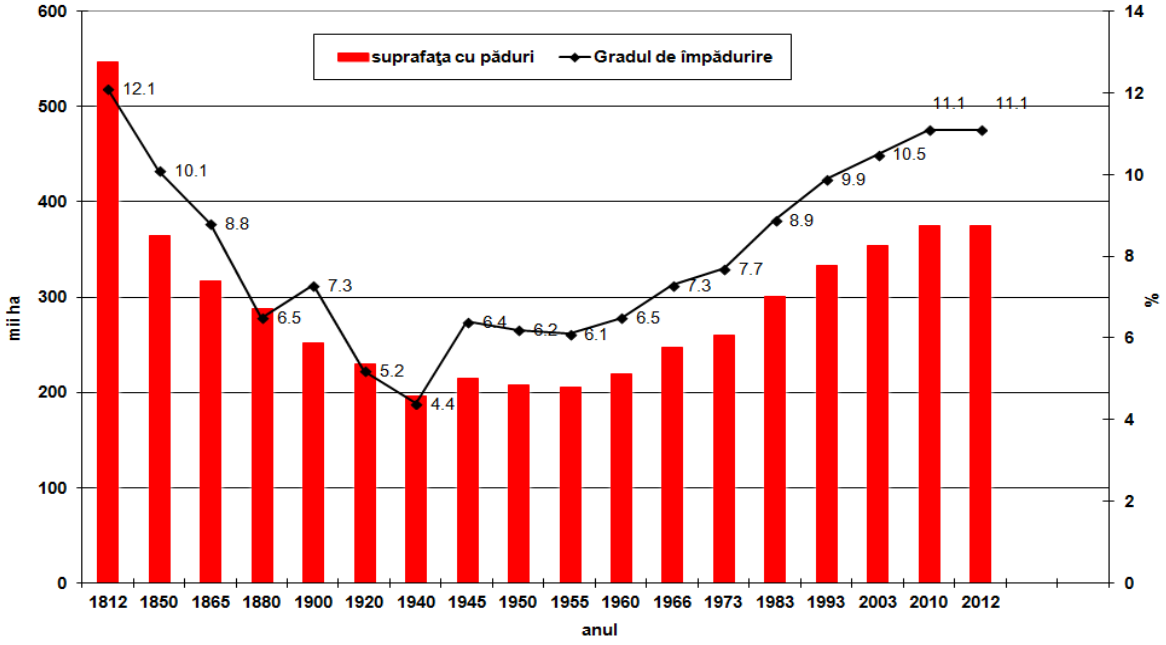
Finanţele Agenției „Moldsilva" sunt constituite din alocațiile de la Bugetul de stat, veniturile proprii ale entităților silvice, mijloacele speciale de la realizarea licențelor de vânătoare, mijloacele financiare de la arenda fondului forestier și de la realizarea reducerilor de emisii de carbon. Formarea veniturilor la întreprinderi este dependentă de caracteristicile patrimoniului forestier și mai puțin de calitatea managementului. Lipsește mecanismul financiar de redistribuire și susținere a activităților importante pentru durabilitatea fondurilor forestier și cinegetic. Veniturile silvice obținute în silvicultură sunt insuficiente pentru asigurarea permanenței pădurilor și a unei gestionări durabile. Analiza consumului lemnului în Moldova indică prezența unor cantități importante de proveniență ilegală. Includerea în circuitul legal a tuturor veniturilor din sectorul forestier ar permite rezolvarea multor probleme existente.

1. Dinamica şi structura fondului forestier naţional

Republica Moldova este o țară cu un nivel redus de împădurire. Cel mai jos nivel al gradului de împădurire a fost atins în perioada 1920-1960, ca rezultat al defrişărilor masive, în special în perioada 1812-1940. Începând cu 1960 lucrurile au început să se schimbe, însă încă nu a fost atins nici cel puțin nivelul anului 1812 ne mai vorbind de nivelul propus de 15%.

Teritoriul dintre Prut şi Nistru, a fost marcat, în permanență, de un deficit de suprafeţe silvice, fapt condiţionat atât de condiţiile fizico-geografice specifice, cât şi de creşterea presiunii antropice asupra pădurilor. Pe parcursul ultimelor 2 secole, suprafaţa pădurilor şi ponderea acestora în structura fondului funciar înregistrează o evoluţie oscilantă (Figura 1). Totodată cea mai drastică reducere a suprafețelor împădurite a avut loc în perioada de după anexarea Basarabiei de către Imperiul Rus (1812-1920). Acest lucru a fost determinat de creșterea populației determinate de creșterea naturală, însă mai cu seamă de colonizarea masivă a regiunii[1], precum și de extragerile lemnului preţios pentru acoperirea necesităților militare și economice ale Imperiului Rus. Astfel, către anul 1900, fondul forestier se estima la doar 250 mii ha sau 7,3% din teritoriu (în comparaţie cu 547 mii ha în 1812).

Figura 1 Dinamica suprafeţei şi ponderii terenurilor împădurite, mii ha

Sursa: elaborată de autor în baza datelor din Utilizarea terenurilor în Republica Moldova (2010), I. Bejan şi din Cadastrul Funciar de Stat, și Agenția Moldsilva

În primele decenii ale secolului trecut, procesul de diminuarea a suprafeţelor forestiere continua, fiind condiţionat de implementarea reformei agrare iniţiată în anii 1920. Procesul de despădurire a contribuit şi la dezmembrarea trupurilor de pădure. Astfel, dacă la începutul sec. XIX, trupurile de pădure aveau în suprafaţă mii de hectare, fiind în număr de câteva zeci, către anul 1900 numărul acestora a atins 690, iar în 1920 – 1215. Acest fenomen a afectat grav starea ecologică a peisajelor silvice. Totodată, în perioada respectivă se iniţiază amenajarea inginerească a suprafeţelor silvice şi racordarea exploataţiilor forestiere cu necesităţile populaţiei locale. În pofida iniţierii lucrărilor de împădurire, suprafaţa totală a fondului forestier continue să scadă, ajungând în 1940 la doar 197 mii ha sau 4,4% din teritoriu. Ca urmare, a modificărilor

[1] Populatia Basarabiei din 1817 până în 1913 a crescut de circa 4 ori, http://www.historia.ro.

teritoriale din perioada imediat postbelică, se constată o majorare bruscă a suprafeţelor împădurite (cu 18 mii ha).

În anii 60, demarează o campanie masivă de extindere a fondului silvic de stat şi a pădurilor comunale. La baza exploatării şi gestionării suprafeţelor silvice se pun criteriile ştiinţifice, utilităţii sociale şi ecologice, valorificării complexe şi eficiente a pădurilor. Cu toate acestea, speciile autohtone de o importanţă ecologică şi economică superioară (de ex. stejarul) au fost masiv înlocuite cu plantaţii dispersate şi fragmentate de salcâm, de o bonitate redusă şi o importanţă ecologică neînsemnată.

Un aport semnificativ în stoparea procesului de despădurire l-a adus şi trecerea masivă a populaţiei la surse alternative de energie, iar o bună parte din necesarul de lemn de lucru şi de foc este asigurat din aducerea acestuia, la preţuri joase, din alte regiuni ale URSS, mult mai bogate în resurse forestiere. Aprobarea, în anul 1987, a Programului Complex pe Termen Lung de Protecţia a Mediului Înconjurător şi Folosire Raţională a Resurselor Naturale[2] punea începutul unei noi etape importante în ameliorarea fondului forestier naţional.

Pentru redresarea situaţiei în acest domeniu, în anii 2000, au fost demarate un şir de programe şi strategii, printre care menţionăm Programul privind restaurarea terenurilor degradate[3], Strategia de dezvoltare durabilă a fondului forestier[4], Strategia şi Planul de acţiuni privind conservarea diversităţii biologice[5]. Conform acestor documente strategice, pentru asigurarea adecvată a funcţiilor productive şi ecologice ale pădurii în condiţiile fizico-geografice şi ecologice ale Republicii, suprafaţa terenurilor împădurite trebuie să depăşească 15% (500 mii ha) din teritoriul naţional, ceea ce ar însemna majorarea cu peste 100 mii ha a suprafeţelor actuale.

În conformitate cu stipulările Codului Funciar[6] (capitolele IX şi X) şi Codului Silvic (art. 4), suprafeţele împădurite includ terenurile respective ale fondului forestier precum şi suprafeţele acoperite cu vegetaţie forestieră din afara fondului forestier (tabelul 1). Din suprafeţele acoperite cu vegetaţie forestieră din afara fondului forestier (52 mii ha), fac parte inclusiv: a) perdelele forestiere de protecţie ale terenurilor agricole (30,1 mii ha); b) perdelele forestiere de protecţie şi plantaţiile de arbori şi arbuşti situate de-a lungul căilor de comunicaţie şi pe terenurile fondului acvatic (21,2 mii ha); c) grădinile botanice, dendrologice şi zoologice, spaţiile verzi ale localităţilor urbane şi rurale (cca 8 mii ha). În plus, fondul forestier mai include terenurile destinate împăduririi şi reîmpădurii şi terenurile gestionate de autorităţile şi gospodăriile silvice cu alte categorii de folosinţă decât cea silvică. Peste ¾ din suprafaţa vegetaţiei din afara fondului forestier este gestionată de APL şi doar 21% de autorităţile silvice.

Tabelul 1 Structura suprafeţelor actuale ocupate de păduri, în mii ha

Deţinători	***Fondul forestier***				***Vegetaţia forestieră din afara Fondului Forestier***		***plantaţii forestiere***			
	Total		Suprafaţa acoperită cu păduri				total		împădurite	
	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
Proprietatea statului	349	83	316,1	86,6	10,8	21	360	78	327	78
Pădurile primăriilor	58,3	14,2	46,6	12,8	40,8	78	99,1	21	87,4	21
Pădurile private	3,5	0,9	2,5	0,7	0,465	0,9	4,0	0,9	3	0,7
Total	**411**		**365,2**		**52**		**463,1**		**417,4**	

Sursa: *Cadastrul Funciar din 2011*

[2] Programul Complex pe Termen Lung de Protecţia a Mediului Înconjurător şi Folosire Raţională a Resurselor Naturale. Chişinău: Cartea Moldovenească, 1987, p. 38-47.

[3] Programul de valorificare a terenurilor noi şi de sporire a fertilităţii solurilor în perioada anilor 2003-2010. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 067 din 30.04.2004.

[4] HG nr. 739 din 17.06.2003 cu privire la implementarea Strategiei Dezvoltării Durabile a Sectorului Forestier Naţional. În: Monitorul Oficial nr. 126 din 27.06.2003.

[5] HG nr. 112 din 27.04.2001 cu privire la aprobarea Strategiei naţionale şi a Planului de acţiuni în domeniul conservării diversităţii biologice - În : Monitorul Oficial nr. 090 din 02.08.2001

[6] Codul Funciar (nr. 828 din 25.12.1991). În: Monitorul Oficial nr. 107 din 04.09.2001.

Suprafeţele împădurite sânt repartizate neuniform pe teritoriul Republicii, fiind condiţionate atât de factori naturali (latitudinea geografică, altitudinea şi fragmentarea reliefului, cantitatea de precipitaţii atmosferice) cât şi antropici (reţeaua de localităţi, densitatea populaţiei, gradul de valorificare agricolă). Prin urmare, cele mai mari suprafeţe silvice (48%) se întâlnesc în Regiunea Centrală (Anexele 1 și 2), în special în Podişul Codrilor la altitudini de peste 200-250 m. Cele mai mari suprafeţe împădurite sunt localizate în raioanele Hânceşti (38,5 mii ha), Orhei (27,1 mii ha), Străşeni (25,2 mii ha), Călăraşi (23,2 mii ha), Ungheni (22,7 mii ha). Ponderea medie depăşeşte 20%, variind de la 9% în raionul Dubăsari la 36% în raionul Străşeni.

În majoritatea raioanelor şi comunelor, cu excepţia celor situate în Podişul Codrilor, se constată un deficit acut de suprafeţe forestiere pentru satisfacerea adecvată a funcţiilor economice, sociale şi ecologice. Majoritatea suprafeţelor forestiere sunt dispersate şi fragmentate, din care motiv nu se asigură caracasul ecologic al teritoriului. Diminuarea cantitativă şi calitativă a pădurilor, îndeosebi a celor comunale, a fâşiilor de protecție a apelor şi terenurilor agricole, condiţionează intensificarea calamităţilor meteo-climatice, perturbarea regimului hidrologic, aridizarea teritoriului şi pierderi economice şi ecologice enorme.

2. Transparența utilizării resurselor publice în sector

Asigurarea transparenței în procesul gestiunii fondului forestier este nu doar o cerință legală, ci și un instrument important în stabilirea și realizarea obiectivelor de dezvoltare a sectorului. În acest capitol este prezentată o analiză privind asigurarea transparenței în așa domenii importante cum ar fi efectuarea licitațiilor forestiere și achizițiilor publice, precum și în ce privește acordarea terenurilor silvice în arendă. Referitor la arendă, de asemenea este efectuată o analiză a legalității procesului de dare în arendă.

Aspecte generale

Democraţia are la bază suveranitatea poporului – puterea aparţine poporului, este exercitată din numele poporului şi pentru popor. În acest context, unul din pilonii guvernării democratice este transparenţa în activitatea autorităţilor publice, inclusiv Agenţiei Moldsilva.

Fundamentul juridic privind principiul transparenţei în activitatea autorităţilor publice îl constituie prevederile articolului 34 din Constituţie – dreptul la informaţie. Legea fundamentală a Republicii Moldova prevede, în primul rând, că *dreptul persoanei de a avea acces la orice informaţie de interes public nu poate fi îngrădit*. În al doilea, *autorităţile publice, potrivit competenţelor ce le revin, sânt obligate să asigure informarea corectă a cetăţenilor asupra treburilor publice şi asupra problemelor de interes personal*.

Realizarea prevederilor constituţionale este asigurată prin prevederi legale şi acte subordonate legii. Vom menţiona Legea privind accesul la informaţie şi Lega privind transparenţa în procesul decizional. De asemenea, şi alte legi conţin prevederi menite să asigure realizarea principiului transparenţei în activitatea autorităţilor publice. Spre exemplu, Legea privind achiziţiile publice. Un loc aparte revine actelor subordonate legilor, care dezvoltă instrumente şi mecanisme concrete de asigurare a principiului în cauză. În mod special vom menţiona Hotărârea Guvernului nr. 96 din 2010 cu privire la acţiunile de implementare a Legii privind transparenţa în procesul decizional şi Hotărârea Guvernului nr. 188 din 2012 privind paginile oficiale ale autorităţilor administraţiei publice în reţeaua Internet.

Asigurarea principiului transparenţei este determinată şi de prevederile Convenţiei din 25.06.98 privind accesul la informaţie, justiţie şi participarea publicului la adoptarea deciziilor în domeniul mediului, la care Republica Moldova este parte după ratificarea convenţiei respective prin Hotărîrea Parlamentului nr. 346 din 7 aprilie 1999. Conform obiectivelor Convenţiei, *pentru a contribui la protecţia drepturilor fiecărei persoane din generaţia actuala si cea viitoare de a trai intr-un mediu înconjurător prielnic sănătăţii si bunăstării sale, fiecare Parte garantează accesul publicului la informaţie, dreptul acestuia de a participa la procesul adoptării deciziilor si cel de a apela la justiţie in problemele referitoare la mediu conform prevederilor prezentei Convenţii*. Reţinem şi prevederile alin. (2) al articolului 3 din convenţie, conform cărora *părţile tind sa asigure, ca persoanele cu funcţie de răspundere si autorităţile de stat sa acorde publicului ajutor, asigurându-i orientarea cuvenita in vederea obţinerii accesului la informaţie, facilitându-i participarea la procesul de luare a deciziilor si realizarea dreptului de a apela la justiţie in problemele referitoare la mediu*. Convenţia conţine prevederi detaliate şi clare referitor la accesul la informaţia ecologica, culegerea si difuzarea informaţiei ecologice, participarea publicului la luarea deciziilor legate de mediul ambiant.

Însă, este necesar de menționat că transparența de asemenea este un important mecanism prin care se exercită funcțiile de management. Prin urmare, ***limitele legale trebuie văzute ca cerințe minime***, iar Moldsilva în activitatea sa trebuie să dezvolte politici proprii de transparență, care să corespundă cel mai bine obiectivelor sale. De exemplu, licitațiile se organizează nu pentru a asigura o procedură formală ci pentru a crea o competiție efectivă pentru bunurile sau proiectele expuse la licitație. Astfel, Agenția nu trebuie să preia termenele minime de publicare a anunțurilor, ci trebuie să stabilească termene corespunzătore activității sale, care ar asigura cele mai bune rezultate.

Instrumentele de asigurare a transparenţei

Conform Legii privind accesul la informaţie autorităţile publice sunt obligate să asigure un spaţiu amenajat pentru documentare accesibil solicitanţilor. Totodată, autorităţile trebuie să numească şi să instruiască funcţionarii responsabili pentru efectuarea procedurilor de furnizare a informaţiilor oficiale. Autoritățile trebuie să aibă regulamente proprii cu privire la drepturile şi obligaţiile funcţionarilor în procesul de furnizare a informaţiei oficiale. Întrunirile şi şedinţele în cadrul autorităţii publice trebuie să fie desfăşurate în mod public. Moldsilva nu deţine astfel de instrumente. A fost menţionat că nu parvin cereri referitor la solicitarea informaţiei de interes public. În mare parte sunt adresări cu caracter petiţionar, care sunt înregistrate în un registru de petiţii. Totuşi, afirmaţiile referitor la lipsa adresărilor pentru obţinerea informaţiei cu caracter public nu pot fi confirmate, deoarece agenţia nu deţine un registru separat privitor la solicitarea informaţiei cu caracter public.

În cadrul agenţiei este constituit serviciul informare şi comunicare cu mass - media. Însă acest serviciu are un domeniu de activitate destul de îngust - doar comunicarea cu mas-media, domeniu care este parte constitutivă a unui domeniu mal larg - asigurarea accesului la informaţie pentru toate categoriile de solicitanţi.

Legea prevede publicarea unui spectru de informaţii, cum ar fi descrierea structurii instituţiei şi adresa acesteia, descrierea funcţiilor, direcţiilor şi formelor de activitatea a instituţiei, descrierea subdiviziunilor cu competenţele lor, etc. Această informaţie este plasată pe pagina oficială a Moldsilva, fapt ce ne permite să afirmăm conformarea asupra normelor legale în cauză. Însă, plasarea acestei informaţii nicidecum nu eliberează agenţia de a se conforma rigorilor Legii cu privind accesul la informaţie. Conform legii, informaţia respectivă trebuie să fie făcută publică în afara procedurii de examinare a cererilor privind accesul al informaţie.

Legea privind accesul la informaţie stabileşte obligaţiunea autorităţilor publice de a edita, cel puţin o dată pe an, îndrumare ce vor conţine liste ale dispoziţiilor, hotărârilor, altor documente oficiale, emise de instituţia respectivă, şi domeniile în care poate furniza informaţii, vor pune la dispoziţia reprezentanţilor mijloacelor de informare în masă date oficiale despre propria activitate, inclusiv despre domeniile în care poate furniza informaţii. Astfel de îndrumare la Moldsilva nu există.

Un alt spectru de instrumente de asigurare a transparenţei este prevăzut de Legea privind transparenţa în procesul decizional. Pentru organizarea unei bune desfăşurări ale etapelor principale ale asigurării transparenţei decizionale, legea prevede obligaţia pentru autorităţile publice de a instituţionaliza mecanisme de cooperare şi de parteneriat cu societatea. Această prevedere legală este concretizată şi dezvoltată conform Hotărârii Guvernului nr. 96 din 2010 cu privire la acţiunile de implementare a Legii privind transparenţa procesului decizional. Conform hotărârii respective, autorităţile administraţiei publice centrale trebuie să aibă aprobate regulile interne de informare, consultare şi participare în procesul de elaborare a deciziilor. De asemenea, autorităţile trebuie să desemneze şi să instruiască coordonatorul procesului de consultare publică în procesul decizional, care este responsabil pentru asigurarea transparenţei procesului decizional din autoritatea respectivă. Regulile interne respective trebuie să conţină un spectru de prevederi conform Hotărârii Guvernului nr. 96 din 2010.

Agenţia a adoptat ordinul nr. 239-p din 11 noiembrie 2011, prin care a fost aprobat Regulamentul vizând regulile interne pentru asigurarea transparenţei în procesul decizional în cadrul agenţiei „MOLDSILVA”. Prin ordinul respectiv au fost desemnaţi responsabilii de asigurarea transparenţi în procesul decizional. Conform anexei la Regulament, a fost desemnat coordonatorul procesului de consultare publică. În rezultatul examinării ordinului în cauză putem conchide că documentul respectiv conţine prevederile necesare conform rigorilor Hotărârii Guvernului nr. 96 din 2010. Sunt prevăzute atribuţiile coordonatorului procesului de consultare publică în procesul decizional, atribuţiile subdiviziunilor responsabile de elaborarea proiectelor de decizii în asigurarea transparenţei procesului de elaborare a deciziilor, interacţiunea dintre coordonatorul procesului de consultare publică şi subdiviziunile responsabile de elaborarea proiectelor de decizii, întocmirea şi păstrarea dosarului privind elaborarea proiectului de decizie, colaborarea autorităţii publice cu

societatea civilă, elaborarea raportului anual privind transparenţa procesului decizional. Totuşi, atragem atenţia asupra faptului că Regulamentul nu conţine prevederi care ar stabili procedura de organizare a şedinţelor publice. De asemenea, prevederile ordinului referitor la cerinţele cu privire la funcţionarea banner-ului „Transparenţa în procesul decizional" nu sunt respectate întocmai pe pagina oficială a agenţiei. Astfel, banner-ul respectiv nu conţine rubrica „Iniţierea elaborării deciziilor". În această rubrică se plasează anunţurile privind iniţierea elaborării deciziilor, anunţurile privind organizarea consultării publice, rezultatele consultării publice (procesele verbale ale întrunirilor publice consultative, sinteza recomandărilor) și lipsa unei astfel de compartiment practic afectează în mod grav asigurarea transparenţei întregului proces decizional. De asemenea constatăm lipsa rubricii „Decizii adoptate".

În mod special, menţionăm asupra faptului că coordonatorul procesului de consultare publică în procesul decizional trebuie să pregătească o listă generală a părţilor interesate, întocmită la iniţiativa subdiviziunilor autorităţii publice, iniţiativa altor autorităţi publice sau la propunerea părţilor interesate, care vor fi informate prioritar despre procesul decizional al autorităţii în cauză. Lista se actualizează cu regularitate, inclusiv cu indicarea părţilor interesate (numele şi prenumele cetăţenilor, denumirile asociaţiilor constituite în corespundere cu legea, altor părţi interesate, informaţia de contact a acestora), care au solicitat în scris informarea despre procesul decizional al autorităţii publice. Menţionăm, că o astfel de listă nu există la agenţie.

Un al instrument important este *pagina oficială a autorităţilor administraţiei publice*, spaţiu în care autorităţile sunt obligate să plaseze un spectru larg de informaţie de interes public. Regulamentul cu privire la paginile oficiale ale autorităţilor administraţiei publice în reţeaua Internet, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 188 din 03.04.2012, stabileşte reglementări detaliate în acest sens. Acest regulament este elaborat în scopul sporirii nivelului de transparenţă a activităţii autorităţilor publice şi a accesului la informaţia de interes public prin intermediul paginii oficiale în reţeaua Internet. Regulamentul prevede un spectru larg de informaţie, care trebuie plasată pe pagina oficială a autorităţii administraţiei publice. Conform regulamentului, pe pagina-web oficială a autorităţii administraţiei publice, în funcţie de specificul activităţii acesteia, trebuie să fie publicată diversă informaţie.

Din analiza efectuată referitor la respectarea rigorilor normative din partea Agenţiei referitor la plasarea pe pagina oficială a informaţiei necesare (Anexa 3) se observă o respectare parţială ale acestora. Unele informaţii cu caracter obligatoriu şi foarte importante din punct de vedere a transparenţei activităţii nu sunt plasate pe pagina oficială a Agenţiei Moldsilva sau poartă un caracter formal. În cea mai mare parte acesta se referă la subiectele ce țin de procurări, arendă și alte subiecte cu risc mare de corupție.

Procesul de elaborare şi adoptare a deciziilor

Procesul respectiv este reglementat în Legea privind transparenţa în procesul decizional şi constă din două faze consecutive – elaborarea deciziilor şi, respectiv, adoptarea deciziilor. Pentru ambele faze sunt prevăzute anumite cerinţe pentru asigurarea transparenţei.

Elaborarea deciziilor

Conform legii, această fază include, în mod obligatoriu, publicarea anunţului referitor la iniţierea elaborării deciziei, asigurarea accesului la proiectele de decizii, consultarea părţilor interesate, recepţionarea şi examinarea recomandărilor. Fiecare etapă din cele menţionate sunt reglementate de lege în mod corespunzător. Vom atrage atenţia asupra unor prevederi legale. Astfel, la iniţierea procesului de elaborare a deciziei, autoritatea publică va plasa, cu cel puţin 15 zile lucrătoare până la examinarea deciziei, anunţul respectiv pe pagina web oficială, îl va expedia prin intermediul poştei electronice părţilor interesate, îl va afişa la sediul său într-un spaţiu accesibil publicului şi/sau îl va difuza în mass-media centrală sau locală, după caz. Legea prevede conţinutul acestui anunţ. Autoritatea publică trebuie să asigure accesul la proiectele de decizii şi la materialele aferente acestora în modul stabilit de lege. Recomandările în formă verbală şi scrisă, prezentate în cadrul consultărilor vor fi reflectate în procesele-verbale ale şedinţelor respective. Recomandările în formă scrisă, primite în mod individual vor fi înregistrate. Autoritatea publică va

întocmi un dosar privind elaborarea proiectului de decizie, care va conţine procesele-verbale privind consultarea cetăţenilor, asociaţiilor constituite în corespundere cu legea, altor părţi interesate, recomandările parvenite şi sinteza acestora. Dosarul privind elaborarea proiectului de decizie este accesibil pentru toţi cetăţenii, asociaţiile constituite în corespundere cu legea, alte părţi interesate. Sinteza recomandărilor parvenite se va plasa pe pagina web oficială a autorităţii publice, se va afişa la sediul acesteia într-un spaţiu accesibil publicului şi/sau se va difuza în mass-media centrală sau locală, după caz.

În rezultatul examinării pagini oficiale ale agenţiei şi discuţiilor purtate în cadrul autorităţii putem constata că procesul de elaborare a deciziilor practic nu este respectat. Nu sunt întocmite dosarele privind elaborarea proiectelor de decizie. Nu sunt plasate pe pagina oficială sintezele recomandărilor. Autoritatea nu deţine un registru în care ar fi fost consemnate toate dosarele privind elaborarea proiectelor de decizie. Banner-ul „Transparenţa în procesul decizional" nu conţine rubrica „Iniţierea elaborării deciziilor", care ar reflecta toate etapele de elaborare a deciziilor pe fiecare caz în parte.

Adoptarea deciziilor

Această fază include, în mod obligatoriu, asigurarea participării la şedinţele publice, informarea publicului referitor la deciziile adoptate şi întocmirea rapoartelor privind transparenţa în procesul decizional şi asigurarea accesibilităţii acestora. Conform legii, anunţul referitor la desfăşurarea şedinţei publice va fi plasat pe pagina web oficială a autorităţii publice, va fi expediat prin intermediul poştei electronice părţilor interesate, va fi afişat la sediul autorităţii publice într-un spaţiu accesibil publicului şi/sau va fi difuzat în mass-media centrală sau locală, după caz, conținând data, ora şi locul desfăşurării şedinţei publice, precum şi ordinea de zi a acesteia. Autoritatea publică trebuie să asigure accesul la deciziile adoptate prin plasarea acestora pe pagina web oficială, prin afişare la sediul lor într-un spaţiu accesibil publicului şi/sau prin difuzare în mass-media centrală sau locală, după caz, precum şi prin alte modalităţi stabilite de lege. Autoritatea publică trebuie să întocmească şi să aducă la cunoştinţa publicului rapoarte anuale privind transparenţa în procesul decizional.

În rezultatul examinării pagini oficiale ale agenţiei şi discuţiilor purtate în cadrul autorităţii putem constata că procesul de adoptare a deciziilor practic nu este respectat. Pagina oficială nu conţine informaţii sistematizate referitor la anunţurile şedinţelor publice. Banner-ul „Transparenţa în procesul decizional" nu conţine rubrica „Decizii adoptate". Menţionăm, că agenţia a plasat pe pagina oficială Raportul pentru 2012 privind transparenţa în procesul decizional. Conform raportului, au avut loc 6 întruniri consultative (audieri publice, dezbateri, şedinţe ale grupurilor de lucru etc.) desfăşurate de autoritate. Au fost recepţionate trei recomandări, care au fost incluse în proiectele de decizii. Însă, informaţia despre procesul acestor întruniri şi despre conţinutul recomandărilor nu este plasată pe pagina oficială şi nu este sistematizată de autoritate.

Achiziţiile publice şi licitaţiile forestiere

Achiziţiile publice sunt reglementate de Legea privind achiziţiile publice nr. 96-XVI din 13.04.2007. În baza legii respective au fost aprobate Regulamentul privind achiziţiile publice de lucrări, şi respectiv, Regulamentul privind realizarea achiziţiilor publice de servicii de proiectare a lucrărilor (Hotărârile Guvernului nr. 834 din 13.09.2010 şi respectiv nr. 352 din 05.05.2009). Suplimentar pentru a standardiza procedurile de achiziţie pentru lucrări prin Hotărârea Guvernului nr.1121 din 10.12.2010 a fost aprobată Documentaţia standard pentru realizarea achiziţiilor publice de lucrări.

În cadrul procedurilor de achiziţii publice atât autorităţile contractante cât şi Agenţia Achiziţii Publice (AAP), au responsabilităţi clar definite în Legea achiziţiilor publice şi actele normative relevante aprobate în baza acesteia. AAP este împuternicită să coordoneze, monitorizeze, evalueze şi să controleze modul în care autorităţile contractante respectă procedurile de achiziţii publice şi de atribuire a contractelor de achiziţii publice. Suplimentar APP este responsabilă de examinarea şi înregistrarea documentelor de licitaţie înaintate de autorităţile contractante, a contractelor încheiate în rezultatul procedurilor de achiziţie şi a dărilor de seamă. În caz de necesitate AAP poate solicita reexaminarea sau anularea rezultatelor procedurilor de

achiziţii publice şi este împuternicită să examineze şi să soluţioneze litigiile apărute între participanţii la procedurile de achiziţii publice.

Autorităţile contractante[7] sunt responsabile de iniţierea şi desfăşurarea procedurilor de achiziţii publice care se realizează prin crearea de grupuri de lucru responsabile de: realizarea achiziţiilor publice; elaborarea documentelor de licitaţie şi a altor documente aplicabile în cadrul procedurilor de achiziţii publice; examinarea şi evaluarea ofertelor operatorilor economici prezentate în cadrul procedurilor de achiziţii publice precum şi de întocmirea şi încheierea contractelor cu operatorii economic câştigători. Autorităţile contractante au obligaţia să asigure eficienţa achiziţiilor publice, obiectivitatea, imparţialitatea, transparenţa şi publicitatea procedurilor de achiziţii publice. Atribuţii suplimentare ale autorităţilor contractante sunt prevăzute la articolul 13 din Legea achiziţiilor publice.

Legea privind achiziţiile publice prevede unele reglementări referitor la publicitate şi transparenţă. În cazul unor contracte de lucrări a căror valoare estimativă este mai mare de 1 milion lei, autoritatea contractantă este obligată să publice în Buletinul achiziţiilor publice un anunţ de intenţie privind achiziţiile publice preconizate.

Agenţia Moldsilva nu a dat dovadă de receptivitate referitor la prezentarea informaţiei privind achiziţiile publice. Din discuţiile cu factorii de decizie şi din cele constatate, nu există o evidenţă sistematizată a informaţiei referitor la achiziţiile publice – registrul dosarelor, dosarele achiziţiilor publice sistematizate pentru fiecare an. Despre plasarea acestei informaţii pe pagina oficială a agenţiei nici nu poate fi vorba. Astfel, putem concluziona, că informaţia privind achiziţiile publice nu este disponibilă pentru societate şi procesul de achiziţii publice nu poate fi considerat transparent. Argumentele agenţiei sunt că toată informaţia respectivă poate fi găsită la Agenţia de achiziţii publice, argumente care le considerăm inadmisibile din punct de vedere a asigurării transparenţei din partea Moldsilva.

Pe pagina oficială a agenţiei este plasat ordinul nr. 44 din 20.02.2013 privind crearea Grupului de lucru pentru achiziţii publice în cadrul Agenţiei „Moldsilva" şi aprobarea Regulamentului cu privire la Grupul de lucru pentru achiziţii publice. Conform Regulamentului respectiv, Grupul de lucru se creează din funcţionari şi specialişti ai Agenţiei "Moldsilva", in limitele personalului scriptic şi fondului de salarizate stabilit. Pentru a asigura un nivel înalt de imparţialitate a membrilor Grupului de lucru, a unui grad sporit de transparenţă, considerăm că în cadrul Grupului de lucru trebuie să fie antrenaţi specialişti din partea Ministerului Finanţelor şi Misterului Mediului.

Regulamentul prevede în calitate de funcţie a Grupului de lucru examinarea şi concretizarea necesităţilor aparatului central al Agenţiei „Moldsilva" şi ramurii silvice de bunuri, lucrări şi servicii, coordonându-le in limita mijloacelor financiare repartizate în acest sens şi elaborarea planurilor anuale şi trimestriale de efectuare a achiziţiilor. Astfel de activităţi nu sunt efectuate în cadrul agenţiei şi planurile respective nu sunt publicate pe pagina oficială.

[7] *autorităţi contractante* sunt considerate autorităţile publice definite în legislaţia Republicii Moldova ca persoane juridice de drept public adică entităţile: a) constituite exclusiv pentru a satisface necesităţile de interes public, neavând scop lucrativ (industrial sau comercial); b) care dispun de personalitate juridică; c) a căror activitate este asigurată cu bani publici sau a căror gestiune constituie obiectul controlului din partea autorităţilor publice ori a altor persoane juridice de drept public, sau al căror consiliu de administraţie, de conducere sau de supraveghere este format, în proporţie de peste 50 la sută, din membri numiţi de către entităţile menţionate. Alte entităţi care nu întrunesc cumulativ cerinţele enumerate anterior pot fi calificate în calitate de autorităţi contractante, la dorinţă sau la decizia organelor de conducere competente, cu condiţia efectuării achiziţiilor în strictă conformitate cu prevederile Legii achiziţiilor publice. De asemenea autorităţi contractante sunt şi asociaţiile de autorităţi contractante, membrii cărora desemnează din rândul lor, prin act juridic civil, o persoană juridică care îi reprezintă, în calitate de achizitor unic, în raporturile cu orice operator economic, executant de lucrări sau prestator de servicii. Prin hotărâre de Guvern, pot fi calificate drept autorităţi contractante şi alte persoane juridice care au obligaţia de a efectua achiziţii publice, conform prezentei legi, în cazul în care activitatea acestora se desfăşoară pe pieţe în care concurenţa este exclusă prin act normativ sau administrativ ori în virtutea existenţei unei poziţii de monopol.

În rezultatul examinării tuturor dosarelor prezentate de Agenţie pentru perioada 2011 şi 2012 (nu suntem convinşi că au fost prezentate toate dosarele), expunem unele constatări privind efectuarea achiziţiilor publice.

Dosarul achiziţiei publice din 24.03.2011. Obiectul - procurarea produselor petroliere. Conform dosarului, anunţul a fost publicat în Buletinul Achiziţiilor Publice nr. 21/11 din 18.03.2013. Observăm o eroare deoarece nu poate fi anul 2013. În rezultatul examinării BAP nr. 21 din 2011, a fost constatat anunţul din partea Agenţiei. Însă, atragem atenţia asupra faptului că anunţul a fost publicat doar cu 7 zile înainte de expirare a termenului de depunere a cererilor şi de desfăşurare a concursului (24 martie 2011). Conform rigorilor legale, anunţul trebuie să fie publicat cu 15 zile înainte de desfăşurarea concursului.

Dosarul achiziţiei publice din 03.05.2011. Obiectul – achiziţionarea serviciilor aeriene şi serviciilor conexe pentru combaterea dăunătorilor şi defoliatorilor forestieri. Această achiziţionare nu poate fi numită achiziţie publică, deoarece contractul a fost oferit unui agent economic fără a fi publicat anunţul în BAP şi fără organizarea unui concurs.

Dosarul achiziţiei publice din 14.12.2011. Obiectul – achiziţionarea serviciilor de confecţionare a ciocanelor de marcat. Conform dosarului au fost prezentate trei oferte. Totuşi, din conţinutul dosarului constatăm că concursul s-a desfăşurat fără publicarea anunţului în BAP.

Dosarul achiziţiei publice din 03.02.2012. Obiectul - procurarea produselor petroliere. A fost prezentată o singură ofertă. Anunţul a fost publicat în BAP nr. 7 din 24.01.2012. observăm şi în acest caz, că anunţul a fost publicat doar cu 10 zile înainte de expirare a termenului de depunere a cererilor şi de desfăşurare a concursului (3 februarie 2012).

Dosarul achiziţiei publice din 08.05.2012. Obiectul – asigurarea auto CASCO. Acest dosar este unul dintre cele mai controversat din următoarele considerente: nu este clar pentru ce agenţia are nevoie de astfel de contrate; nu există anunţ în BAP; în procesul - verbal lipsesc semnăturile membrilor comisiei de lucru; cu toate că conform dării de seamă câștigător este unul din cei trei ofertanţi, contractul de prestări servicii este încheiat cu o companie care nici nu a participat la concurs, iar data încheierii contractului este din 2 mai 2012 (concursul conform dosarului a avut loc pe data de 8 mai 2012); totodată, în dosar mai există un contract încheiat cu aceiaşi companie pentru alte două autovehicule din data de 11 aprilie 2012.

Astfel, observăm că din toate dosarele prezentate spre examinare, nici un dosar nu demonstrează că au fost respectate cerinţele legale faţă de achiziţiile publice.

Moldsilva nu deţine informaţii referitor la organizarea achiziţiilor publice de către întreprinderile subordonate, în cazul dacă acestea au avut loc.

Licitaţiile forestiere[8] se desfăşoară conform Regulamentului cu privire la organizarea şi desfăşurarea licitaţiilor forestiere adoptat de Moldsilva. Documentul este plasat pe pagina oficială a instituţiei. Regulamentul prevede că organizarea şi desfăşurarea licitaţiilor este condiţionată de: publicarea prealabilă a comunicatului informativ cu privire la licitaţie; familiarizarea participanţilor cu caracteristica bunurilor şi lucrărilor expuse la licitaţie; informarea publicului asupra rezultatelor licitaţiilor.

Regulamentul conţine unele prevederi care pot crea unele riscuri în organizarea şi desfăşurarea licitaţiilor forestiere la un nivel înalt de transparenţă şi de concurenţă loială. Conform documentului, condiţiile de participare la licitaţie sunt prea generale şi astfel de prevederi pot crea situaţii de concurenţă neloială. Este prevăzut că au dreptul să participe la licitaţie, în condiţiile prezentului Regulament, persoanele fizice (întreprinzători individuali), juridice şi asociaţiile, care fac dovada că dispun de mijloacele materiale, financiare, utilaje şi de forţa de muncă specializată. Forţa de muncă specializată este cea care posedă diplome şi atestate de confirmare a cunoştinţelor în domeniile solicitate. Astfel de prevederi trebuie

[8] Agenţia Moldsilva nu a dat dovadă de receptivitate la solicitările autorilor privind prezentarea informaţiei referitoare la licitaţiile forestiere, totodată nici n-a fost formulat un refuz categoric.

dezvoltate şi concretizate, fiind prevăzute cerinţe concrete pentru persoanele care pot participa la licitaţiile forestiere.

Conform Regulamentului, Comisia de licitaţie se formează prin ordinul directorul general al autorităţii administrative centrale pentru silvicultură, fiind compusă din 9 membri. Pentru a asigura un nivel înalt de imparţialitate a membrilor Comisiei de licitaţie, a unui grad sporit de transparenţă, considerăm că în cadrul Comisiei respective trebuie să fie antrenaţi specialişti din partea Ministerului Finanţelor şi Misterului Mediului. De asemenea ar fi benefic pentru transparenţă includerea în cadrul acestor comisii şi a reprezentanţilor ONG-urilor de profil, cât şi a reprezentanţilor autorităţilor publice locale interesate.

Regulamentul prevede că pregătirea licitaţiilor se face din timp de către Comisia de licitaţie, de comun cu personalul responsabil desemnat în cadrul entităţilor silvice, înainte de publicarea anunţului privind organizarea acestora, prin nominalizarea loturilor care se vor licita şi prin întocmirea caietului de sarcini. Documentaţia tehnico-economică a fiecărui lot este furnizată persoanelor interesate, contra cost, la preţul stabilit prin ordinul directorului general în funcţie de cheltuielile efective determinate de întocmirea şi multiplicarea acesteia. Considerăm, că lista loturilor trebuie să fie plasată pe pagina oficială a Agenţiei. Referitor la documentaţia tehnico-economică, aceasta este bine să rămână cu plata unei sume nesemnificative

Conform Regulamentului, preţul iniţial al licitaţiei, exprimat în lei moldoveneşti se stabileşte de către Comisia de licitaţie de comun cu persoanele responsabile desemnate în cadrul entităţilor silvice, în baza Metodologiei de clacul aprobate, în funcţie de nivelul cheltuielilor de gospodărire şi alţi factori de influenţă, specifici economiei de piaţă. Astfel de prevederi ridică semene de întrebare referitor la stabilirea preţului iniţial al licitaţiei. Considerăm, că Comisia poate doar aproba preţul iniţial, astfel fiind exercitat un control asupra entităţilor silvice care calculează şi stabilesc acest preţ. Totodată, Metodologia trebuie să fie plasată pe pagina oficială a Agenţiei. De asemenea, Agenţia trebuie să ducă o evidenţă referitor la stabilirea preţului iniţial, fiind plasate preţurile de piaţă la produsele licitate.

Regulamentul prevede că cu cel puţin 15 zile înainte de începerea licitaţiei, Comisia de licitaţie publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova şi pe pagina web al autorităţii administrative centrale pentru silvicultură un comunicat informativ, privind desfăşurarea licitaţiei. Considerăm că acest termen de 15 zile este unul mult prea mic pentru persoanele interesate de a se decide pentru participarea la licitaţie. Pentru a garanta un nivel mai înalt de transparenţă şi previzibilitate şi de a spori gradul de participare la licitaţii, regulamentul trebuie să prevadă că anunţul se publică cu 35 de zile înainte de începerea licitaţiei. Totodată, pe pagina oficială a Agenţiei trebuie publicate anunţuri prealabile de intenţie pentru organizare a licitaţiilor forestiere cu indicarea orientativă a lunilor în care acestea vor avea loc. Astfel de anunţuri trebuie să fie accesibile cu cel puţin 6 luni înainte de organizarea licitaţiilor. De asemenea, atragem atenţia că anunţul publicat în Monitorul Oficial nu conţine lista loturilor expuse la licitaţie. Astfel, Agenţia trebuie să publice, cu cel puţin 35 de zile înainte de începerea licitaţiei, un anunţ pe pagina sa oficială şi lista loturilor pentru licitaţie.

Agenţia Moldsilva formal a publicat anunţuri de organizare a licitaţiilor forestiere în Monitorul Oficial pentru perioada 2011 – 2012. Însă, în toate cazurile termenul de prezentare a cererii şi altor documente a fost stabilit cu una - două zile înainte de licitaţie, iar pentru licitaţia din 7 noiembrie – cu 7 zile înainte de licitaţie. În marea majoritate de cazuri anunţul a fost publicat în Monitorul Oficial exact cu 15 zile înaintea organizării licitaţiei, iar unele cazuri, Agenţia nu a respectat termenul stabilit pentru publicarea anunţului de organizare a licitaţiilor forestiere. Atragem atenţia, că anunţul publicat în Monitorul Oficial nu conţine lista loturilor expuse la licitaţie. Însă, în marea majoritate de cazuri anunţul şi lista loturilor pentru licitaţie nu a fost publicat pe pagina sa oficială (Tabelul 2).

Tabelul 2 Publicarea anunţului de organizare a licitaţiilor forestiere

Data organizării licitaţiei	*Publicarea în Monitorul Oficial*	*Publicarea pe pagina oficială a Agenţiei Moldsilva*

28.01.2011	MO nr. 5-14 din 14.01.2011. Termenul de prezentare a cererii – 26.01.2011	Anunţul şi lista loturilor pentru licitaţie nu sunt publicate
04.03.2011	MO nr. 28-30 din 18.02.2011. Termenul de prezentare a cererii – 3 martie 2011	Anunţul şi lista loturilor pentru licitaţie nu sunt publicate
05.10.2011	MO nr. 156-159 din 23.09.2011. Termenul de prezentare a cererii – 3.10.2011. Termenul de 15 zile nu este respectat	Anunţul şi lista loturilor pentru licitaţie nu sunt publicate
07.11.2011	M.O. nr. 176-182 din 21.10.2011. Termenul de prezentare a cererii – 1.11.2011. Termenul de 15 zile nu este respectat	Anunţul şi lista loturilor pentru licitaţie nu sunt publicate
26.01.2012	M.O. nr. 7-12 din 13.01.2012. Termenul de prezentare a cererii – 25.01.2012. Termenul de 15 zile nu este respectat	Anunţul şi lista loturilor pentru licitaţie nu sunt publicate
25.09.2012	M.O. nr. 186-189 din 7.09.2012. Termenul de prezentare a cererii – 24.09.2012	Anunţul este publicat pe 10.09.2012, inclusiv lista loturilor pentru licitaţie
16.10.2012	M.O. nr. 205-207 din 28.09.2012. Termenul de prezentare a cererii – 15.10.2012	Anunţul este publicat pe 1.10.2012, inclusiv lista loturilor pentru licitaţie
04.01.2012	M.O. nr. 222-226 din 16.12.2011. Termenul de prezentare a cererii – 03.01.2012	Anunţul şi lista loturilor pentru licitaţie nu sunt publicate

Agenţia nu deţine un registru în care ar fi consemnate toate licitaţiile care au avut loc. Dosarele pentru fiecare licitaţie sunt predate în arhiva instituţiei. Procesul de licitații forestiere este departe de a fi unul ce asigură eficiența utilizării resurselor publice. Cu părere de rău nu am avut acces la toate dosarele licitaţiilor forestiere, astfel vom prezenta dosarul de licitație din 4 ianuarie 2012 la care am avut acces.

Ordinul de organizare a licitaţiei forestiere şi aprobarea parchetelor scoase la licitaţie a fost aprobat la 16 decembrie 2011. În aceeaşi zi a fost publicat anunţul cu privire la licitaţia forestieră în Monitorul Oficial. Ridică semn de întrebare coincidererea publicării anunţului şi adoptării ordinului. În mod normal, anunţul trebuia plasat în Monitorul Oficial după adoptarea ordinului. Totodată, Ordinul Agenţiei şi lista loturilor scoase la licitaţie nu au fost plasate pe pagina oficială a instituţiei. Astfel, transparenţa procesului a fost respectată doar formal, în realitate persoanele interesate, au avut un termen foarte scurt de a se documenta nemijlocit la agenţie referitor la loturile scoase la licitaţie, de a se documenta la faţa locului şi de a adopta decizia de a participa licitaţie.

Dosarul nu conţine documentele primare, prezentate de întreprinderi, în baza cărora a fost stabilit preţul iniţial. Astfel, nu este clar cum a fost calculat şi stabilit preţul iniţial. În genere, s-a creat impresia că Agenţia nu deţine controlul asupra întreprinderilor subordonate.

Un al aspect negativ este faptul că după semnarea ordinului prin care au fost aprobate parchetele pentru licitaţie, 77 de parchete au fost excluse din listă fără a fi modificat ordinul Agenţiei. De asemenea, în listă au fost introduse două parchete noi pentru licitaţie fără completarea ordinului. Astfel, putem constata că prin astfel de acţiuni au fost încălcate prevederile regulamentului referitor la aprobarea listei loturilor scoase la licitaţie. De remarcat, că pentru ambele loturi cu pricina au fost înregistraţi la licitaţie doi participanţi similari, fiecare câştigând câte un lot.

Din cauza deficienţelor de reglementare şi de organizare a licitaţiilor la compartimentul transparenţă, a fost depistat un grad scăzut de participare la licitaţii. Astfel, din 310 parchete câştigătoare, doar la 23 au fost înregistraţi doi participanţi (în unele din aceste 3 participanţi). De remarcat, că şi în cazul în care au fost înregistraţi mai mul de un participant, loturile au fost câştigate doar cu un singur pas. Astfel, putem concluziona că licitaţiile organizate poartă, în mare parte, un caracter formal.

Arenda fondului forestier

Cadrul normativ referitor la arenda fondului forestier

Constituţia Republicii Moldova prevede, că bogăţiile de orice natură ale subsolului, spaţiul aerian, apele şi pădurile folosite în interes public, resursele naturale ale zonei economice şi ale platoului continental, căile de comunicaţie, precum şi alte bunuri stabilite de lege, fac obiectul exclusiv al proprietăţii publice (art. 127). Respectiv pădurile statului și APL nu pot face obiect al proprietăţii private.

Prevederi referitor la locaţiune şi arendă sunt stabilite de Codul civil (art. 875 – 922). Locaţiunea se referă la reglementarea folosinţei/posesiunii temporare a bunurilor. Este prevăzut că *contractul de locaţiune nu poate fi încheiat pe un termen mai mare de 99 de ani*. Arenda se referă la terenurile şi alte bunuri agricole[9]. Este prevăzut că *termenul arendei nu poate fi mai mic de un an. Cu 3 luni înainte de expirarea arendei, arendatorul informează printr-un preaviz arendaşul despre nedorinţa de a prelungi contractul de arendă. Dacă termenul arendei expiră, iar arendatorul nu cere să i se predea terenul şi arendaşul continuă exploatarea lui, contractul de arendă se consideră prelungit cu un an*. Deci, Codul civil nu prevede un termen maxim de atribuire în arendă. Totodată, Codul civil prevede, că *contractului de arendă se aplică în modul corespunzător dispoziţiilor cu privire la locaţiune în măsura în care prezentul capitol nu prevede altfel.*

Totuşi, menţionăm că toate prevederile Codului civil referitor la termenele contractului şi alte prevederi nu pot fi considerate aplicabile în mod prioritar pentru arenda fondului forestier. Folosinţa fondului forestier este reglementată de Codul silvic, prevederile căruia trebuie să fie prioritare faţă de alte prevederi legale privind folosinţa pădurilor[10].

Codul silvic conţine unele prevederi de ordin general referitor la arendă. Menţionăm că prevederile codului silvic stabilesc o noţiune mai largă - folosinţa fondului forestier, care include şi arenda acestuia. Conform articolului 26 **(**Atribuirea terenurilor din fondul forestier în folosinţă) *terenurile din fondul forestier pot fi atribuite în folosinţă persoanelor juridice şi/sau fizice în scopurile prevăzute de prezentul cod în condiţii de arendă, folosinţă gratuită şi folosinţă de scurtă durată*. *Modul şi condiţiile de atribuire a terenurilor din fondul forestier în folosinţă se stabileşte printr-un regulament aprobat de Guvern*. *Arenda terenurilor din fondul forestier din cadrul ariilor naturale protejate este interzisă*. Din examinarea acestor prevederi, este clar că cadrul legal permite atribuirea în arendă a terenurilor din fondul forestier, cu excepţia terenurilor din fondul forestier din cadrul ariilor naturale protejate. Guvernul nu a aprobat un regulament privind modul şi condiţiile de atribuire a terenurilor din fondul forestier în folosinţă. Există doar Regulamentul privind arenda fondului forestier în scopuri de gospodărire cinegetică şi/sau de recreere, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.187 din 20.02.2008. Menţionăm, că prevederile art. 26 poartă un caracter general, ele fiind concretizate de prevederile articolelor 39 şi 40 din Codul silvic. Astfel, arenda este doar o modalitate de atribuire a în folosinţă a fondului forestier şi mai jos sunt prezentate argumente că arenda nu poate fi utilizată pentru scopuri de recreere.

Atribuirea în arendă a terenurilor în scopuri de recreere

Este discutabil conţinutul Regulamentului privind arenda fondului forestier în scopuri de gospodărire cinegetică şi/sau de recreere referitor la atribuirea în arendă a terenurilor în scpuri de recreere. Codul silvic, conform articolului 39 (Folosirea pădurii în scopuri de recreere), prevede că *pentru organizarea odihnei populaţiei, autorităţile administraţiei publice locale, gestionarii de terenuri din fondul forestier, precum şi, cu acordul lor, alte întreprinderi, instituţii şi organizaţii, desfăşoară activităţi de amenajare a sectoarelor de*

[9] Din 2002 termenul “arenda” se referă doar la terenurile agricole. În afară de Codul civil, arenda terenurilor agricole este reglementată, în special, de Legea cu privire la arenda în agricultură. Astfel, în prezentul raport termenul “arenda” referitor la fondul forestier nu poate fi aplicat, fiinnd relevan termenul “locaţiune”. Însă, deoarece Codul silvic nu a fost modificat, termenul “arendă” va fi utilizat convenţional, şi afirmaţiile referitor la “arenda” fondului forestier sunt valabiile chiar dacă ar fi fost utilizat termenul de “locaţiune”.

[10] În acest sens menţionăm că Legea privind administrarea şi deetatizarea proprietăţii publice nu poate fi aplicabilă pentru fondul forestier

pădure şi de deservire social-culturală a populaţiei în pădurile zonelor verzi ale localităţilor şi în alte păduri care sânt folosite pentru odihnă, sport şi turism, păstrând mediul silvic şi landşafturile naturale, arhitectura zonelor suburbane şi respectând cerinţele sanitare. Modul de folosire a pădurii în scopuri de recreere se stabileşte de Guvern. Observăm, că prevederile articolului respectiv nu menţionează sub nici o formă atribuirea în arendă a fondului forestier în scopuri de recreere. Din sensul prevederilor acestui articol, este prevăzut un alt mecanism de organizare a recreerii populaţiei, fiind implicate autorităţile publice locale. Deci, Guvernul nu poate adopta un regulament prin care ar permite arenda fondului forestier în scopuri de recreere. Fondul forestier este un bun public conform Constituţiei şi orice cetăţean, conform articolului 32 din Codul silvic, poate avea acces la acesta. În acest sens folosirea pădurii în scopuri de recreere doar de un cetăţean sau grup de cetăţeni prin arendarea unui teren forestier este discutabilă din punct de vedere a textului Constituţiei.

În mod special vom analiza prevederile art. 32 din Codul silvic - accesul cetăţenilor în păduri. Este prevăzut că *cetăţenii, în condiţiile prezentului cod, au acces liber pe teritoriul fondului forestier. Folosirea gratuită a pădurilor de către cetăţeni are loc în scopuri de recreere, pentru recoltarea fructelor şi pomuşoarelor sălbatice, nucilor, ciupercilor şi altor produse ale pădurii, cu excepţia cazurilor în care recoltarea se efectuează pe sectoare ameliorate sau artificiale, fie în locuri special amenajate. Modul şi condiţiile de folosire a pădurilor în scopurile menţionate se stabilesc de Guvern*. Din analiza prevederilor respective, este clar că mecanismul actual de dare în arendă, stabilit conform Regulamentului privind arenda fondului forestier în scopuri de gospodărire cinegetică şi/sau de recreere, contravine prevederilor articolului 32 din Codul silvic. Deci, folosinţa pădurii nu poate fi exclusivă doar pentru un cetăţean sau grup de cetăţeni. Atregem atenţia şi asupra altor prevederi ale articolului respectiv, conform cărora *accesul cetăţenilor în păduri şi recoltarea produselor accesorii pot fi limitate sau interzise de către organele silvice de stat, prin decizia autorităţilor administraţiei publice locale, în scopul prevenirii incendiilor şi în alte scopuri, iar în pădurile rezervaţiilor şi în alte păduri cu regim special de protecţie în legătură cu stabilirea unui regim special*. Astfel, doar autorităţile publice pot limita sau interzice accesul cetăţenilor în păduri în anumite scopuri. Nici o persoană privată nu poate limita sau interzice accesul în păduri.

Totuşi, dacă admitem că arenda fondului forestier în scopuri de recreere nu contravine Constituţiei, pentru ca agenţia Moldsilva să poată atribui în arendă terenuri din Fondul forestier pentru recreere, trebuie să fie prevederi legale care în mod expres ar reglementa raporturile de arendă.

Moldsilva nu poate aplica principiul, conform căruia tot ce nu este interzis de lege, este permis, argument invocat pentru a justifica arenda fondului forestier în scop de recreere. Acest principiu se referă doar la persoanele fizice şi ONG. Moldsilva este o instituţie a administraţiei publice centrale cu atribuţii de gestionare a fondului forestier stabilite prin lege. În acest sens, Modsilva exercită doar acele atribuţii care sunt expres prevăzute de lege. Or, atribuţia de atribuire în arendă a terenurilor fondului forestier pentru scopuri de recreere nu este prevăzută expres de Codul silvic sau de alte acte legislative. Astfel, Regulamentul privind arenda fondului forestier în scopuri de gospodărire cinegetică şi/sau de recreere referitor la atribuirea în arendă a terenurilor în scopuri de recreere nu poate fi aplicat de Moldsilva.

Atribuirea în arendă a terenurilor în scopuri de gospodărire cinegetică

Codul silvic conţine prevederi referitor la folosinţa terenurilor din fondul forestier pentru necesităţile gospodăriei cinegetice (articol 40). Este prevăzut, că *fauna sălbatică de interes vânătoresc şi terenurile de vânătoare amplasate în cadrul fondului forestier sânt parte componentă a fondului cinegetic. Folosirea terenurilor din fondul forestier pentru necesităţile gospodăriei cinegetice se efectuează fără afectarea pădurii. Modul şi condiţiile de folosire a terenurilor din fondul forestier pentru necesităţile gospodăriei cinegetice sînt determinate de Legea regnului animal*.

Regulamentul gospodăriei cinegetice, aprobat ca anexă la Legea regnului animal, prevede, că acordarea dreptului de gestionare a gospodăriei cinegetice pe terenurile silvice de vânătoare atribuite se efectuează în baza contractului de arendă a terenurilor silvice de vânătoare încheiat între autoritatea silvică centrală şi beneficiar, pe un termen de la 10 la 20 de ani, de comun acord cu autoritatea centrală abilitată cu gestiunea

resurselor naturale şi cu protecţia mediului înconjurător (punctul 11). Neîndeplinirea sau nerespectarea de către beneficiar a clauzelor contractuale pot servi drept temei pentru rezilierea contractului de arendă înainte de termen (p. 12).

Observăm, că termenul stabilit de lege pentru arenda în scopuri de gospodărire cinegetică este de la 10 la 20 ani. Totodată, este necesar acordul Ministerului Mediului. Cel puţin aceste două condiţii legale nu sunt respectate în practica actuală de dare în arendă în scopuri de gospodărire cinegetică. Atragem atenţia şi asupra cuvintelor „acordarea dreptului de gestionare a gospodăriei cinegetice" care este scopul atribuirii în arendă. Totodată, din sensul legii, în contract trebuie să fie stabilite condiţii speciale, nerespectarea cărora duc la rezilierea contractului.

Din cele expuse se poate concluziona că Regulamentul privind arenda fondului forestier în scopuri de gospodărire cinegetică şi/sau de recreere referitor la atribuirea în arendă a terenurilor în scopuri de recreere nu are un suport legal.

Regulamentul privind arenda fondului forestier în scopuri de gospodărire cinegetică şi/sau de recreare prevede, că cetăţenii sau persoanele juridice, pentru a lua în folosinţă prin arendă un teren al fondului forestier în scopuri de gospodărire cinegetică şi/sau recreere depun cereri, cu solicitare concretă, la autoritatea silvică centrală. În cazul depunerii mai multor cereri pentru atribuirea în folosinţă prin arendă a unui anumit teren forestier, cererile respective se examinează în bază de concurs, prin organizarea licitaţiilor cu privire la comercializarea dreptului de încheiere a contractului de arendă. Reiterăm, că nu suntem de acord cu unele prevederi din regulamentul respectiv. Totodată, astfel de prevederi nu au putut contribui la crearea unui cadrul favorabil din punct de vedere a transparenţei procesului decizional. Astfel de prevederi au creat situaţia existentă la capitolul „arenda fondului forestier". Reglementările respective, cel puţin trebuiau să prevadă, că autoritatea silvică centrală selectează şi oferă terenuri forestiere pentru arendă cu organizarea pentru toate cazurile a licitaţiilor privind comercializarea drepturilor de încheiere a contractului de arendă. Şi prevederile regulamentului care stabilesc plăţi iniţiale fixe pentru arenda terenurilor fondului forestier au contribuit la situaţia creată. Preţul iniţial poate să difere de la caz la caz şi trebuie stabilit de autoritatea silvică centrală pentru fiecare caz concret în baza Metodologiei anexate la regulament.

Deci, eroarea fundamentală, care a dus sau va duce la pierderea importantelor beneficii economice, este ca nu s-a mers pe licitarea proiectelor concrete. Este evident,că un proiect dezvoltat în jurul Chișinăului are un potențial economic cu mult mai mare decât în altă parte. Prin urmare, și beneficiile statului de pe acest teren ar fi trebuit să fie în corespundere cu aceste beneficii. Pe terenurile cu un mare potențial economic, Agenția nu trebuia să accepte proiecte care nu se ridică la așteptările estimate de la un proiect sau altul, iar în cazul în care proiectul nu se dezvoltă în condițiile stabilite de la început, contractul se reziliază cu plata despăgubirilor către stat.

Tabelul 3 Structura terenurilor date în arendă în jurul Chișinăului pe ani, 2008-2012, % din categoria respectivă

Anul	*categoria*	*Chisinau*	*Straseni*	*Ialoveni*	*Orhei*	*Hancesti*	*Subtotal*	*Restul*	*Total*
2008	total	14.4	2.9	7.5	33.0	10.6	68.3	31.7	100
	cinegetic	4.5	0.0	0.0	41.5	13.9	59.8	40.2	100
	recreere	48.7	12.3	31.5	5.6	0.0	98.2	1.8	100
2009	total	57.2	14.0	9.8	14.2	0.0	95.3	4.7	100
	cinegetic	71.4	2.5	0.0	26.1	0.0	100.0	0.0	100
	recreere	41.4	26.8	20.8	1.0	0.0	90.0	10.0	100
2010	total	43.5	19.4	5.9	0.0	0.9	69.6	30.4	100
	cinegetic	48.9	15.7	0.0	0.0	0.0	64.6	35.4	100
	recreere	30.1	28.4	20.3	0.0	3.0	81.9	18.1	100
2011	total	31.5	18.4	14.3	0.7	0.3	65.1	34.9	100
	cinegetic	31.4	19.5	13.8	0.0	0.0	64.7	35.3	100

	recreere	32.1	12.6	16.8	4.3	1.8	67.6	32.4	100
2012	total	19.8	3.0	1.3	0.7	0.0	24.8	75.2	100
	cinegetic	16.6	0.0	0.0	0.0	0.0	16.6	83.4	100
	recreere	44.8	25.6	11.3	5.6	0.0	87.3	12.7	100

Sursa: Agenția Moldsilva

Analiza datelor privind suprafețele date în arendă arată clar că ponderea suprafețelor din jurul Chișinăului au fost cele mai solicitate. După cum se vede (Tabelul 3) pentru scopuri de recreere în Chișinău în fiecare an au fost date în arendă între 30,1% și 48,7% din totalul din această categorie, iar din ponderea din vecinătatea apropiată a Chișinăului este de regulă de peste 80%, iar în 2008 chiar de 98,2%. Prin urmare, dacă ar fi fost adoptată o politică judicioasă de utilizare a resurselor forestiere, aceste suprafețe ar fi fost valorificate cu mult mai bine. Deci, procesul de dare în arendă nu trebuia să se bazeze pe obligativitatea Agenției, de a da în arendă un lot sau altul, doar din cauză că pentru acesta a fost formulată o cerere. Ci, total invers, Moldsilva creează un portofoliu de proiecte, inclusiv utilizând inițiativa privată, și face tot posibilul ca să vândă acest proiect cât mai scump.

Cu toate acestea, chiar şi condiţiile actuale din Regulament nu se respectă. Regulamentul prevede prezentarea de către arendaş a dărilor de seamă cu privire la lucrările efectuate pe terenul forestier arendat. Astfel de documente nu sunt prezentate agenţiei şi instituţia nu deţine o evidenţă a acestora.

De asemenea, arendaşul este obligat, în termenul stabilit de către arendator, dar nu mai târziu de 2 ani după semnarea actului de predare-primire a terenului forestier arendat, să prezinte arendatorului proiectul de gospodărire cinegetică sau în scopuri de recreere, elaborat de către instituţiile abilitate în acest domeniu, precum şi planul de dezvoltare a gospodăriei cinegetice şi/sau de recreere şi de investiţii pentru perioada de arendă. Documentele respective nu sunt solicitate de Agenţie şi nu este ţinută o evidenţă a acestora.

Este prevăzut controlul asupra organizării şi desfăşurării gospodăririi cinegetice şi/sau de recreere exercitat de către arendator, prin controale efectuate în caz de necesitate, dar nu mai rar de o dată pe an. Drept rezultat al controlului, se întocmeşte un act care conţine descrierea detaliată a modului de gospodărire şi neajunsurile depistate. Agenţia nu deţine un registru şi informaţii sistematizate la acest capitol.

Din cele expuse putem constata că procesul de gestionare a fondului forestier dat în arendă nu este administrat la nivelul necesar, a creat riscul de pierdere a unor venituri viitoare și prezente importante.

Agenţia nu a dat dovadă de receptivitate referitor la prezentarea informaţiei privind arenda fondului forestier. S-a refuzat prezentarea contractelor de arendă şi prezentarea unor informaţii generale referitor la arendă. De exemplu, pe motiv că sunt date confidențiale nu s-a prezentat numele persoanelor fizice arendași. Din discuţiile purtate cu factorii de decizie, ei au invocat că sunt obligaţi să asigure confidenţialitatea şi securitatea informaţiei, care conţine date cu caracter personal. Astfel de afirmaţii nu pot fi considerate argumentate, deoarece informaţia solicitată nu conţine date cu caracter personal. Pagina oficială a agenţiei conţine unele informaţii cu caracter general despre procesul de dare în arendă. Este plasată şi lista contractelor, care deţine informaţii incomplete pentru o analiză a acestora. Totuşi, din analiza listei respective pot fi expuse unele constatări. Din 750 de contacte de arendă în scopuri de recreere, 315 contracte au fost semnate de întreprinderea silvică Chişinău, fapt ce atestă un interes sporit pentru terenurile fondului forestier din zona apropiată municipiului Chişinău. Marea majoritate a contractelor de arendă în scop de recreere sunt încheiate pentru suprafeţe de până la un hectar mai puţin. Marea majoritate a contractelor sunt nefuncţionale, cu alte cuvinte nu se duce nici o activitate pe terenurile respective. Aceste constatări ne permit să concluzionăm că arendarea terenurilor respective a fost iniţiată cu alte scopuri pentru perspectivă. Procesul de dare în arendă, în multe cazuri, a fost unul formal pentru a ascunde alte intenţii care nu pot fi cunoscute la moment.

Despre formalitatea procesului de dare în arendă a terenurilor fondului forestier ne vorbeşte şi conţinutul contractelor de arendă. Autoritatea a prezentat unele mostre de contracte, din examinarea conţinutului

cărora, concluzionăm că semnarea acestora a purtat un caracter formal. Astfel, conţinutul contractelor reproduc, în mare parte prevederile Regulamentul privind arenda fondului forestier în scopuri de gospodărire cinegetică şi/sau de recreare referitor la drepturile şi obligaţiile arendatorului şi arendaşului. Totuşi, unele din astfel de prevederi nu puteau fi transpuse mecanic în contracte. Dacă prevederile Regulamentului stabilesc unele obligaţiuni de respectare a condiţiilor prevăzute de contract, atunci contractul nu poate să prevadă obligaţiunea de respectare a „condiţiilor prevăzute de contract". Aceste condiţii trebuie să fie prevăzute în contract, fiind luat în consideraţie specificul pentru fiecare teren arendat. Menţionăm, că au fost depistate fapte de încheiere a unui număr impunător de contracte în o singură zi, fapt ce, de asemenea demonstrează formalitatea procedurii respective. Spre exemplu, la 6 noiembrie 2008 au fost încheiate 29 contracte, la 31 decembrie 2008 – 53 contracte, la 1 iulie 2009 – 32 contracte, la 26 august 2009 – 30 contracte, la 2 iulie 2010 – atenţie, 121 contracte, la 13 septembrie 2010 – 53 contracte, la 5 noiembrie 2010 – 41 contracte, la 3 mai 2011 – 31 contracte, la 3 mai 2012 – 60 contracte.

Întreprinderile de stat din subordinea agenţiei Moldsilva

Din analiza informaţiei de pe pagina oficială a Agenţiei şi din discuţiile cu reprezentanţii acesteia, instituţia nu deţine informaţie sistematizată privind activitatea întreprinderilor subordonate. Chiar şi statutele întreprinderilor subordonate nu sunt deţinute de Agenţie.

Pagina oficială a Agenţiei Moldsilva conţine informaţie incompletă despre întreprinderile din subordine. Astfel, Regulamentul privind organizarea şi funcţionarea Agenţiei "Moldsilva", structurii şi efectivului-limită ale aparatului central al acesteia, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 150 din 02.03.2010, prevede conform anexei 3, 25 de întreprinderi de stat din subordinea agenţiei. Pe pagina oficială a Agenţiei este afişată lista acestor întreprinderi, cu indicarea adreselor şi unor informaţii de contact, fapt ce reproduce prevederile din Regulamentul adoptat de Guvern.

Pe pagina oficială este afişată informaţia în compartimente separate despre unele întreprinderi de stat. Însă, pagina oficială conţine astfel de gen de informaţie doar despre 11 întreprinderi din 25. Totodată, informaţia prezentată despre întreprinderile respective este de ordin general şi insuficientă din punct de vedere a asigurării transparenţei activităţii acestora. Astfel, constatăm o lipsă de informaţie şi de transparenţă în activitatea întreprinderilor de stat subordonate Agenţiei.

Trebuie să menţionăm, că Institutul de Cercetări şi Amenajări Silvice posedă de pagina oficială proprie - www.icas.com.md. Însă, din analiza conţinutului acesteia, concluzionăm că pagina oficială respectivă, în mare parte, nu corespunde rigorilor faţă de paginile oficiale stabilite de Guvern. În mod special menționăm lipsa compartimentului „Transparența procesului decizional".

Concluzii și recomandări

Moldsilva parţial se conformează cadrului legal şi normativ de asigurare a transparenţei. Pentru Serviciul informare şi comunicare cu mas-media trebuie stabilite atribuţii în domeniul asigurării accesului la informaţie. Persoana cu funcţii de răspundere a serviciului respectiv trebuie să fie numită ca funcţionar responsabil pentru efectuarea procedurilor de furnizare a informaţiilor oficiale, ea fiind instruită în acest sens. Serviciul respectiv trebuie să deţină un registru de evidenţă a cererilor privitor la solicitarea informaţiei cu caracter public, care trebuie să fie plasat şi pe pagina oficială a acesteia.

Agenția, trebuie să elaboreze şi să adopte un regulament cu privire la drepturile şi obligaţiile funcţionarilor în procesul de furnizare a informaţiei oficiale. Regulamentul respectiv trebuie plasat pe pagina oficială a instituţiei, el fiind elaborat şi adoptat conform rigorilor prevăzute de normele legale și necesitățile de comunicare ale instituției. De asemenea, trebuie să fie editate cel puţin anual îndrumare ce vor conţine liste ale dispoziţiilor, hotărârilor, altor documente oficiale, emise de instituţia respectivă, şi domeniile în care poate furniza informaţii, și plasate pe pagina web.

Coordonatorul procesului de consultare publică în procesul decizional trebuie să pregătească o listă generală a părţilor interesate, ea fiind plasată şi pe pagina oficială a agenţiei. Pagina oficială a agenţiei trebuie modificată şi completată conform cerinţelor cadrului normativ. Banner-ul „Transparenţa în procesul decizional" pe pagina oficială a agenţiei trebuie conformat cu cerinţele cadrului normativ referitor la conţinutul acestuia. Acesta trebuie să conţină rubrica „Iniţierea elaborării deciziilor", care ar reflecta toate etapele de elaborarea a deciziilor pe fiecare caz în parte (anunţul şedinţelor publice, recomandările recepţionate în scris, procesele verbale ale întrunirilor, sinteza recomandărilor, etc.) şi rubrica „Decizii adoptate".

Moldsilva nu a asigurat un proces de transparență efectiv cu consultarea publică a celor mai importante proiecte decizionale și nu are dosarele și registrele cu toate dosarele privind elaborarea proiectelor de decizie. De asemenea, există evidențe că deciziile elaborate și aprobate, pe cele mai sensibile subiecte au fost luate într-un mod netransparent,

Achiziţiile publice sunt efectuate cu încălcări ale legislaţiei, în unele cazuri au fost efectuate procurări fără organizarea concursurilor conform legislaţiei. Nu există o evidenţă a achiziţiilor publice, bine structurată și ușor accesibilă. În acest sens Agenţia trebuie să ţină o evidenţă sistematizată a achiziţiilor publice organizate de aparatul central şi de fiecare întreprindere subordonată. Evidenţa respectivă trebuie plasată pe pagina oficială a Agenţiei. De asemenea, Agenţia trebuie să elaboreze şi să plaseze pe pagina oficială planurile anuale şi trimestriale de efectuare a achiziţiilor.

Organizarea licitaţiilor forestiere este un pas important în activitatea Agenţiei comparativ cu perioada de pînă în 2010, în care nu se practicau licitaţiile forestiere. Totuşi, organizarea licitaţiilor forestiere poartă mai mult un caracter formal, în multe cazuri cu încălcarea principiului transparenţei (din cauza deficienţelor în cadrul normativ sau din cauza nerespectării cadrului normativ existent), care nu asigură o reală competiție pentru lucrările solicitate.

Agenţia trebuie să elaboreze şi să adopte modificări în Regulamentul cu privire la organizarea şi desfăşurarea licitaţiilor forestiere, prin stabilirea condiţiilor clare şi exhaustive de participare la licitaţii, publicarea unor notificări prealabile privind data (sau perioada) apariției listei cu loturile scoase la licitație, publicarea anunțurilor cu cel puţin 35 zile înaintea licitaţiei.

Agenția trebuie să publice pe pagina oficială toată informaţia referitor la organizarea şi desfăşurarea licitaţiilor forestiere (Metodologia formării preţurilor, lista loturilor pentru anul viitor preconizate a fi scoase la licitaţie, anunţurile, rezultatele licitaţiilor, datele statistice, etc.)

Arenda terenurilor din fondul forestier a fost efectuată în baza Regulamentului privind arenda fondului forestier în scopuri de gospodărire cinegetică şi/sau de recreere, care în partea ce ține de atribuirea în arendă a terenurilor în scopuri de recreere nu are un suport legal. Astfel, este necesară abrogarea acestuia. Reglementarea raporturilor de arendă a fondului forestier trebuie să fie efectuată prin lege, deoarece sunt raporturi de drept civil.

Practica actuală de dare în arendă necesită a fi stopată, fiind întreprinse acţiuni pentru rezilierea contractelor de arendă în scopuri de recreere și revizuirea contractelor de atribuire în arendă a terenurilor din fondul forestier în scopuri de gospodărire cinegetică, conţinutul lor fiind adus în concordanţă cu cadrul legal. De asemenea, pentru realizarea prevederilor articolului 39 din Codul silvic (folosirea pădurii în scopuri de recreere) este necesar de ținut cont și de prevederile legale privind instituirea proiectelor de parteneriat public-privat.

Alocarea terenurilor din fondul silvic în arendă, nu numai a fost efectuată cu încălcări ale legislației, însă nici nu a asigurat maximizarea beneficiilor publice de la utilizarea fondului forestier de stat. Conceptul de arendare a terenurilor fondului forestier (preţul fix pentru un ha, solicitarea de a semna contractul pentru un teren anume, etc.) nu este favorabil gestionării eficiente a patrimoniului. Astfel, prin abordarea de dare în arendă a terenurilor, în baza unor calcule medii, fără a ține cont de valoarea diferită în funcție de amplasarea acestuia, și nu în bază de proiecte au fost ratate încasări importante la bugetul de stat. Darea în arenă

trebuie efectuată exclusiv în locurile stabilite de către planurile de amenajare, în bază de proiecte bine definite cu asigurarea unei publicități efective pentru asigurarea unei competiții reale.

Procesul de dare în arendă şi gestionarea procesului de arendă poartă un caracter formal. Agenţia nu solicită documentele stabilite prin regulament pentru a gestiona procesul de arendă, nu dispune de registre, documente şi evidenţa necesară de gestionare a procesului respectiv.

De asemenea, nu este clară situația cu utilizarea terenurilor din fondul silvic fără păduri. Informația la acest subiect nu este disponibilă.

3. Regimul de acces al populației în fondul forestier

Acest capitol este dedicat analizei cadrului legal privind regimul de acces al populației în păduri în diverse scopuri cum ar fi cel de recreere, păşunat, folosința obiectelor regnului vegetal și animal. Suplimentar este prezentată situația în domeniul pazei fondului forestier și contracarării încălcărilor legislației în domeniul silvic și protecției regnului animal. O secțiune aparate este dedicată analizei situației în domeniul dezvoltării pădurilor comunale și rolului autorităților publice locale.

Cadrul legal și de politici privind accesul

În conformitate cu prevederile articolul 32 din Codul Silvic, cetăţenii, au acces liber pe teritoriul fondului forestier. Folosirea gratuită a pădurilor de către cetăţeni are loc în scopuri de recreere, pentru recoltarea fructelor şi pomuşoarelor sălbatice, nucilor, ciupercilor şi altor produse ale pădurii, cu excepţia cazurilor în care recoltarea se efectuează pe sectoare ameliorate sau artificiale, fie în locuri special amenajate.

Regulile privind accesul populației pe sectoarele fondului forestier reflectă în mare parte obiectivele de protecție, dar și obișnuințele și necesitățile tradiționale ale populației. În afară de Codul Silvic, norme privind accesul se conțin în mai multe acte legislative și normative în domeniu inclusiv acte normative speciale care prescriu reguli pentru o serie de activități interzise sau reglementate care pot fi desfășurate pe terenurile fondului forestier. Astfel de activități sunt folosința obiectelor regnului vegetal și animal, vânatul, recreerea, pășunatul și recoltarea ierbii, amplasarea stupilor și prisăcilor, tăierile. Cele mai importante reguli în domeniu sunt stabilite de Codul Silvic, Legea privind fondul ariilor naturale protejate de stat, Legea regnului animal, regulamentele și statutele rezervațiilor naturale și altor tipuri de arii naturale protejate de stat.

Restricțiile impuse diferă în dependență de tipul activităților scontate și statutul ariei, cele mai mici restricții fiind stabilite pentru păduri și parcuri naționale, iar cele mai dure în privința rezervațiilor naturale, științifice și rezervațiilor de resurse. În anexa 4 este prezentat tabelul comparativ al restricțiilor în dependență de statutul ariei naturale. Mai nou unele restricții sunt impuse de către beneficiarii contractelor de arendă a terenurilor fondului forestier.

Accesul populației în scop de recreere

Conform prevederilor legale, accesul pe terenurile fondului forestier în scop de recreere este permis în locurile special amenajate în aceste scopuri iar sectoarelor de pădure şi de deservire social-culturală a populaţiei în pădurile zonelor verzi ale localităţilor şi în alte păduri folosite pentru odihnă, sport şi turism ține de competența autorităţilor autorităților publice locale, gestionarilor de terenuri din fondul forestier sau cu acordul acestora amenajarea poate fie efectuată de întreprinderi și organizații autorizate în acest sens. Măsurile întreprinse la moment pentru amenajarea locurilor de recreere sunt limitate. Lipsește un concept privind dezvoltarea și amenajarea, zonelor de recreere iar, puținele care există au fost în mare parte înființate de către sectorul privat.

Vizitatorii sunt liberi să se deplaseze prin păduri, însă au obligația de a respecta anumite restricții și interdicții care în mare parte corespund restricțiilor impuse de majoritatea țărilor europene și se înscriu în logica obiectivelor de protecție a fondului forestier. Pe teritoriile fondului forestier, este interzisă și se sancționează: tăierea ilicită şi vătămarea arborilor şi arbuştilor inclusiv prin incendiere, încălcarea regulilor de apărare împotriva incendiilor şi regulilor sanitare în pădure, colectarea sau nimicirea plantelor, capturarea sau nimicirea animalelor incluse în Cartea Roşie a Republicii Moldova şi în anexele la Convenţia privind comerţul internaţional cu specii sălbatice de faună şi floră pe cale de dispariţie (CITES11); distrugerea şi deteriorarea semnelor de restricţie, indicatoarelor de amenajament silvic şi bornelor silvice, obiectelor de agitaţie şi informaţie vizuală, îngrădirilor de interdicţie şi a construcţiilor din locurile de agrement; distrugerea şi deteriorarea muşuroaielor de furnici; decopertarea şi distrugerea neautorizată a litierei, păturii vii şi a stratului de sol fertil pentru a le folosi în alte scopuri decât cele silvice; poluarea fondului forestier cu deşeuri şi

[11] Convenţia privind comerţul internaţional cu specii sălbatice de faună şi floră pe cale de dispariţie (CITES)

reziduuri; nimicirea faunei de pădure, cu excepţia speciilor de carantină. Pentru încălcarea acestor reguli vizitatorii pot fi sancționați conform prevederilor Codului contravențional cu amenzi de 100 până la 1000 de lei. Circulaţia cu autovehicule și alte mijloace de transport este permisă doar pe drumuri publice şi alte drumuri stabilite în acest sens de organele silvice, parcarea acestora fiind permisă doar în locurile special repartizate în acest scop.

Unele activități precum arenda restricționează accesului populației, la moment existând cazuri de îngrădire a suprafețelor fondului forestier arendate de către beneficiarii acestora. Aceste acțiuni deși aparent legale și permise prin Hotărârea Guvernului nr. 187/200812 vin în contradicție cu prevederile articolul 32 don Codul Silvic care stabilește clar că cetățenii au acces liber pe teritoriul fondului forestier (alin. 1), iar acesta *poate fi limitat sau interzis de către organele silvice de stat, prin decizia autorităţilor administraţiei publice locale*, în scopul prevenirii incendiilor şi în alte scopuri, iar în pădurile rezervaţiilor şi în alte păduri cu regim special de protecţie în legătură cu stabilirea unui regim special.

Regimul ariilor protejate

Reguli speciale privind accesul sunt stabilite pentru ariile naturale protejate de stat. De regulă acestea se conțin atât în regulamentele cadru aprobate prin Hotărârile Guvernului nr,782 și nr. 784/2000 din 03 august 2000 cât și în regulamentele ariilor respective. Nivelul restricțiilor impuse diferă în dependență de statutul ariei, cele mai dure fiind stabilite pentru rezervațiile științifice și rezervațiile de resurse.

Parcurile naționale: În parcurile naționale este permis accesul şi agrementul de scurtă durată în zonele de recreație reglementată și pentru vizitarea locurilor pitoreşti. Activităţile economice sunt acceptate numai în măsura în care acestea contribuie la păstrarea peisajelor naturale, regnului vegetal şi animal, obiectelor acvatice şi altor valori naturale în scopuri recreative, instructive, estetice, educaţionale şi ştiinţifice. Recreerea de lungă durată se permite doar în zonele special destinate acestei forme de recreere. În aceste zone este permisă amplasarea campingurilor și edificarea infrastructurii necesare recreerii de lungă durată[13].

Rezervaţiile de resurse: Rezervaţiile de resurse reprezintă spaţii naturale care cuprind resurse naturale deosebit de valoroase de importanţă naţională şi care sunt protejate de stat în scopul conservării lor pentru generaţiile viitoare. Regulile de acces și statutul rezervațiilor de resurse sunt stabilite prin Legea fondului ariilor naturale protejate de stat și Regulamentul-cadru al Rezervaţiilor de resurse aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 782 din 3 august 2000. Conform reglementărilor în vigoare, pe terenurile ocupate de rezervațiile de resurse și în zonele de protecție a acestora sunt limitate toate activitățile economice inclusiv, vânatul, colectarea plantelor, accesul persoanelor in scopuri de recreere și edificarea oricăror construcții sau obiecte.

Rezervaţiile naturale: Regulile privind accesul în rezervațiile naturale sunt stabilite în regulamentul cadru al rezervațiilor naturale aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 784 din 3 august 2000 și în regulamentele rezervațiilor respective cum ar fi rezervația naturală de stat “Pădurea Domnească”. Conform regulilor stabilite în teritoriile rezervațiilor naturale sunt interzise orice forme de recreere, păşunatul, recoltarea plantelor, semințelor, vânatul, pescuitul, deplasarea și parcarea autovehiculelor. În zonele de protecție este permisă doar desfășurarea activităților economice tradiționale și organizarea zonelor de recreație reglementată.

Rezervaţiile biosferei : Statutul rezervațiilor biosferei este determinat de Regulamentul-cadru al rezervaţiilor biosferei aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 782 din 3 august 2000. Regulile privind accesul în rezervațiile de resurse, țin în mod esențial de obiectivele de bază rezervațiilor resurse care țin de protecţia şi conservarea diversităţii biologice şi peisagistice și protecţia şi optimizarea efectivului de specii floristice şi faunistice rare. Aceste zone au statut de instituţie de cercetări ştiinţifice şi sunt desemnate de UNESCO drept componentă a patrimoniului natural mondial. Restricțiile privind accesul sunt similare restricțiilor

[12] Hotărârea nr.187 din 20.02.2008pentru aprobarea Regulamentului privind arenda fondului forestier în scopuri de gospodărire cinegetică şi/sau de recreere.

[13] Regulamentul cadru al Parcurilor Naţionale aprobat prin HG nr.782 din 3 august 2000

impuse pentru rezervaţiile ştiinţifice fiind interzis accesul neautorizat şi orice activităţi economice, cu excepţia zonei de tranziţie.

Folosinţa obiectelor regnului vegetal

Regulile de bază privind folosinţa obiectelor regnului vegetal sunt stabilite în Codul silvic şi Legea fondului ariilor naturale protejate de stat. Cadrul legal actual permite recoltarea din păduri a cioturilor, cojilor, altor produse lemnoase auxiliare şi a materiei prime tehnice pentru prelucrare industrială şi satisfacerea necesităţilor populaţiei cu condiţia neafectării pădurii. Tăierile sunt reglementate şi permise doar persoanelor autorizate în acest sens, fiind sancţionate după cum a fost menţionat anterior atât tăierile ilicite cât şi distrugerea sau deteriorarea arborilor şi arbuştilor. De asemenea, în păduri este permisă recoltarea fructelor şi pomuşoarelor sălbatice, nucilor, ciupercilor, plantelor medicinale, excepţie fiind cazurile în care aceasta se efectuează în scopul satisfacerii necesităţilor de producţie sau ştiinţifice, precum şi în scopul obţinerii beneficiilor de la vânzarea acestor resurse sau a produselor acestora fiind necesară obţinerea autorizaţiilor şi altor documente eliberate de autorităţile abilitate[14]. În toate cazurile sunt interzise colectarea sau nimicirea plantelor incluse în Cartea Roşie a Republicii Moldova şi în anexele la Convenţia privind comerţul internaţional cu specii sălbatice de faună şi floră pe cale de dispariţie (CITES). Interdicţii totale sau parţiale privind colectarea obiectelor regnului vegetal sunt stabilite pentru ariile naturale protejate de stat, colectarea fiind strict reglementată.

Amplasarea stupilor şi prisăcilor poate fi permisă doar în anumite sectoare ale fondului forestier care nu sunt locuri de creştere şi de trai ale speciilor de plante şi animale rare şi pe cale de dispariţie. Beneficiarii urmează să obţină terenuri atribuite în acest sens de la gestionarii fondului silvic şi să deţină bilete silvice.

Păşunatul vitelor şi recoltarea ierbii

Conform regulii generale, recoltarea ierbii, păşunatul bovinelor, cabalinelor, caprinelor, ovinelor şi altor animale domestice pe terenurile din fondul forestier şi în perdelele forestiere de protecţie este interzis[15], păşunatul caprinelor şi ovinelor fiind interzis în toate cazurile.[16] Păşunatul vitelor este permis în salcîmete cu vârste de peste 15 ani, neafectate de alunecări sau procese de eroziune şi pe terenurile repartizate angajaţilor şi pensionarilor întreprinderilor silvice, care au în posesie bovine şi cabaline pe anumite sectoare cum ar fi pădurile degradate cu productivitate redusă unde, conform amenajamentelor silvice, sunt prevăzute tăieri rase cu plantarea ulterioară a culturilor silvice.

Sectoarele fondului forestier care nu sunt utilizate pentru necesităţile gospodăriei silvice şi care nu sunt locuri de creştere şi de trai ale speciilor de plante şi animale rare şi pe cale de dispariţie pot fi utilizate pentru păşunat şi recoltarea ierbii. Astfel de terenuri pot fi date în folosinţă temporară atât cetăţenilor cât şi întreprinderilor[17] beneficiarii fiind obligaţi să obţină dreptul de folosinţă în aceste scopuri de la gestionarii terenurilor respective şi autorizaţii de exploatare a pădurii (bilete silvice) de la întreprinderile, instituţiile şi organizaţiile cu profil silvic. În toate cazurile, recoltarea ierbii şi păşunatul vitelor în păduri indiferent de gestionarul acestora se efectuează contra plată mărimea căreia se stabileşte de către gestionar. Excepţie fac salariaţii permanenţi şi pensionarii întreprinderilor silvice care sunt scutiţi de plată pentru recoltarea ierbii şi păşunatul vitelor pentru cel mult două capete aflate în proprietate personală.

În cazul în care beneficiarii au obţinut dreptul a utiliza terenurile pentru păşunat vor ţine cont de perioada păşunatului cuprinsă între 1 mai – 1 octombrie. În toate cazurile fiind interzis păşunatul vitelor fără păstori şi amenajarea în păduri a stânelor şi a adăposturilor pentru animale domestice[18]. Lista completă a restricţiilor stabilite privind păşunatul este prezentată **în anexa 5.**

Accesul în scop de vânat şi dobândire a animalelor

[14] Codul Silvic, art. 38, alin. 1.
[15] Codul Silvic, art. 59 alin. 1
[16] Codul silvic, art. 38, alin. 4.
[17] Codul Silvic, art. 38, alin. 3.
[18] Regulamentul privind recoltarea ierbii şi păşunatul vitelor pe terenurile fondului forestier, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 740 din 17 iunie 2003.

Regulile de bază privind vânatul în Moldova se conțin în Legea regnului animal nr. 439 din 27 aprilie 95 și Regulamentul gospodăriei cinegetice anexat legii. Legea stabilește speciile de animale pentru vânat și perioadele de vânat în dependență de specii. Conform prevederilor regulamentului gospodăriei cinegetice gestionarea gospodăriei cinegetice în fondul silvic de stat şi controlul departamental asupra acesteia sunt efectuate de către autoritatea silvică centrală, iar gestionarea gospodăriei cinegetice (protecţia, reproducerea şi folosirea raţională a resurselor cinegetice) în fondurile cinegetice ale teritoriului preponderent neîmpădurit se efectuează de către Societatea Vânătorilor şi Pescarilor din Republica Moldova. Autoritatea silvică centrală poate acorda dreptul de gestionare a gospodăriei cinegetice pe terenurile silvice de vânătoare în baza contractului de arendă a terenurilor silvice de vânătoare, pe un termen de la 10 la 20 de ani, de comun acord cu autoritatea centrală abilitată cu gestiunea resurselor naturale şi cu protecţia mediului înconjurător.

Vânatul poate fi practicat doar de persoane care au atins vârsta de 18 ani, în baza dreptului de vânătoare cu arme de foc de vânătoare. Dreptul de vânătoare se confirmă prin carnetul de vânător, aprobat de Societatea Vânătorilor şi Pescarilor din Republica Moldova, permisul (foaia, fişa pentru recoltare) eliberate de Societatea Vânătorilor şi Pescarilor din Republica Moldova pentru vânătoarea sportivă a păsărilor de baltă şi a animalelor cu blană sau autorizaţia de a vâna animale sălbatice copitate, eliberată de autoritatea silvică centrală. Dreptul de vânătoare cu arme de foc de vânătoare poate fi acordat persoanelor care domiciliază permanent pe teritoriul republicii Moldova cât și străinilor. Pentru a obține dreptul de vânătoare persoana urmează să devină membru al unei societăţi de vânători, să susţină probele minimumului vânătoresc, să îndeplinească minimumul de participări obligatorii prin muncă, să achite în modul stabilit cotizaţia de membru şi taxa vânătorească. Vânătorii au obligația de a dispune de dreptul de a deține arme de vânătoare[19] și de a se uni în societăţi de vânători. Prin lege sunt stabilite restricții privind numărul societăților de vânători în dependență de suprafața terenurilor de vânătoare, însă nu mai puțin de 200 hectare la un vânător însă logica acestor obiective rămâne nu este clară.

Vânatul este interzis în rezervaţiile ştiinţifice, peisagistice, parcurile naţionale, monumentele naturii etc., cu excepția vânatului în scopul reglementării efectivului de animale, speciile de animale și măsurile de reglementare fiind stabilite de către autoritatea centrală abilitată cu gestiunea resurselor naturale şi cu protecţia mediului înconjurător[20]. În rezervațiile naturale este permisă doar vânătoarea de reglare numerică care poate fi efectuată de persoane responsabile din cadrul rezervației cu ajutorul vânătorilor experimentați. Dobândirea altor animale care nu constituie obiecte ale vânatului şi pescuitului se efectuează în baza autorizaţiei, eliberate de către autoritatea centrală abilitată cu gestiunea resurselor naturale şi cu protecţia mediului înconjurător.

În prezent Agenția “Moldsilva” a elaborat și a propus pentru consultări publice proiectul Legii cu privire la fondul cinegetic care va aduce unele schimbări în ceea ce privește vânatul. Din momentul adoptării legea va substitui Regulamentul gospodăriei cinegetice menționat anterior și va aduce unele clarificări în ceea ce privește modul și condițiile de obținere a carnetului de vânător urmând ca acesta să fie eliberat pe o perioadă de 5 ani, iar vânatul să fie practicat în baza autorizațiilor eliberate de gestionarii fondului de vânătoare. Suplimentar, odată cu intrarea în vigoare a legii se propune încetarea automată a acțiunii tuturor contractelor de arendă a fondului forestier în scopuri de gospodărie cinegetică și a celor de atribuire a terenurilor de vânătoare, astfel încât acestea terenuri vor reveni sub controlul proprietarilor. Cât privește, contractele de arendă a fondurilor de vânătoare, existente la data intrării în vigoare a legii se propune ca acestea să rămână valabile până la data încetării raporturilor contractuale.

Rolul autorităților publice locale în dezvoltarea și gestiunea fondului forestier

Situația actuală și cadrul de politici și legal

[19] Legea privind regimul armelor şi al muniţiilor cu destinaţie civilă, nr. 130 din 08 iulie 2012

[20] Articolul 29 al Legii Regnului Animal.

Autoritățile administrației publice locale sunt deținătoare de păduri comunale și terenuri cu vegetație forestieră, altele decât cele incluse în fondul forestier. Conform datelor cadastrului funciar la 1 ianuarie 2010, 54.5 mii hectare sau 13% din totalul din totalul suprafețelor fondului forestier se aflau în gestiunea autorităților publice locale, iar 2.6 mii hectare sau 0.6% se aflau în proprietate privată. În conformitate cu prevederile articolului 9 al Codului silvic de competenţa autorităţilor administraţiei publice locale ţine în special exercitarea controlului asupra stării, folosirii, regenerării, pazei şi protecţiei fondului forestier şi cinegetic, repartizarea terenurilor din fondul forestier, înregistrarea drepturilor de gestiune şi de folosinţă a terenurilor din fondul forestier, acordarea de sprijin organelor silvice de stat la amenajarea sectoarelor silvice în locurile de agrement, elaborarea, coordonarea şi organizarea îndeplinirii, în comun cu organele silvice de stat, a programelor locale privind dezvoltarea durabilă, folosirea, regenerarea, paza şi protecţia pădurilor.

Pădurile comunale

Organizația pentru Alimentație și Agricultură (FAO) a Organizației Națiunilor Unite definește pădurile comunale ca fiind situații de implicare și legătură strânsă a comunităților locale cu sectorul forestier. Pădurile comunale constituie un domeniu în dezvoltare al sectorului forestier și este bazat pe rolul comunităților locale în dezvoltarea și managementul fondului forestier. Un pilon de bază îl constituie participarea și colaborarea diverșilor actori locali precum proprietari de terenuri, autorități publice și organizații non-guvernamentale. Un rol esențial al pădurilor comunale îl constituie generarea veniturilor pentru comunitățile locale de pe urma exploatării fondului forestier. Astfel de venituri pot fi obținute din recoltarea masei lemnoase și altor produse forestiere, dezvoltarea sectorului de turism și a potențialului recreativ, sechestrarea emisiilor de carbon.

Deși suprafețele ocupate de păduri comunale în Republica Moldova sunt mici (13%), acest segment început să beneficieze de atenție sporită în ultimii ani, un obiectiv strategic actual al managementului forestier în Moldova constituindu-l încurajarea creării sectorului forestier comunal şi privat. Printre probleme majore care împiedică dezvoltarea acestui segment sunt: lipsa cadrului de reglementare, capacitățile limitate ale autorităților publice locale în gestiunea fondului forestier, aflarea în proprietate privată a unor suprafețe importante de terenuri neutilizate în sectorul agricol și care ar putea fi utilizate pentru împădurire. Adițional vom menționa rezultatele Studiului privind starea sectorului forestier din Republica Moldova în perioada 2006-2010 elaborat cu suportul programului ENPI-FLEG pentru Moldova care atestă o serie de alți factori care afectează negativ sectorul forestier comunal precum: dispersarea şi fragmentarea resurselor forestiere, repartizarea lor neuniformă pe teritoriul ţării, lipsa respectării regimului silvic, poluarea cu deșeuri, tăieri ilicite, lipsa măsurilor de îngrijire.

Lipsa capacităților de gestionare a fondului forestier este probabil una dintre cele mai grave probleme la moment. Magnitudinea acesteia este confirmată în mare parte de rezultatele reviziilor planificate şi de control efectuate în perioada martie-iunie anului 2010[21] de către specialiştii întreprinderilor silvice în comun cu angajaţii Inspectoratului Ecologic de Stat. Conform rezultatelor reviziilor, din 752 primării şi 29 raioane ale Republicii care gestionează o suprafață de 40.487 hectare de păduri și 21.274 ha de perdele 6,204 ha și respectiv 2.534 ha se aflau într-o stare nesatisfăcătoare. Revizia a depistat un volum de 7062 m³ tăieri ilicite cea ce reprezintă 114,3 m³ la 1000 ha suprafaţă acoperită cu păduri, perdele forestiere de protecţie şi altă vegetaţie forestieră. Suplimentar din totalul de 752 primării revizuite, 597 primării nu asigurau paza vegetaţiei forestiere, doar 63 aveau angajați pădurari, doar 45 din ele aveau angajați paznici iar în cazul a 47 paza fondului forestier era asigurată parţial. Proiectul Strategiei de Dezvoltare a Agriculturii și Mediului Rural din Moldova pentru anii 2014 – 2020[22] elaborat de Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, atestă o medie de 30 m^3 la 1000 ha de defrișare ilegală de păduri în fondurile administrate de autoritățile publice locale comparativ cu media de 12 m^3 la 1000 ha în fondurile gestionate de Moldsilva.

Măsuri și potențiale beneficii de pe urma dezvoltării sectorului forestier comunal

[21] Ordinul № 37-P din 18.03.2010 emis de către Agenţia “Moldsilva”.

[22] http://www.maia.gov.md/doc.php?l=ro&idc=49&id=15643

În ultimii ani de către “Moldsilva” cu susținerea donatorilor externi și altor autorități publice sunt depuse eforturi pentru privind dezvoltarea sectorului forestier comunal. În prezent în Moldova au fost implementate sau se derulează o serie de programe și proiecte cu impact asupra sectorului forestier comunal. Aici vom menționa Programul de stat de regenerare şi împădurire a terenului fondului forestier pe anii 2003-2020”[23], care prevede efectuarea lucrărilor de regenerare a pădurilor pe o suprafaţa totală de 95,1 mii. ha, inclusiv plantarea culturilor silvice pe 24,7 mii. ha (26%), ajutorarea regenerării naturale pe 39,0 mii. ha (41%) şi regenerarea naturală pe 31,4 mii. ha (33%). Realizări importante sunt preconizate în cadrul proiectului „Dezvoltarea sectorului forestier comunal în Moldova” implementat de Agenţia „Moldsilva” în colaborare cu Fondul BioCarbon și Programului de susţinere a comunităţilor pentru managementul durabil şi integrat al pădurilor şi sechestrarea carbonului prin împădurire finanțat din grant acordat de Guvernul Japoniei. Scopul activităţii proiectului Dezvoltarea sectorului forestier comunal în Moldova este de a crea păduri noi comunale pe o suprafaţă de 9,4 mii ha, prin împădurirea terenurilor erodate şi neproductive, sechestrarea carbonului şi reducerea concentraţiilor gazelor cu efect de seră, îmbunătăţirea resurselor forestiere regionale şi locale, aprovizionarea suplimentară cu masă lemnoasă şi dezvoltarea bazei pentru dezvoltarea durabilă locală/regională. Volumul investiţiilor necesare pentru implementarea proiectului în perioada 2006-2036 este estimat la 27 milioane dolari SUA. Această sumă va fi asigurată de către Agenţia „Moldsilva” şi de către 289 comunităţi participante la proiect. Din suprafaţa totală prevăzută pentru împădurire în cadrul proiectului 8,9 mii ha (94,4%) sunt deţinute de primării, iar 0,5 mii ha (5,6%) - de alţi deţinători[24].

Dezvoltarea pădurilor comunale ar putea fi o soluție eficientă pentru utilizarea terenurilor degradate sau scoase din circuitul agricol, în prezent aceste suprafețe constituind conform unor estimări mai mult de 900 mii hectare[25] dintre care în jur de 259 mii ha constituie terenurile moderat erodate, iar 114 mii terenurile puternic erodate[26], care se află atât în proprietatea autorităților publice locale cât și în proprietate privată. În mare măsură extinderea sectorului forestier comunal ar putea aduce beneficii economice considerabile comunităților locale atât de pe urma exploatării plantațiilor forestiere cum ar fi spre exemplu colectarea masei lemnoase, colectarea plantelor, activități de recreere, vânat etc, cât și de pe urma altor activități. La nivel național întreaga societate ar putea obține beneficii ecologice și sociale semnificative, de rând cu întărirea securității energetice și reducerea dependenței de surse de energie externă. Ținând cont de costul actual de piață al masei lemnoase[27] și de cantitatea medie de 124 m^3 care poate fi recoltată de pe un hectar de pădure la vârsta exploatabilității împădurirea terenurilor neutilizate în circuitul agricol ar putea genera venituri de cel puțin 4.9 miliarde lei anual pentru comunitățile locale, la care putem adăuga o serie de beneficii economice indirecte pentru agricultură și alte activități conexe.

La nivel global, sectorul forestier comunal a început să se dezvolte mai activ începând cu anii 70 ai secolul trecut preponderent în America de Nord, Nepal, Coreea, Brazilia, Canada. În regiunea Quebec din Canada dezvoltarea sectorului forestier comunal a fost stimulată prin transmiterea către comunitățile locale a sectoarelor fondului forestier deținute de guvernul central. Totuși ținând cont de suprafața mică a fondului forestier din Moldova și capacitățile reduse ale autorităților publice locale, o astfel de soluție nu pare una viabilă în contextul țării noastre. În Europa, în țări precum Italia, Franța, Suedia pot fi găsite exemple și practici bune de dezvoltare a pădurilor comunale. Formele de organizare a pădurii comunale diferă de la asociații simple la forme corporatiste precum societăți pe acțiuni în care membrii comunităților locale participă sau dețin cotă parte. În Suedia dezvoltarea domeniului se bazează pe tradiții vechi și proprietatea asupra terenului. La începutul anilor 2000 în Suedia deja existau 33 de comunități (formă specifică de cooperare) care dețineau în proprietate 730.000 hectare de păduri, cele mai mari deținând fiecare câte 60.000 hectare. Comunitățile sunt create asemenea societăților pe acțiuni, însă cota parte a fiecărui

[23] HG 737/2003, din 23 mai

[24] http://www.moldsilva.gov.md/pageview.php?l=ro&t=/Cooperare/Dezvoltarea-padurilor-comunale&idc=228

[25] http://www.worldbank.org/ro/news/press-release/2012/10/24/world-bank-helps-moldova-restore-degraded-lands-and-earn-carbon-credits

[26] http://www.mediu.gov.md/index.php/serviciul-de-presa/noutati/1214-ministrul-mediului-gheorghe-salaru-impadurirea-plaiului-este-o-sarcina-a-tuturor-care-necesita-abordare-complexa-si-responsabilitate-maxima

[27] Aproximativ 750 lei/m3 de lemn de salcâm pentru foc.

participant este direct proporțională suprafeței de teren deținută. Alte persoane pot deveni membri doar dacă moștenesc, cumpără sau obțin în alt mod dreptul de proprietatea asupra terenului. Alte exemple din Europa sunt pădurile comunale din Val di Fieme din Italia sau "baldios" din Portugalia care și ele au la bază participarea pe baza dreptului de proprietate asupra terenului.

O strategie și o abordare la nivel național privind dezvoltarea sectorului forestier comunal ar fi necesară, această urmând să ia în calcul o serie de provocări ce țin atât de etapa înființării cât și de cea de operare a unei păduri comunale. La etapa înființării cei mai importanți factori sunt proprietatea asupra terenurilor, capacitățile organizaționale, cunoștințele tehnice și finanțarea. Le etapa operării factorii importanți sunt protejarea suprafețelor (în special împotriva tăierilor ilegale), dezvoltarea infrastructurii, accesul spre piețe și capacitățile de management. Astfel, Guvernul ar putea juca un rol important în depășirea acestor provocări inclusiv prin revizuirea cadrului legal, acordarea suportului tehnic și financiar, facilităților fiscale și prin alte forme de suport. În contextul Republicii Moldova ar fi benefice elaborarea și finanțarea unor programe de susținere pentru dezvoltarea domeniului forestier comunal inclusiv extinderea politicii de subvenționare în sectorul agricol, dar și participarea mai activă în programele internaționale în domeniul sechestrării emisiilor de carbon cum ar fi Fondul BioCarbon[28] inclusiv accesarea fondurilor alocate în aceste scopuri de Guvernele țărilor industrializate.

Dezvoltarea cadrul de reglementare pentru domeniul forestier comunal ar urma să constituie o prioritate și să fie luată în calcul la elaborarea unui nou Cod Silvic. O asemenea recomandare a fost lansată și în Raportul privind starea sectorului forestier din Republica Moldova în perioada 2006-2010, noul Cod Silvic urmând să includă și norme privind plățile forestiere, dezvoltarea sectorului forestier comunal și privat.

Tendințe și activități planificate

Moldsilva a elaborat proiectul Strategiei Reformei Instituționale a Sectorului Forestier din Republica Moldova care propune realizarea unui set de măsuri în domeniul administrării, dezvoltării și reglementării fondului forestier concentrate în jurul a șase obiective specifice. Documentul prevede că Moldsilva îşi va concentra eforturile în activitatea sa la crearea condiţiilor de menţinere, conservare şi dezvoltare a terenurilor cu vegetație forestieră pentru toți deținătorii de fond forestier prin armonizarea cadrului legislativ şi normativ, elaborarea şi aplicarea instrumentelor politicii forestiere, supravegherea şi controlul respectării legislaţiei silvice. Se prevede realizarea susţinerii şi perfecţionării sistemului naţional de inventariere şi amenajare a pădurilor şi terenurilor cu altă vegetaţie forestieră; Susţinerea iniţiativelor de creare a sectoarelor forestiere comunitar şi privat.

Pentru susținerea obiectivului specific 2 al proiectului strategiei[29], Moldsilva își propune, să sprijinire împădurirea terenurilor degradate și a terenurilor agricole ce nu se folosesc în scop agricol, atât din proprietatea statului şi autorităților publice locale,precum şi din proprietatea privată (inclusiv mărirea suprafeței terenurilor cu vegetație forestieră din afara fondului forestier) și să încurajeze crearea plantaţiilor din specii forestiere repede crescătoare cu cicluri mici de producţie. Acțiuni similare se propun și în Proiectul Strategiei de Dezvoltare a Agriculturii și Mediului Rural din Moldova pentru anii 2014 – 2020[30].

În domeniul dezvoltării potențialului recreativ Moldsilva își propune, realizarea unui studiu privind posibilitățile de dezvoltare a serviciilor de silvoturism în cadrul cabanelor și cantoanelor proprietate publică a statului, elaborarea și implementarea unui plan de afaceri în domeniul serviciilor de silvoturism în cadrul ISPM dar și înființarea unei unități de producție în cadrul ISPM cu atribuții în domeniul prestării de servicii silvoturistice[31]. Toate aceste acțiuni sunt parte a măsurii 3.9: Utilizarea eficientă a resurselor publice în domeniul

[28] Republica Moldova are deja implementate proiecte finanțate prin acest fond.

[29] Măsura 2.4: Asigurarea integrității fondului forestier și lărgirea bazei de resurse lemnoase din fondul forestier sau de pe terenurile din afara fondului forestier

[30] http://www.maia.gov.md/doc.php?l=ro&idc=49&id=15643

[31] Aceeași unitate responsabilă de gestionarea produselor nelemnoase și prestarea serviciilor de silvoturism și turism cinegetic.

silvoturismului care vine să susțină obiectivul 3 al proiectul strategiei. De asemenea în cadrul *măsurii 2.4 Asigurarea integrității fondului forestier și lărgirea bazei de resurse lemnoase din fondul forestier sau de pe terenurile din afara fondului forestier* pentru susținerea obiectivului specific 2 al proiectului strategiei, Moldsilva își propune, asigurarea continuă a procesului de amenajare, amenajarea tuturor suprafeţelor de fond forestier şi a suprafeţelor cu vegetaţie forestieră din afara fondului forestier; asistenţa financiară şi tehnică de specialitate proprietarilor de păduri şi terenuri forestiere altele decât cele din fondul forestier proprietate a statului pentru gestionarea acestora.

Considerăm că măsurile planificate merită a fi susținute în totodată considerăm că o planificare detaliată a activităților și estimări exacte ale costurilor de implementare și evaluarea impactului potențial al fiecăreia sunt absolut necesare. Experiența țărilor europene arată că extinderea suprafețelor împădurite se poate face doar în baza unui parteneriat public privat și cu suport financiar esențial din partea statului, iar modul în care se va realiza acest parteneriat și eventualele bariere urmează a fi identificate și descrise.

Încălcări ale legislației în domeniul utilizării fondului forestier

Situația actuală și tendințe

Paza pădurilor constituie una din sarcinile primordiale ale gospodăririi durabile a fondului forestier (articolele 12 şi 56 ale Codului silvic). În condiţiile Moldovei, cu resurse forestiere limitate şi o presiune continuă asupra ecosistemelor silvice şi a biodiversităţii lor, paza pădurilor devine un imperativ pentru întreaga societate. Conform prevederilor legislaţiei în vigoare autoritatea silvică centrală (Agenţia „Moldsilva") asigură paza fondului forestier gestionat împotriva tăierilor ilegale, furturilor, distrugerilor, degradărilor, incendiilor, păşunatului neautorizat al vitelor, braconajului şi altor acţiuni dăunătoare prin intermediul personalului serviciului silvic (serviciul silvic al autorităţii silvice centrale şi serviciile silvice ale unităţilor silvice subordonate). Nemijlocit la efectuarea pazei fondului forestier gestionat de către Agenţia "Moldsilva" sunt încadraţi peste 1500 de specialişti (pădurari, maiştri silvici, cinegeticieni, pădurari de vânătoare, inspectori ai gărzii forestiere etc.).

În perioada 2006-2012 de către Agenţia "Moldsilva" au fost întreprinse cca. 8058 raiduri, controale operative și revizii în rezultatul cărora au fost întocmite 6.474 procese-verbale de constatare a contravenţiilor cu caracter silvic, inclusiv 4858 procese-verbale vizând cazurile de tăieri ilicite (vezi Tabelul 4). În ultimii ani se atestă o creștere atât a numărului de contravenții constatate cât și a valorii totale a amenzilor aplicate.

În rezultatul contravențiilor de tăieri ilegale constatate, volumul masei lemnoase recoltat ilicita constituit 20,8 mii m³, iar suma prejudiciului cauzat circa 3,5 milioane lei, care fost recuperat de către contravenienți în proporție de 70%. Prejudicii semnificative sectorului forestier sunt aduse și de păşunat în special cel ilegal. Majorarea şeptelului de vite în sectorul privat a generat o criză acută de păşuni, iar fondul de păşuni existente, majoritar degradate, de productivitate inferioară nu poate satisface cerinţele crescânde ale sectorului animalier. În urma reviziilor şi controalelor efectuare de angajații Moldsilva, au fost întocmite 1505 procese-verbale pentru păşunat ilicit și pe diverse cazuri de nerespectare a legislației ca rezultat al acestuia, care au adus un prejudiciu de 2,9 milioane lei.

Tabelul 4 Încălcări ale legislației silvice depistate în rezultatul controalelor efectuate de către Agenţia „Moldsilva"

N/O	*Denumirea indicatorilor*	*Unit. măsură*	*Perioada de referință*							*Total perioadă*
			2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	
I. Tăieri ilicite										
1.1.	Volumul total al tăierilor ilicite	mii m^3	2,3	1,7	1,7	2,2	3,9	4,8	4,2	20,8
1.2.	Volumul tăierilor ilicite la 1000 ha suprafaţă acoperită cu păduri	m^3/1000 ha	6,5	4,9	4,9	6,1	12,7	16,0	13,9	-

1.3.	Gradul de depistare a tăierilor ilicite	%	45,5	42	50,4	49,6	57	74	87	-
1.4.	Numărul de procese-verbale	Cazuri	1112	554	525	530	520	860	757	4858
1.5.	Suma prejudiciului cauzat	mii lei	401,4	281,1	271	376,7	675	821,1	674,9	3501,2
II. Păşunat neautorizat										
2.1.	Numărul de procese-verbale	Cazuri	333	391	337	130	69	80	165	1505
2.2.	Suma prejudiciului cauzat	mii lei	590	1043,6	518,1	213,8	147	118,7	271,5	2902,7
III. Alte tipuri de contravenţii silvice										
3.1.	Numărul de procese-verbale	Cazuri	129	187	141	92	84	145	133	911
3.2.	Suma prejudiciului cauzat	mii lei	164	136	159,4	168,9	289	1264,8	229,7	2411,8

O situaţie critică se constată la aplicarea amenzilor pentru încălcarea regimului de protecţie în perimetrul ariilor naturale protejate de stat. De exemplu, în anul 2011, pentru încălcarea regulilor de protecţie a obiectelor şi complexelor din fondul ariilor naturale protejate de stat (art. 141.1), au fost aplicate doar 18 amenzi, inclusiv 17 amenzi – în raionul Edineţ. În majoritatea cazurilor, fiind aplicate amenzi doar pentru încălcarea regimului de folosinţă şi protecţie a componentelor floristice şi faunistice (biotice) ale ariilor protejate. Astfel, în pofida încălcărilor foarte frecvente a regulilor de protecţie, amenzile se aplică foarte rar, ceea ce stimulează răspândirea comportamentului ilicit faţă de aceste obiective turistice foarte valoroase[32]. Majoritatea absolută a amenzilor sunt aplicate pentru diminuarea funcţiilor economice directe, precum încălcarea normelor de recoltare, comercializare şi transportare a masei lemnoase, păşunatul şi cositul ilicit, vânătoarea neautorizată. Se constată sancţionarea administrativă foarte superficială a contravenţiilor cu privire la impactul asupra funcţiilor economice indirecte şi a celor ecologice, asupra componentelor şi funcţiilor ecosistemice, biodiversităţii şi obiectivelor complexe, ariilor naturale, speciilor floristice şi faunistice protejate. Această modalitate de abordare se păstrează şi în cazul exercitării funcţiilor de exploatare şi gestionare a fondului forestier, prioritate absolută având măsurile ce asigură reproducerea şi paza masei lemnoase, produselor cinegetice şi celor accesorii, care generează beneficii directe oficiale sau neoficiale şi care pot fi uşor însuşite de gestionarii forestieri şi alte părţi implicate.

Tarifele de calcul a cuantumul prejudiciului cauzat în rezultatul încălcării legislației silvice sunt stabilite în anexele la Codul Silvic, cuantumul tarifelor variind în dependență de tipul prejudiciului și valoarea obiectului regnului vegetal distrus (vezi Capitolul evaluare). Tarife similare de calcul sunt stabilite și în anexe la Legea regnului animal pentru recuperarea prejudiciului cauzat regnului animal.

Cuantumul amenzilor pentru încălcarea legislației în domeniul silvic și protecției regnului animal sunt stabilite în Codul contravențional, valoarea acestora variind în dependență de subiectul contravenției și tipul acțiunii ilicite. Totuși, în mare parte cuantumurile stabilite sunt mici și nu influențează pozitiv reținerea de la săvârșirea acțiunii ilicite, în multe cazuri beneficiul economic sau nematerial obținut de contravenienți fiind mult mai mare decât valoarea amenzii aplicate. Astfel de exemple sunt: circulaţia şi parcarea vehiculelor pe terenurile fondului forestier, în spaţiile verzi din afara drumurilor publice şi în locuri interzise (Art. 135) sau încălcarea regulilor sanitare (Art. 136) pentru care se aplică avertisment sau o amendă de la 100 la 200 lei care realmente poate constitui între 50 și 100 lei în cazul achitării în timp de 72 ore.

Impactul tăierilor ilicite

Tăierile ilicite dar și alte contravenții în domeniul silvic au un impact negativ asupra ecosistemelor şi diversităţii biologice, valorii economice a pădurilor dar și asupra comunităților locale. Impactul tăierilor ilicite asupra economiei poate fi definit ca pierderi directe şi se constituie din: volumul masei lemnoase recoltat ilicit; pierderile în creşterea curentă a volumului masei lemnoase (lemn de lucru, lemn de foc), pierderi din

[32] Bacal P. Administrative sanctions for violations of environmental legislation in ecotourism objectives in the Republic of Moldova. În: Turism and durable development. Timişoara: Eurostampa, 2013. p. 174-185.

încasările la bugetul public ca rezultat al dezvoltării pieței neformale, etc. Fiind greu de estimat și nefiind disponibile careva date evaluări relevante, prezentăm doar unele cifre pentru anii 2010-2011 privind impactul economic al tăierilor ilicite, când conform datelor oferite de întreprinderile subordonate Agenţiei “Moldsilva” prejudiciul estimat în conformitate cu taxele stabilite de Codul silvic în vigoare a constituit 1126,7 mii lei, din care 752,4 mii lei sau 57% a fost recuperat. Aceste cifre reprezintă doar valoarea în bani a volumului masei lemnoase recoltate ilicit şi nu reflectă prejudiciul real cauzat ecosistemelor forestiere, care este cu mult mai mare.

Pentru a stabili *impactul tăierilor ilicite asupra comunităţilor locale* este necesar de a distinge efectele imediate ale acestora şi cele pe termen lung. Efectele imediate de la utilizarea masei lemnoase recoltate ilicit pot fi benefice la moment, deoarece permit rezolvarea unor probleme curente. Printre acestea menţionăm asigurarea cu lemne de foc a păturilor social-vulnerabile, obţinerea unor resurse financiare (inclusiv mijloace de existenţă) de la comercializarea lemnului. Totodată, constatăm că recoltarea ilicită nu permite aplicarea regimului silvic de către autorităţile specializate, aceasta având drept consecinţă degradarea resurselor forestiere şi apariţia problemelor în gospodărirea durabilă a pădurilor.

Impactul tăierilor ilicite şi a comerţului aferent acestora asupra *ecosistemelor şi diversităţii biologice* este multiplu. Cert este faptul că aceste fenomene pun în pericol existenţa pădurilor şi a diversităţii organismelor dependente de mediul forestier. Tăierile ilicite afectează mult calitatea pădurilor rezultând în degradarea arboretelor, atât compoziţional, cât şi după alte criterii ecologice (consistenţă, vârstă etc.). Extragerea selectivă şi ilicită a unor specii valoroase (cum sunt sorbul, cireşul, stejarul etc.) în scopuri comerciale şi în funcție de solicitările pieţei produselor din lemn, contribuie la sărăcirea vădită a pădurilor autohtone.

Tăierile ilicite provoacă denaturarea habitatelor şi a microclimei specifice mediului forestier, în consecinţă au loc schimbări ecosistemice în detrimentul pădurilor. Acolo unde dispare pădurea încep procesele de instalare (populare) a altor specii, atât nespecifice condiţiilor staţionale, cât şi puţin valoroase din punct de vedere economic. Păstrarea pădurilor este garanţia unui mediu sănătos, cu atât mai mult că circa 90% din biodiversitatea terestră este asociată cu ecosistemele forestiere. În condiţiile Republicii Moldovei, când resursele forestiere sunt limitate şi suprafața acoperită cu păduri nu poate asigura pe deplin condiţii favorabile de trai pentru numeroase specii de plante şi animale, protejarea pădurilor devine un imperativ al timpului. Ecosistemele forestiere sunt complexe, având la bază numeroase relaţii şi conexiuni între organismele ce le populează, dar şi între pădure şi comunităţile umane. Dispariţia unei specii în natură sau a unei populaţii la nivel local poate denatura existenţa a mai multor specii, acestea la rândul lor periclitează alte elemente ale ecosistemului.

Din punct de vedere climatic, reducerea terenurilor acoperite cu păduri prin defrişarea lor pune în pericol capacitatea ecosistemelor de a absorbi emisiile de carbon, iar acestea din urmă influenţează regimul termic al planetei. Păstrarea ecosistemelor forestiere, dar şi extinderea lor, devine foarte actuală în procesul de schimbare a climei, atât la nivel local, cât şi global. Unele ţări, inclusiv Republica Moldova, participă activ la procesele de reducere a emisiilor de carbon prin sechestrarea biologică a carbonului, implementând acţiuni de plantare a pădurilor şi conservare a solurilor forestiere.

Resursele de apă şi de sol sunt direct afectate de tăierile ilegale. Apariția unor fenomene asociate schimbărilor climatice, cum ar fi inundaţiile şi temperaturile ridicate sau seceta, este cauzată de reducerea suprafeţelor acoperite cu păduri. Cercetările savanţilor la nivel global demonstrează că defrişările pot condiţiona direct temperatura mediului şi nivelul de precipitaţii în atmosferă. Există o relaţie directă între tăieri ilicite (defrişări) şi calitatea apei, fapt ce denotă importanţa pădurilor ca filtru ecologic. Republica Moldova se confruntă cu insuficienţa resurselor acvatice (apă potabilă) şi, în special, cu calitatea proastă a apei. Defrişările iraţionale ale pădurilor şi distrugerea vegetaţiei forestiere din preajma bazinelor acvatice pune în pericol stabilitatea solurilor asociate apelor şi favorizează alunecările de teren. Deşertificarea afectează la moment circa 25% din suprafața terestră a globului, iar Republica Moldova se află în zona riscului deşertificării. Pădurile reprezentă una dintre modalităţile de prevenire a eroziunii solurilor şi a procesului de deşertificare, în special în regiunile unde aceste fenomene sunt cauzate de activitatea iraţională a omului.

Experiența internațională privind accesul, vânatul și extinderea pădurilor comunale

În această secțiune vă prezentăm experiența unor state membre ale UE privind accesul, vânatul și dezvoltarea pădurilor comunale. Am analizat experiența unor state cu tradiții și experiență avansată în dezvoltarea și managementul fondului forestier și care dispun de arii extinse acoperite cu păduri precum Suedia, dar si a statelor în care ponderea pădurilor în suprafața totală a țării este mică precum Regatul Unit. În **anexa 6** este prezentată experiența detaliată în aceste domenii a Regatului Unit, Germaniei, Suediei, Poloniei, Irlandei.

Accesul populației

În linii generale regulile privind accesul stabilite în Republica Moldova corespund practicilor și experienței statelor UE. Totuși ținând cont de practica și tendințele actuale privind arenda fondului forestier merită atenție experiența unor state precum Suedia în care ponderea pădurilor aflate în proprietate privată este semnificativă. Prin lege în Suedia dreptul de acces liber este garantat si în pădurile private, vizitatorii urmând să respecte regulile generale și restricțiile rezonabile stabilite de proprietari precum aprinderea rugurilor în locuri și zone special destinate, utilizarea drumurilor special destinate, respectarea regulilor de precauție etc. De asemenea în Suedia dar și toate țările experiența cărora a fost studiată o formă răspândită de protecție o constituie parcurile naționale, rezervațiile științifice și naturale ocupând suprafețe mici. În acest context suprafețe destinate accesului populației ocupă o pondere mai mare totodată asigurându-se atingerea obiectivelor de protecție și conservare.

Extinderea fondului forestier și dezvoltarea pădurilor comunale

Experiența privind extinderea fondului forestier și în special a sectorului forestier comunal diferă, însă toate statele cooperează activ cu comunitățile locale pentru extinderea și conservarea sectorului forestier comunal. Cea mai mare problemă în calea extinderii fondului forestier o constituie lipsa terenurilor proprietate publică, astfel încât în multe cazuri extinderea se efectuează din contul terenurilor proprietate privată în baza programelor finanțate de guvernele centrale. Aici vom menționa în special experiența Regatului Unit și Irlandei care încurajează împădurirea terenurilor agricole și implementează cu succes modele de încurajare împăduririi din contul terenurilor aflate în proprietate privată. Spre exemplu în Anglia, instrumentul de suport general pentru extinderea fondului forestier este disponibil pentru plantarea pădurilor în scop de protecție a habitatelor naturale, protejării terenurilor împotriva inundațiilor, îmbunătățirii calității apelor subterane, înființării zonelor de recreere și acces pentru populație. Instrumentul include schema de grant de bază pentru înființarea plantațiilor forestiere, schema de contribuții adiționale în dependență de obiectivul grantului de bază și schema de compensare a pierderilor pentru scoaterea terenurilor din circuitul agricol. În cadrul schemei de grant de bază sunt efectuate plăți pentru înființarea plantațiilor forestiere care variază între 1700 și 4800 Lire Sterline la hectar în dependență de prioritățile stabilite și speciile de copaci plantate (copaci cu frunza lată sau conifere). Adițional beneficiarii pot obține până la 2000 lire sterline la hectar în dependență de obiectivele înființării plantației (protecția apelor, protecția habitatelor naturale, crearea/extinderea zonelor de acces pentru populație în copuri de recreere și turism etc.).

Vânatul

În domeniul vânatului regulile diferă de cele stabilite în Republica Moldova în dependență de structura pe forme de proprietate și tradițiile acumulate pe parcursul anilor. O regulă generală este cea conform căreia dreptul de vânat aparține proprietarilor de terenuri, aceștia fiind în drept să îl transmită altor persoane sau asociațiilor de vânători. În astfel de condiții nimeni nu deține monopolul, iar numărul vânătorilor nu este limitat în dependență de suprafața sau numărul de societăți de vânători etc. precum este exemplul țării noastre. În acest sens considerăm că merită luate aceste practici în special la elaborarea noi legislații în domeniu.

Concluzii și recomandări

Accesul în păduri

- Politica privind accesul corespunde regulilor si practicilor existente în țările UE. O problemă esențială ține de asigurarea conformării cu regulile stabilite urmând fi întărite capacitățile autorităților competente în special ale Agenției " Moldsilva»;
- Revizuirea formelor de protecție a fondului forestier precum și a statutului diverselor zone de protecție care există la moment, în special a rezervațiilor naturale. Parcul național urmează să devină principala formă de protecție și urmează să faciliteze accesul populației în păduri. Investiții și programe speciale pentru sporirea potențialului de recreere sunt absolut necesare;
- În scopul sporirii nivelului de informare a populației, turistic și de recreere a fondului forestier Moldsilva ar putea înființa centre informaționale ale ariilor naționale protejate de stat. În prezent informația despre aceste obiecte practic lipsește. Suplimentar urmează a fi prevăzute mijloace sau create parteneriate publice-private în scopul dezvoltării infrastructurii pentru recreere și turism;
- Investiții majore dezvoltarea infrastructurii pentru recreere și silvoturism din mijloacele "Moldsilva" sau în baza parteneriatelor publice-private sunt o precondiție pentru creșterea potențialului de recreere a pădurilor. Un control mai aspru privind utilizarea sectoarelor arendate este absolut necesar urmând a fi pus accentul pe sporirea potențialului de recreere;
- Condițiile și regulile privind arenda fondului forestier necesită a fi revizuite, în special în partea ce ține de drepturile arendatorilor și definirea clară a situațiilor și condițiilor privind îngrădirea sectoarelor arendate. Este necesară interzicerea îngrădirea terenurilor arendate de către beneficiarii acestora.

Pădurile comunale

- Continuarea extinderii fondului forestier comunal din contul suprafețelor terenurilor degradate și a celor scoase sau neutilizate în circuitul agricol. Extinderea urmează a fi efectuată pe baza programelor de împădurire și re-împădurire finanțate de la bugetul central, bugetele locale și din fonduri internaționale. Moldsilva ar putea lansa inițiative suplimentare asemănătoare celor din Marea Britanie pentru a spori și promova interesul populației față de extinderea fondului forestier. Programele de împădurire urmează să prevadă facilități pentru activități de împădurire sub diverse forme cum ar fi co-finanțare, asistență tehnică etc. O concluzie de bază a raportului de evaluare a implementării programului în perioada 2004-2006 o constituie faptul că suportul financiar a constituit un catalizator de bază în dezvoltarea și extinderea fondului forestier local și a ajutat la sporirea interesului politicienilor locali față de program și conservarea naturii;
- Fondurile destinate programelor de împădurire în special celor de extindere a pădurilor comunale ar putea fi suplimentate din taxa pentru lemnul eliberat pe picior, la moment fiind necesară o administrare mai eficientă a acestor mijloace, iar utilizarea acestora să se efectueze conform obiectivelor inițiale;
- Actualmente nu există instrumente care ar stimula împădurea terenurilor degradate și neutilizate în agricultură. Majorarea impozitului funciar pentru terenurile neutilizate în circuitul agricol în special pentru terenurile degradate ar putea spori interesul deținătorilor acestor suprafețe pentru împădurirea acestora;
- În scopul facilitării extinderii pădurilor comunale o cooperare mai strânsă între Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare și Moldsilva ar fi necesară. Eventual unele sarcini privind împădurirea sau suportul pentru împădurirea terenurilor degradate și scoase din uz agricol ar putea fi puse în seama structurilor specializate ale Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare, iar finanțarea ar putea fi acordată din fonduri destinate subvenționării în agricultură;
- Participarea mai activă în programele internaționale privind captarea emisiilor de carbon prin împădurire;

Încălcarea legislației

- Cuantumul amenzilor pentru încălcarea legislației în domeniul silvic și protecției regnului animal nu acoperă eventualele beneficii obținute de subiecții contravențiilor. Cuantumul amenzilor ar urma să fie aliniat la realitățile economice, beneficiile reale obținute de contravenienți și prejudiciul cauzat. Recomandarea este valabilă și pentru tarifele actuale aplicate la calcularea prejudiciului cauzat fondului silvic.
- Intensificarea controlului privind respectarea legislației în domeniul silvic în special pe terenurile gestionate de autoritățile publice locale. În acest context este necesară întărirea capacităților autorităților competente în special ale Agenției "Moldsilva".

4. Evaluarea complexă a fondului forestier

Capitolul conține descrierea conceptului valorii integrale a pădurilor, estimarea valorii integrale a fondului forestier național, estimarea unor componente a valorii integrale, și evaluarea ecologică a pădurilor. De asemenea, a fost prezentată estimarea valorii integrale a rezervațiilor naturale.

Consideraţiuni teoretice și practice privind evaluarea complexă a resurselor forestiere

Abordarea conceptuală a valorii integrale a pădurilor

Obiectivele principale ale acestui capitol sunt: 1) abordarea conceptuală a valorii complexe (integrale) a resurselor forestiere; 2) analiza metodologiei de estimare a valorii integrale şi a componentelor ei indicate în matricea valorii integrale; 3) estimarea valorii integrale şi a componentelor ei, gradului de estimare şi valorificare a acestora; 4) în ce măsură valoarea economică indirectă, valoarea de conservare şi intrinsecă se reflectă în politicile de exploatare şi administrare în domeniu.

Rolul complex al pădurii pentru natură şi societate este determinat de cele 3 **funcţii complementare** realizate simultan de ecositemele forestiere: funcţiile **ecologice**, **sociale** şi **economice**. Funcţiile ecologice ale pădurilor reflectă locul şi însemnătatea acestora în biosferă şi în învelişul fizico-geografic. Pădurea reprezintă un ecosistem natural complex, care are un rol foarte important în circuitul substanţelor în natură, în special al apei şi a carbonului, în asigurarea echilibrului energetic, climatic şi hidrologic, în reproducerea, dezvoltarea şi integritatea biosferei terestre, formarea capacităţii de asimilare a mediului şi de neutralizare a efectelor nocive pentru componentele biotice, inclusiv pentru om. Pădurea reprezintă o fabrică naturală de oxigen şi un rezervor enorm de dioxid de carbon, dar şi un mediu prielnic de trai pentru un număr foarte mare de specii animale şi vegetale, de microorganisme. Suprafeţele forestiere contribuie la formarea solului, la răspândirea şi dezvoltarea speciilor de plante şi animale, la polenizare şi bioremediere, la generarea, menţinerea şi sporirea diversităţii biologice şi a patrimoniului genetic, la prevenirea şi stoparea alunecărilor de teren şi a eroziunilor solurilor, la atenuarea riscurilor climatice. Diversitatea sporită a componentelor biotice, productivitatea biologică a acestora reprezintă o bază enormă de resurse nutritive intens valorificate de verigile şi lanţurile trofice şi speciile componente ale acestora. Prin urmare, pădurea generează un ansamblu de produse biotice şi servicii ecologice de o mare însemnătate pentru reproducerea şi integritatea biosferei terestre şi care redau valoarea ecologică şi intrinsecă indiferent de apreciere obiectivă sau subiectivă a omului. Totodată, unele funcţii ecologice pot avea şi o valoare de utilizare directă sau indirectă, în special productivitatea biologică, capacitatea de asimilare a mediului, regenerarea componentelor biotice, formarea şi restabilirea solului, stoparea eroziunilor şi alunecărilor de teren, odihna şi recreaţia populaţiei.

Funcţiile sociale ale pădurilor pot fi privite sub 3 aspecte principale: 1) primatul utilităţii sociale; 2) deservirea populaţiei; 2) crearea locurilor de muncă şi satisfacerea necesităţilor locale. Pădurile reprezintă un patrimoniu natural al întregii societăţi. Funcţiile sociale au valoare de utilizare, precum şi o valoare de moştenire specifică, deoarece vizează şi patrimoniul generaţiilor viitoare. În plus, funcţiile ecologice au o însemnătate socială primordială. *Prioritatea utilităţii sociale* a pădurii presupune accesul liber şi proprietatea publică asupra terenurilor, produselor şi serviciilor silvice. Renta obţinută de la exploatarea resurselor forestiere şi economiile poluatorilor generate de folosirea capacităţii de asimilare a pădurilor trebuie să fie redistribuite în folosul societăţii, în special pentru a asigura măsurile necesare de protecţie a pădurilor, de realizarea funcţiilor sociale şi ecologice ale acestora. *Funcţiile de deservire* a populaţiei realizate prin intermediul ecosistemelor forestiere sunt: funcţiile sanitaro-igienice, ce asigură calitatea aerului şi izolarea surselor de poluare chimică şi fonică; odihna şi recreaţia populaţiei, funcţia balnear-curativă, estetică şi spirituală, cognitivă şi ştiinţifică. Aceste funcţii sunt determinate de modul şi nivelul de trai al populaţiei şi factorii lor determinanţi, precum nivelul veniturilor, timpul liber, preferinţele individuale, structura de vârstă etc. Funcţiile sociale asigură satisfacerea unor nevoi sociale şi individuale importante, dar care sunt plasate în categoria ierarhică pe poziţii secundare şi terţiare în raport cu nevoile primare de hrană, locuinţă, energie, etc, care sunt asigurate în mare măsură prin recoltarea şi prelucrarea produselor lemnoase şi a celor

accesorii. Prin urmare, în pofida importanţei majore a acestor funcţii, în statele cu venituri reduse ele sunt ignorate într-o mare măsură, deoarece se acordă prioritate satisfacerii nevoilor primare prin exploatarea produselor silvice. *Sectorul silvic creează locuri permanente şi sezoniere de lucru*, în special la lucrările de recoltare a produselor silvice accesorii, de igienă a pădurii şi salubrizare a spaţiilor de agrement, dezvoltă meşteşugurile populare şi valorifică patrimoniul cultural şi turistic al zonei, reduce intensitatea migraţiei.

Funcţiile economice reflectă contribuţia directă şi indirectă a ecosistemelor forestiere la dezvoltarea diverselor activităţi economice şi beneficiile derivate ale acestora. Funcţiile economice directe reflectă contribuţia sectorului silvic la aprovizionarea procesului de producţie şi consum, la sporirea veniturilor, formarea bugetului de stat şi altor indicatori macroeconomici importanţi. Aceste contribuţii formează valoarea economică directă a pădurii, care poate fi uşor exprimată şi în indici monetari. Produsele silvice contribuie masiv la satisfacerea diverselor nevoi primare (alimente, construcţia şi amenajarea locuinţelor, mediu de trai şi adăpost în caz de pericole), din care motiv au fost permanent căutate, iar în condiţiile pauperizării masive a populaţiei rurale şi majorării multiple a preţurilor la combustibili, însemnătatea exploatării produselor lemnoase a sporit considerabil. În plus, în condiţiile autofinanțării întreprinderilor silvice, funcţia economică legată de exploatarea masei lemnoase sporeşte, iar veniturile obţinute sunt folosite şi pentru lucrările de protecţie şi reconstrucţie ecologică. Produsele silvice supuse exploatării au o însemnătate comercială majoră şi participă activ la tranzacţiile pieţii, valoarea lor fiind raportată la valoarea altor bunuri cu utilitate marginală similară. Ecosistemele forestiere concentrează materii prime foarte valoroase pentru diverse activităţi industriale şi favorizează dezvoltarea serviciilor turistice şi recreaţionale. Produsele pădurii, precum masa lemnoasă, fructele, pomușoarele, ciupercile, plantele medicinale, speciile cinegetice au o însemnătate energetică, alimentară şi manufacturieră majoră, valoarea de utilizare directă a cărora trebuie să fie raportată la valoarea funcţiilor şi serviciilor ecosistemice, a pierderilor lor în rezultatul scoaterii produselor respective din circuitul bioproductiv. Atenţionăm că **volumul de recoltare a produselor silvice nu trebuie să depăşească capacităţile de restabilire a potenţialului ecoproductiv al speciilor şi biocenozelor silvice supuse exploatării, iar lucrările de recoltare a masei lemnoase să fie însoţite de lucrări plantare şi ameliorare a pădurilor**. În regiunile cu suprafeţe forestiere şi arii protejate deficitare, cu riscuri climatice şi geomorfologice majore, cu număr mare de specii şi habitate periclitate, recoltarea masei lemnoase trebuie limitată substanţial sau chiar interzisă, pentru a asigura prioritar funcţii de protecţie.

Funcţiile economice indirecte reflectă efectele benefice ale sectorului forestier generate către alte sectoare, şi activităţi, precum agricultura, gospodăria casnică, industria alimentară, turism, ocrotirea sănătăţii. Aceste beneficii constau în menţinerea capacităţii de asimilare a mediului benefică pentru neutralizarea efectelor nocive ale poluării, diminuarea riscurilor climatice, alunecărilor de teren şi eroziunilor, aprovizionarea cu resurse de apă a comunităţilor locale etc. Aceste servicii naturale nu participă nemijlocit la alimentarea procesului de producţie, nu trec prin forţele şi mecanismele pieţei şi nu au o expresie monetară bine definită[33]. În acelaşi timp, realizarea insuficientă a acestor funcţii condiţionează costuri suplimentare foarte mari şi chiar insuportabile pentru diverse activități economice şi pentru populaţie.

În scopul valorificării durabile a ecosistemelor forestiere este necesară evaluarea complexă a acestor funcţii şi a interdependenţelor lor, gestionarea pădurilor astfel încât aceste funcţii să devină complementare. **Realizarea funcţiilor sociale şi economice însoţite de utilizarea produselor şi serviciilor pădurii nu trebuie să depăşească capacităţile de reproducere şi de restabilire a ecosistemelor forestiere.** De asemenea, pădurile reprezintă un patrimoniu natural valoros la care trebuie să aibă acces întreaga societate. Valorificarea resurselor forestiere trebuie să fie axată pe principiile primatului şi socializării Naturii.

Revoluţia industrială a multiplicat enorm capacitatea de exploatare a masei lemnoase şi cererea pentru aceste produse. Datorită includerii în valoarea de piaţă doar a costurilor de exploatare, pădurile au fost masiv exploatate, iar suprafaţa lor s-a redus substanţial (10-15 mln. ha anual), ceea ce a redus corespunzător şi capacitatea ecosistemelor forestiere de generare a serviciilor ecologice, de atenuare a efectelor distructive şi nocive, inclusiv pentru om. Ca urmare, se constată diminuarea masivă a diversităţii biologice şi fondului genetic al biosferei, dispariţia multor specii, diminuarea capacităţii de asimilare a

[33] Bran P. Economia valorii. Chişinău, 1991, p. 9-15.

substanţelor nocive, intensificarea eroziunilor şi alunecărilor, a riscurilor climatice etc, efecte care se materializează şi în pierderea productivităţii agricole şi diminuarea securităţii alimentare, în dezechilibre majore pe pieţele internaţionale respective, migraţii masive ale populaţiei din zonele afectate, diminuarea imunităţii organismului uman şi sporirea incidenţei bolilor generate de poluare etc. Pentru a preveni caracterul ireversibil al proceselor distructive menţionate a devenit un imperativ primordial evaluarea complexă pădurilor, stabilirea valorii ecologice şi monetare a produselor şi funcţiilor acestora.

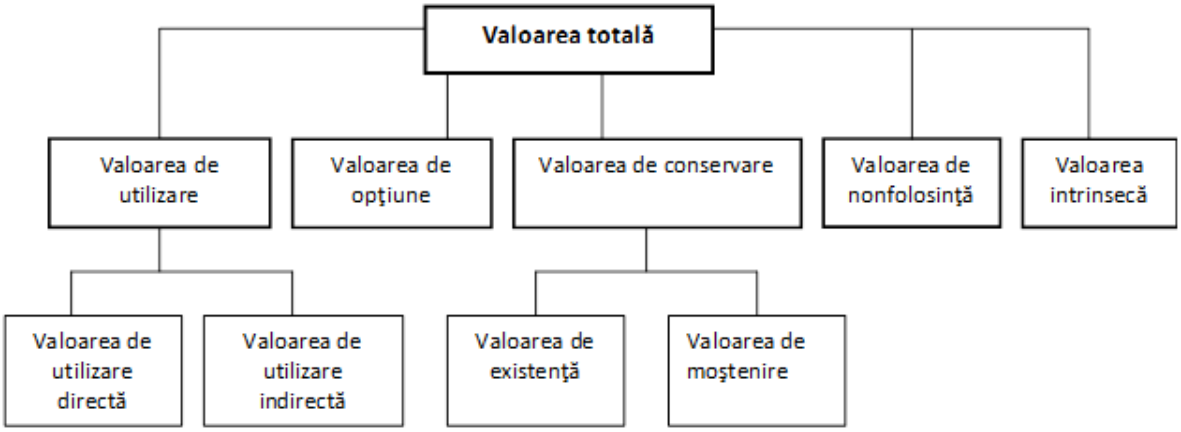
Conform doctrinei economice clasice, servicii ecologice şi o parte din produsele pădurii sunt considerate bunuri libere, nu implică eforturi umane şi cheltuieli, nu participă direct în tranzacţiile pieţii, nu au un proprietar sau posesor explicit şi un preţ bine definit. Totodată, utilitatea acestor funcţii pentru diverse activităţi umane este incontestabilă, din care motiv este necesară evaluarea economică, inclusiv în expresie monetară a funcţiilor respective. În plus, necesitatea actuală a evaluării economice este condiţionată de diminuarea capacităţii de asimilare a mediului, ca urmare a efectelor nocive şi distructive generate prin contribuţia masivă a omului. Masa lemnoasă şi alte produse silvice ale pădurii, care sunt intens valorificate şi supuse tranzacţiilor pieţii au o valoare de piaţă şi un preţ stabilit, în funcţie de cheltuielile de exploatare şi reproducere a masei lemnoase, de raportul cerere/ofertă, cotaţiile bursiere sau prevederile contractuale concrete. Astfel, mecanismul actual de piaţă exclude rolul şi caracterul nesubstituibil al produselor silvice în generarea serviciilor ecologice şi valoarea integrală a acestora, iar subevaluarea funcţiilor ecologice şi sociale a condiţionat defrişarea masivă a pădurilor şi intensificarea efectelor ecologice negative derivate.

În scopul valorificării complexe şi durabile a resurselor forestiere, evaluării adecvate şi gestionării serviciilor ecosistemice, ameliorării capacităţii de asimilare a mediului,în abordarea teoretică şi activitatea practică recentă, este promovat activ ***conceptul valorii integrale a acestora***. Acest concept reprezintă suportul metodologic principal al implementării managementului integrat al resurselor naturale şi al resurselor forestiere în particular, fiind bazat pe complementaritatea criteriilor *eficienţei economice*, *echităţii sociale* şi *protecţiei mediului*. Necesitatea evaluării integrale, extinderii şi valorificării durabile ale pădurilor derivă din rezultate studiilor complexe cu privire la impactul activităţilor economice asupra mediului realizate în anii 80[34], prin care se constată intensificarea proceselor erozionale, riscurilor climatice, manifestarea unor procese distructive ireversibile în ecosistemele naturale, sporirea impactului nociv asupra sănătăţii. Rezultatele acestor studii au fost materializate în programe[35], strategii şi politici de valorificare raţională a resurselor naturale şi protecţie a mediului.Ca urmare, au fost delimitate categoriile funcţionale ale pădurilor, zonele funcţionale ale localităţilor, inclusiv cu funcţii recreative şi de protecţie a mediului, a fost extins fondul ariilor naturale protejate. Aplicarea în practică a conceptului valorii integrale a fost impulsionată de angajamentele comune asumate de ţările semnatare ale Agendei XXI de la Rio (5 iunie 1992), inclusiv Republica Moldova, cu privire la implementarea dezvoltării durabile, care scoate în prim plan beneficiile sociale actuale şi viitoare derivate din valorificarea complexă şi conservarea ecosistemelor naturale, raportarea costurilor şi beneficiilor de folosinţă alternativă. În pofida eforturilor întreprinse de către structurile abilitate cu gestionarea resurselor naturale, se constată o intensificare a eroziunilor şi alunecărilor, a riscurilor climatice şi hidrologice, tăieri ilicite masive, supraexploatarea şi defrişarea masivă a pădurilor şi fâşiilor forestiere de protecţie gestionate de APL. Această situaţie impune elaborarea şi aplicarea metodologiei de estimare a valorii integrale a pădurilor şi componentelor acesteia, a produselor şi serviciilor generate de ecosistemele forestiere ale Republicii. Este neapărat necesar ca rezultatele evaluării integrale să fie transpuse în politicile şi acţiunile privind valorificarea şi administrarea resurselor forestiere şi să sporească beneficiile complexe ale pădurilor.

Valoarea integrală (totală) a resurselor forestiere este condiţionată de varietatea şi complexitatea funcţiilor acestora, a costurilor şi beneficiilor utilizării lor, precum şi de valoarea intrinsecă a componentelor naturale ale ecosistemelor silvice. Valoarea integrală a resurselor forestiere include: valoarea de utilizare, valoarea de opţiune, valoarea de nonfolosinţă şi valoarea intrinsecă (Figura 2).

[34] Прогноз возможных изменений в природной среде под влиянием хозяйственной деятельности на территории Молдавской ССР. Кишинёв: Штиинца, 1986. 411 с.
[35] Programul complex pe termen lung (1987-2005) de protecţie a mediului înconjurător şi folosire raţională a resurselor naturale, Programul de restaurare a terenurilor degradate şi de sporire a fertilităţii solurilor (2003-2020).

Figura 2 Structura valorii integrale a potenţialului natural

Sursa: elaborată de autori, după Экономика и окружающая среда[36]

Valoarea de utilizare (economică) reflectă gradul de utilitate, de întrebuinţare directă sau indirectă a produselor şi serviciilor forestiere în diverse activităţi economice. Valoarea de utilizare directă a pădurilor se poate stabili prin intermediul metodelor de evaluare directe, care constau în estimarea cheltuielilor şi a veniturilor directe de la posesia, valorificarea şi asigurarea reproducerii produselor şi serviciilor ecosistemelor forestiere (masă lemnoasă, produse cinegetice şi accesorii, servicii turistice). Cele mai utilizate metode de evaluare indirectă sunt: 1) metoda valorii de conservare – stabilirea preţului (normativ sau comercial) serviciilor de purificare realizate de o anumită suprafaţă de pădure conservată, care poate fi scoasă din uzul respectiv; 2) metoda drepturilor de poluare exprimată prin cuantumul taxelor pentru emisii, preţul permiselor negociabile de emisii sau a stocărilor de carbon; 3) metoda cheltuielilor de transport, derivate din vizitarea spaţiilor forestiere cu funcţii recreaţionale şi ecoturistice; 3) evaluarea contingentelor, realizată în baza unor sondaje a populaţiei locale, cu referinţă la preferinţele pentru categoriile de folosinţă şi regimul de utilizare a zonelor şi obiectelor naturale de interes public; 4) valoarea imobiliară, exprimată prin preţul imobilelor din perimetrul sau din proximitatea terenurilor împădurite.

Beneficiile şi costurile directe de la exploatarea industrială a masei lemnoase şi produselor accesorii trebuie să fie raportate la valoarea produselor şi serviciilor alternative, cum ar fi turismul, activităţile de recreere şi recuperare a sănătăţii, la veniturile realizate din stocările de carbon, veniturile agriculturii din asigurarea echilibrului climatic şi hidrologic, stoparea alunecărilor de teren şi eroziunilor, precum şi veniturile ratate din diminuarea capacităţii de exercitate a acestor funcţii. Aprecierea comparativă este necesară nu doar pentru evaluarea complexă a produselor şi serviciilor silvice, dar şi pentru stabilirea adecvată a categoriilor funcţionale pădurilor, care vor genera beneficii sociale maxime.

Fără a neglija importanţa produselor principale şi accesorii ale pădurii, care posedă valoare economică directă, trebuie de acordat prioritate acelor categorii de folosinţă, care posedă valoare economică indirectă, valoare de conservare şi opţiune. Dacă produsele lemnoase şi cele accesorii, le putem înlocui cu altele cu întrebuinţare asemănătoare sau le importa la un preţ rezonabil din alte ţări cu resurse forestiere bogate, atunci serviciile economice indirecte sau cele ecologice nu le putem înlocui sau importa, deoarece ele se generează doar în cazul prezenţei suprafeţelor împădurite, îndeosebi în apropiere de intravilan, terenuri agricole, magistrale de transport, infrastructurii turistice şi de agrement.

Estimarea valorii integrale a fondului forestier naţional

Pentru implementarea în practică a obiectivelor dezvoltării durabile şi a conceptului valorii integrale au fost elaborate diverse metodologii privind evaluarea produselor şi serviciilor ecosistemice, a beneficiilor şi

[36] Перелет. Экономика и окружающая среда. Англо-русский словарь- справочник. М., 1996.

costurilor complexe derivate. De asemenea, metodologiile respective se utilizează la identificarea direcţiilor prioritare de valorificare şi protecţie a resurselor forestiere şi elaborarea cadrului de politici şi a Planurilor de acţiuni în domeniu. In prezentul Raport, pentru estimarea valorii integrale a resurselor forestiere au fost utilizate rezultatele aplicării de către ICAS a metodologiei elaborate de grupul de autori coordonat R. Costanza[37] pentru pădurile din zona temperată. Conform acestei metodologii, valoarea anuală integrală a serviciilor ecosistemice la hectar de păduri constituie 961 USD (Tabelul 5), inclusiv pentru: a) reglarea climei − 141 USD; b) controlul eroziunii − 96 USD; c) stocarea şi reciclarea nutrienţilor − 361 USD; d) activităţi recreative şi turistice − 66 USD; e) altele − 305 USD. Spre deosebire de metodologiile tradiţionale anterioare, bazate pe estimarea valorii economice directe, metodologia respectivă scoate în prim plan valoarea economică indirectă şi valoarea de conservare, fiind recomandată ca indicator sintetic de evaluare a pădurilor cu funcţii prioritare de protecţie.

În urma extrapolării acestor date, ICAS a estimat valoarea serviciilor ecosistemice pentru categoriile funcţionale ale fondului forestier naţional stabilite anterior. *Conform acestei estimări, valoarea sumară a serviciilor ecosistemice constituie circa 53,7 mln. USD, din care 19,6 mln. USD (36%) – pădurile cu funcţii speciale de conservare şi de interes ştiinţific, 17 mln. (32%) – păduri de protecţie a câmpurilor şi solurilor; 11,6 mln. USD (21,6%) – pădurile cu funcţii speciale de protecţie a apelor şi 5,3 mln. USD – cu funcţii recreative.* Valoarea integrală maximă a serviciilor ecosistemice generate la 1 ha se constată la pădurile cu funcţii de protecţie a apelor, ceea ce rezultă din valoarea de utilizare şi de existenţă superioară, precum şi de insuficienţa resurselor de apă. O valoare ridicată de 305 USD la ha posedă pădurile de interes ştiinţific şi funcţii de conservare. În plus, odată cu intensificarea proceselor erozionale şi a riscurilor climatice, a sporit semnificativ şi valoarea categoriilor respective de păduri, care necesită o reevaluare adecvată corespunzător situaţiei existente şi experienţei internaţionale recente.

Tabelul 5 Valoarea integrală a serviciilor ecosistemice ale fondului forestier naţional

Subgrupa Funcțională	*Suprafata*	*USD/ha*	*Total, mii USD*	*%*
I-păduri cu funcții speciale de protecție a apelor	12094	961	11622	21,6
II-păduri cu funcții speciale de protecție a câmpurilor și solurilor	176741	96	16967	31,6
III-păduri cu funcții speciale de protecție contra factorilor climatici și industriali dăunători	2363	141	333	0,62
IV-păduri cu funcții speciale de recreere	80218	66	5294	9,9
V-păduri cu funcții speciale de interes științific și de conservare	63889	305	19486	36,3
Total	335304		53702	

Sursa: Institutul de Cercetări şi amenajări Silvice

Estimarea respectivă a valorii integrale pentru categoriile funcţionale deja stabilite diminuează considerabil însemnătatea practică a ei şi veridicitatea cifrelor obţinute. Este necesar ca metodologia evaluării integrale să fie aplicată pentru identificarea grupelor şi categoriilor funcţionale, perfecţionării amenajamentelor silvice şi fişelor cadastrale, dar nu doar pentru evaluarea modului de folosinţă prioritară pentru categoriile anterior stabilite fără aplicarea metodologiei respective. Această metodologie trebuie să fie direct reflectată în politicile financiare, în regimul de valorificare şi gestionare ale sectorului forestier.

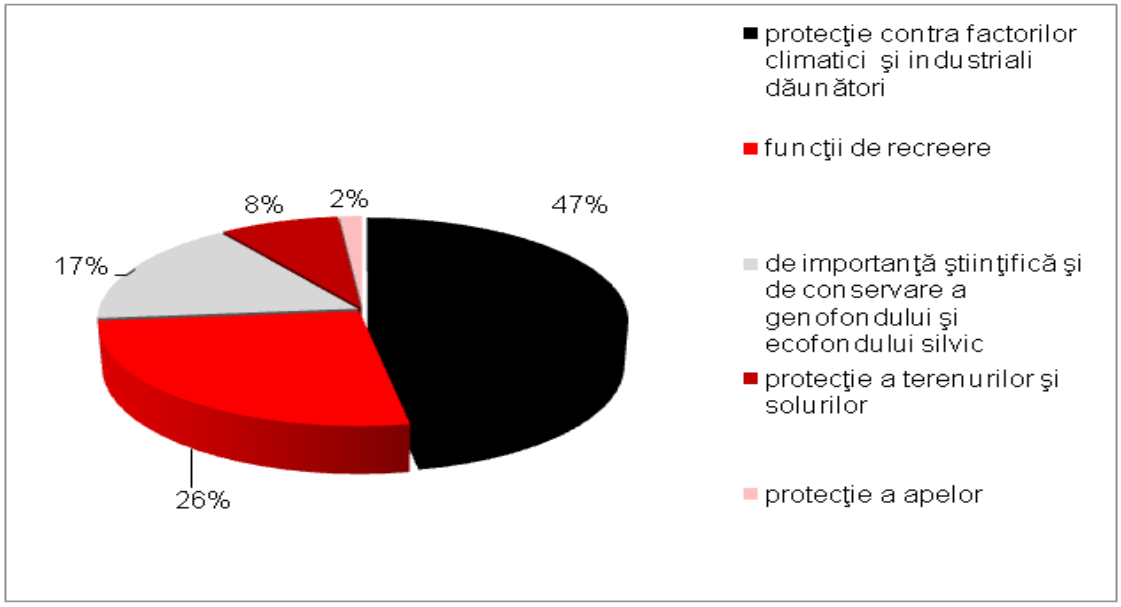
În pofida dificultăților complexe ale perioadei îndelungate de tranziţie, în Republica Moldova există cadrul normativ-legislativ de implementare a conceptului valorii integrale a resurselor forestiere, fiind scoase în prim plan funcţiile sociale şi ecoproductive ale fondului silvic naţional. Acest postulat este indicat atât în setul de

[37] R. Costanza, R. d'Arge, R. de Groot, S. Farberk, M. Grasso, B.Hannon, K. Limburg, S. Naeem, R.V. O'Neill, J. Paruelo, R.G. Raskin, P. Suttonkk, M. van den Belt. Valoarea serviciilor ecosistemelor ale lumii şi capitalului natural. Natura , Vol. 387, 1997.

legi ce reglementează folosirea resurselor naturale, cât şi documentele-cadru referitoare la managementul şi exploatarea fondului forestier, precum Amenajamentul Silvic de Stat, Cadastrul Regnului Animal şi Vegetal, Regulamentul privind categoriile funcţionale a pădurilor. Totodată, în activitatea practică de evaluare, se constată estimarea prioritară a valorii economice directe, fapt ce este reflectat direct în structura veniturilor şi cheltuielilor întreprinderilor silvice şi a rezervaţiilor naturale.

Regulamentul privind clasificarea pădurilor pe grupe şi categorii funcţionale[38] delimitează 5 categorii (subgrupe) funcţionale de păduri, inclusiv: 1) păduri cu funcţii de protecţie a apelor (5,8 mii ha -1,6%%); păduri cu funcţii de protecţie a terenurilor şi solurilor (30,1 mii ha - 8%); păduri cu funcţii de protecţie contra factorilor climatici şi industriali dăunători – 172 mii ha sau 47% (Figura 3); păduri cu funcţii de recreere (96 mii ha – 26%); păduri de importanţă ştiinţifică şi de conservare a genofondului şi ecofondului silvic (44,1 mii ha sau 17%).

Figura 3 Structura funcţională a pădurilor în Republica Moldova

Sursa: datele din Regulamentul privind clasificarea pădurilor pe categorii funcţiionale

La modul practic, valoarea complexă a resurselor forestiere este stabilită prin intermediul estimării cadastrale a fondului silvic, întocmirii şi perfecţionării de către autorităţile silvice a ***Amenajamentului Silvic de Stat***. Estimarea cadastrală a fondului silvic prevede, în primul rând, diferenţierea categoriilor funcţionale de păduri şi delimitarea perimetrelor acestora, în funcţie de însemnătatea socio-economică şi ecologică a acestora. De asemenea, în afară de indici tehnico-economici de gospodărire, se include şi informaţia referitoare la cele mai importante componente biotice, care realizează funcţii social-economice şi ecologice, îndeosebi masa lemnoasă, adaosul de biomasă, resursele cinegetice, speciile edificatoare şi reprezentative de plante şi animale, speciile dăunătoare culturilor silvice.

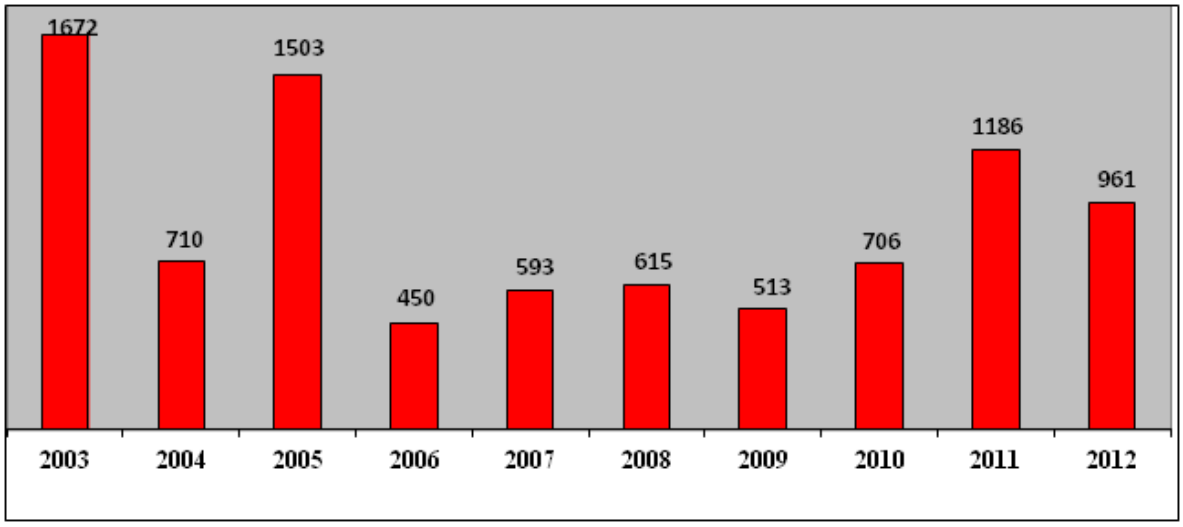
Evaluarea integrală a pierderilor şi prejudiciilor. Conceptul evaluării integrale a resurselor forestiere este utilizat în metodologia de calcul a pierderilor şi prejudiciilor. Pierderile anuale directe şi indirecte din cauza proceselor de eroziune sunt de 243 mln. USD sau 97 USD/hectar de teren agricol. De asemenea, pierderile indirecte pot fi evaluate folosind costul tratamentului bolilor cauzate de diminuarea capacităţii de asimilare a mediului ca urmarea reducerii suprafeţelor împădurite, pierderea productivităţii muncii. Pe de altă, parte pierderile respective pot fi exprimate prin beneficiile ratate ale altor sectoare care beneficiază de serviciile ecosistemice ale pădurii.

[38] HG RM nr. 1008 din 30.10.1997. *Regulamentului privind clasificarea pădurilor pe grupe şi categorii funcţionale*. În: Monitorul Oficial nr. 082 din 11.02.1997

Conform anexelor Codului Silvic, cuantumul prejudiciului real adus resurselor vegetale include diminuarea valorii de utilizare directă şi indirectă, precum şi valoare de conservare, ţinându-se cont de veniturile ratate de întreprinderile silvice prin scoaterea masei lemnoase din ciclul de producţie, precum şi de valoarea de utilizare indirectă, de valoarea de existenţă a speciilor şi biocenozelor afectate şi de regimul de valorificare şi protecţie a perimetrului silvic. Astfel, mărimea prejudiciului calculat diferă în funcţie de volumul masei lemnoase, de dimensiunile arborilor tăiaţi, de numărul exemplarelor colectate sau deteriorate, de valoarea ecologică şi ştiinţifică a speciei, de suprafaţa de extindere a prejudiciului, de categoria funcţională a perimetrului silvic şi de gradul de raritate a speciilor afectate. De categoria funcţională a pădurii depinde mărimea prejudiciului în cazul tăierii ilicite şi vătămării arborilor şi arbuştilor (tabelul 7); decopertării neautorizate a stratului de sol fertil, pentru a le folosi în alte scopuri decât cele silvice; distrugerii şi vătămării culturilor silvice şi arboreturilor tinere. În cazul păşunatului ilicit, prejudiciul reflectă costurile normative pentru restabilirea unei suprafeţe de păşune sau fâneaţă[39] multiplicat la coeficientul 5. Tarifele despăgubirilor pentru încălcarea prevederilor Regulilor de eliberare a lemnului pe picior de către beneficiarii forestieri reflectă aproape exclusiv pierderile valorii directe ale masei lemnoase şi variază în funcţie de volumul masei lemnoase al arborilor afectaţi, numărul de încălcări şi gradul de restabilire a daunei. *Cuantumul prejudiciilor cauzat fondului silvic de stat trebuie să includă coeficienţi, precum gradul real de împădurire a teritoriului şi diferenţa acestuia faţă de normativul respectiv pentru zona dată, volumul emisiilor şi raportul acestora la suprafaţa silvică, costurile de restabilire a ecosistemelor forestiere, costul lucrărilor antierozionale*[40].

Suma prejudiciilor cauzate regnului vegetal şi supuse compensării este de circa 1 mln. lei, circa 700 mii lei – pentru tăierile ilicite din fondul forestier de stat (Figura 4).

Figura 4 Valoarea acţiunilor intentate pentru prejudiciile cauzate regnului vegetal, mii lei

Sursa: elaborată de autori după Anexa 12 a Anuarelor privind calitatea mediului şi activitatea Inspectoratului Ecologic de Stat în anii 2003-2012

Pădurile comunale, spaţiile verzi şi fâşiile de protecţie a apelor şi a terenurilor agricole, care sunt gestionate de primării şi destinate, prioritar, realizării funcţiilor ecologice şi sociale, sunt mult mai grav afectate în comparaţie cu ecosistemele forestiere din fondul silvic de stat. Acestora le revin aproximativ 2/3 din volumul tăierilor ilicite depistate, însă aceste date sunt slab reflectate în suma acţiunilor intentate pentru recuperarea prejudiciilor respective. În ceea ce priveşte păşunatul, cositul şi alte activităţi limitate sau interzise, situaţia este foarte critică în majoritatea pădurilor comunale. Se observă un raport invers proporţional dintre volumul tăierilor ilicite şi suma prejudiciilor supuse compensării din fondul silvic de stat şi pădurile comunale.

[39] Anexele Codului Silvic

[40] Bacal P. The implementation of actions for compensation of ecological damages. În: Ecological performance in a competitive economy. Bucureşti: ASE, 2009, vol. 1, p. 63-70.

Conceptul valorii integrale este folosit de asemenea şi pentru calcularea prejudiciului cauzat regnului animal. Astfel, cuantumul și suma prejudiciului respectiv depinde de preţul obiectelor faunistice (la ovbiectele de vânat şi pescuit), gradul de raritate al speciei, de numărul de exemplare, perioada şi modalitatea de capturare a obiectelor faunistice41. Conform modificărilor recente ale Legii Regnului Animal[42], cuantumul prejudiciului cauzat prin vânare, pescuit, dobândire, colectare, comercializare, posesiune şi export ilicite sau prin nimicire a speciilor faunistice incluse în Cartea Roşie sau a celor relativ rare, variază de la 50 u.c. pentru fiecare exemplar din categoria a VIII-a de raritate până la 250 u.c. – pentru cele din categoria a II-a de raritate. Astfel, la fiecare categorie de raritate se adaugă câte 25 u.c. (500 lei). În cazul animalelor de vânat, cuantumul maxim este stabilit pentru cerb nobil şi elan – 500 u.c., iar minime – 15 u.c. pentru turturică sau hulub alb. Pentru un exemplar de cerb pătat sau cerb lopătar, taxa constituie 350 u.c., pentru muflon, mistreţ, căprioară şi lup – 250 u.c., pentru bursuc – 125 u.c., iar pentru iepure, ondatră, veveriţă şi vulpe şi pentru cocor mare, fazan şi gâscă sălbatică – 50 u.c..

Conform Anuarelor Inspectoratului Ecologic de Stat, suma calculată a acţiunilor de compensare a prejudiciului cauzat lumii animale a fost în anii 2007-2009 de circa 350 mii lei, iar în 2010-2012 – de doar 46 mii lei. Considerăm că aceste date sunt incomplete, deoarece numărul de amenzi aplicate pentru încălcarea legislaţiei faunistice s-a majorat de cca 3 ori (de la 626 în 2009 la 1758 în 2012), iar sumele acţiunilor intentate trebuiau să crească corespunzător la peste 1 mln. lei. Sumele maxime ale acţiunilor de recuperare a prejudiciului se atestă în raioanele cu resurse piscicole şi cinegetice bogate.

Valoarea de utilizare a resurselor forestiere

Produsele lemnoase

Conform stipulărilor art. 33 al Codului Silvic, la categoria produselor lemnoase se atribuie : a) produsele principale, rezultate din tăieri de regenerare a pădurilor; b) produsele secundare, rezultate din tăieri de îngrijire a arboreturilor şi tăieri de reconstrucţie ecologică; c) produsele rezultate din tăieri de igienă sanitară; d) produsele auxiliare); e) produsele rezultate din manifestarea calamităţilor naturale.

Valoarea de utilizare directă. Valoarea de utilizare directă reflectă costurile şi beneficiile directe de la exploatarea economică a produselor lemnoase şi contribuţia acestora în aprovizionarea procesului de producţie şi consum. Produsele lemnoase sunt incluse în circuitul economic şi tranzacţiile pieţei. Valoarea de utilizare directă poate fi exprimată în indici monetari şi naturali. Evaluarea monetară se realizează în baza preţurilor curente la produsele lemnoase şi veniturilor silvice derivate de la recoltarea, prelucrarea şi comercializarea acestora, precum şi a valorii nete estimative a produselor silvice reflectă în funcţie de indicii cadastrali incluşi în Amenajamentul Silvic. Indicii naturali principali de evaluare a utilizării directe sunt bonitatea şi rata de creştere, volumul de lemn şi produse auxiliare recoltate.

Volumul total al masei lemnoase constituie 46 mln. m^3, la un hectar revenind în medie 124 m^3. Dacă luăm în calcul preţul mediu de 26,6 USD la 1 m^3 de masă lemnoasă, atunci valoarea netă a de utilizare directă a lemnului va fi de 1224 mln. USD sau 3298 mii USD la ha. Creşterea medie a pădurilor constituie 3,3 m^3/an/hectar, iar creşterea medie totală constituie circa 1236 mii m^3/an[43]. Structura pe vârste la toate speciile forestiere este dezechilibrată, îndeosebi la cele de productivitate inferioară. Cele mai productive sunt arboretele de plop (media 310 m^3/ha), iar cele mai puţin productive – arboretele de salcâm (132 m^3/ha). Datorită ponderii înalte (40%) a salcâmului în suprafaţa silvică totală, bonitatea actuală a pădurilor autohtone este relativ redusă. Posibilitatea de recoltare la produsele principale este de 195 mii m^3 pe an. La produsele secundare (tăierile de îngrijire şi de igienă), este de 180 mii m^3. Volumul posibil de recoltat va spori în rezultatul creşterii arboretelor tinere şi datorită extinderii suprafeţelor împădurite.

Conform datelor oficiale ale Agenţiei Moldsilva, întreprinderile silvice furnizează anual circa 420 mii m^3 de masă lemnoasă, inclusiv 41 mii m^3 de lemn de lucru şi 355 mii m^3 de lemn de foc. *Veniturile de la*

[41] Anexele 3-6 din Legea Regnului Animal nr. 439 din 27.04.1995. În: Monitorul Oficial nr. 062 din 09.11.1995.
[42] Legea nr. 221-XVI din 14.07.06. În: Monitorul Oficial nr. 126-130 din 11.08.2006
[43] Studiul analitic privind consumul de masă lemnoasă în Republica Moldova, Chişinău: Agenţia Moldsilva, 2011. p.

realizarea produselor lemnoase sunt de circa 184 mln. lei sau 86 % din veniturile silvice. Această cifră (14,7 mln. USD) depășește de peste 2 ori (6 mln. USD) valoarea de utilizare a masei lemnoase estimată la începutul anilor 2000 în Rapoartele Naţionale cu privire la biodiversitate[44] . Raportat la 1 ha, venitul de la realizarea masei lemnoase este de circa 542 lei. Necesităţile în lemn de foc ale populaţiei sânt satisfăcute în proporţie de 70-80%. Conform Studiului analitic privind consumul de masă lemnoasă, realizat în 2011, se afirmă că fondul forestier contribuie la satisfacerea consumului cu lemn de lemn de foc în proporţie de 35-40 %, iar cu lemn de lucru – în proporţie de 15-20%.

Evidenţa recoltării masei lemnoase în fondul silvic de stat este realizată conform actelor normative în domeniu şi la un nivel suficient. Perimetrii şi cotele de recoltare sunt avizate de către autorităţile ecologice. Evidenţa acestor lucrări în pădurile comunale este realizată, de obicei, la un nivel foarte redus. Conform opiniei oficiale ale autorităţilor silvice, recoltarea volumelor respective n-a afectat starea fondului forestier naţional, deoarece suprafeţele parcurse cu tăieri de produse principale au fost cuprinse în întregime cu lucrări de regenerare a pădurilor şi suplinite cu lucrări de plantare şi ajutorare a regenerării naturale. Gradul actual de folosire a creşterii medii curente a pădurilor constituie circa 40%[45], fiind un indice cu mult sub limita recoltelor practicate în alte ţări. În realitate, însă, situaţia este mai puţin îmbucurătoare. Consumul lemnului de foc (1,3 mln m^3) este la limita capacităţii de regenerare (ratei de creştere) anuale a fondului forestier. La pădurile comunale şi fâșiile de protecţie situaţia este critică.

Valoarea de utilizare indirectă a produselor lemnoase nu a fost estimată sumar şi separat. Totodată, în evaluarea integrală realizată de ICAS, valoarea de utilizare indirectă este scoasă în prim plan. Este stabilită valoarea funcţiilor economice indirecte în cazul extinderii suprafeţelor forestiere conform programelor de restaurare a terenurilor şi prevenire a eroziunii solului, proiectelor sechestrării de carbon, beneficiile generate turismului şi activităţilor recreative etc. ***Intensificarea proceselor erozionale şi a riscurilor climatice a sporit semnificativ valoarea de utilizare indirectă a fondului forestier naţional, care necesită o reevaluare adecvată corespunzător situaţiei existente şi experienţei internaţionale recente în domeniu***. Măsurile agro-silvice pot reduce pierderile induse de eroziunea solului cu 8% sau cu 7,8 USD din 97 USD/ha de teren agricol. Valoarea indirectă a plantărilor forestiere realizate în cadrul proiectelor pentru comercializarea reducerilor de emisii CO2 se estimează la 8,4 mln lei în anul 2012 sau circa 10% din suma veniturilor respective planificate pentru anii 2004-2017. Realizarea Proiectului „Conservarea solurilor în Moldova" va absoarbe 19 mln. USD (pentru primii 20 de ani), iar suprafaţa fondului forestier se va extinde cu 20 mii ha, ceea ce va genera beneficii externe agriculturii şi altor activităţi conexe.

Produsele şi serviciile cinegetice

Aşezarea fizico-geografică favorabilă a Republicii Moldova oferă posibilităţi avantajoase pentru vânat, însă, prin fărâmiţarea trupurilor de pădure şi reducerea habitatelor naturale, numărul animalelor de vânat s-a redus semnificativ. În prezent, fondul cinegetic cuprinde 2832 mii ha[46]. Potenţialul cinegetic al acestor suprafeţe este destul de restrâns, el fiind în stare să asigure cu hrană naturală doar 2 mii de cerbi, 10 mii de căprioare, 5 mii de mistreţi, 180 mii de iepuri de cîmp, 180 mii de fazani şi 100 mii de potârnichi[47]. Efectivul actual al principalelor specii de vânat constituie: cerbi - 406, căpriori - 4864, mistreţi -1695 (Tabelul 6), iepuri – 109 mii iepuri, vulpi – 14 mii, fazani – 26 mii. În anul 2012, se constată o diminuare considerabilă a efectivului de cerbi şi mistreţi Modul şi mijloacele de efectuare a vânătorii se stabilesc de către Ministerul Mediului în comun cu Agenţia "Moldsilva", după stabilirea efectivului de vânat care urmează să fie recoltat.

[44] www.bsapm.dnt.md

[45] Botnari F., Galupa D., Platon I. et al. *Raport privind starea fondului forestier din Republica Moldova*: *perioada 2006-2010*. Agenţia Moldsilva. Chişinău: Agenţia Moldsilva, 2011. p. 25-27.

[46] Strategia Dezvoltării Durabile a Sectorului Forestier Naţional

[47] Strategia Naţională şi Planul de acţiuni în domeniul conservării diversităţii biologice

Tabelul 6 Dinamica principalelor specii de vânat din fondul cinegetic gestionat de Agenţia „Moldsilva”

Denumirea speciilor	*Anii de referinţă*															
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Cerb	385	426	416	403	436	450	500	580	578	544	530	567	486	506	529	406
Căprior	2801	3007	3664	3407	3384	3800	4200	3700	4200	3761	4008	3782	3404	3665	4081	4864
Mistreţ	1282	2215	2691	1897	2110	2430	2600	1500	1700	1551	1768	2167	2086	2054	2143	1695

***Sursa**: www.moldsilva.gov.md/Fondul-forestier-national/Resursele-cinegetice*

Valoarea economică directă a produselor cinegetice, vânate în baza licenţei este de până la 1 mln lei. Suma plăţilor încasate de la arenda terenurilor fondului silvic în scopuri cinegetice este de până la 4 mln. lei. Astfel, valoarea anuală de utilizare directă estimată este de 5 mln. lei.

Metodologia estimării valorice a terenurilor forestiere transmise în arendă în scopuri cinegetice este axată pe veniturile directe ratate de gospodăriile silvice şi pe cheltuielile asigurării reproducerii resurselor silvocinegetice şi a produselor accesorii[48]. Astfel, metodologia respectivă se bazează pe estimarea beneficiilor şi costurilor individuale ale lucrărilor silvo-cinegetice. Considerăm că această metodă de evaluare are o abordare greşită, deoarece suprafeţele forestiere sunt, în exclusivitate, bunuri publice, de utilitate socială. Din acest motiv trebuie scoase, în prim plan, beneficiile şi costurile sociale atât de la realizarea funcţiilor economice directe, cât şi, mai ales, de la realizarea funcţiilor economice indirecte şi ecologice. În plus, metodologia în vigoare se referă la evaluarea veniturilor şi pierderilor pentru o perioadă scurtă, de doar 1 an, nefiind axată, după cum, e şi normal, pe rata de reproducere a principalelor specii de importanţă lemnoasă şi cinegetică. Aprecierea economică a resurselor forestiere trebuie realizată , prioritar, pe un termen mediu (5-10 ani) şi de o durată mai mare (30-50 ani). De asemenea, trebuie ţinut cont de valoarea de conservare şi valoarea de opţiune a suprafeţelor forestiere.

Valoarea de utilizare indirectă. Suprafeţele forestiere favorizează dezvoltarea turismului cinegetic. Această constatare este valabilă pentru activitatea cinegetică de masă. În cea ce priveşte, fluxurile vânătorilor de elită, la care participă elita politico-economică, demnitari de stat, inclusiv de rang înalt, oameni de afaceri prosperi, chiar dacă şi sunt monitorizate, atunci transparenţa acestor activităţi este foarte redusă sau nulă. De regulă, turismul cinegetic de elită se practică în cele mai valoroase suprafeţe silvice, nu doar din punct de vedere cinegetic, dar şi ecologic. Astfel, cu toate că activitatea cinegetică este absolut incompatibilă cu statutul şi funcţionalitatea ariilor naturale protejate, dar mai ales a rezervaţiilor ştiinţifice, fapt constatat şi prin legislaţia de mediu[49], aceste spaţii sunt cele mai solicitate de vânătorii de elită. O parte din aceştia sunt neexperimentaţi, dar statutul persoanei lor, câştigat în condiţiile unui capitalism sălbatic, îi impune să se înscrie în această castă aleasă şi să participe la petrecerile ei.

De asemenea, valoarea de utilizare indirectă poate fi estimată în funcţie de cheltuielile bugetare alocate şi suma de finanţare a proiectelor de cercetare din Fondul Ecologic Naţional, sursele externe şi care vizează speciile şi habitatele de importanţă cinegetică, pentru completarea Cadastrului Animal etc.

Produsele accesorii

[48] HG nr. 187 din 29.02.2008 pentru aprobarea Regulamentului privind arenda fondului forestier în scopuri de gospodărire cinegetică şi/sau de recreere. În: Monitorul Oficial Nr. 42-44 din 29.02.2008.

[49] Articolul 26 al Legii nr. 1538 din 25.02.1998 privind fondul ariilor naturale protejate de stat. În: Monitorul Oficial nr. 66-68 din 16.07.1998.

Produsele accesorii ale pădurii sunt: fructele şi pomuşoarele sălbatice, nucile, ciupercile, plantele medicinale, pepinierele, recoltarea şi producerea de seminţe, creşterea pomilor (brazilor) de Crăciun. La nivel global, produsele accesorii, asigură peste ½ din veniturile silvice. După Rapoartele naţionale privind evaluarea biodiversităţii, *valoarea de utilizare directă a* produselor silvice accesorii este de cca 600 mii USD sau 7,4 mln. lei. Veniturile anuale recente ale întreprinderilor silvice de la produsele accesorii . Valoarea anuală de utilizare directă a produselor accesorii este de 6,4 mln. lei sau 19 lei/ha. Ponderea cea mai mare de recoltare/colectare au avut-o produsele agricole şi animaliere – 3,1 mii t sau 50% din cantitatea totală (Tabelul 7). Urmează fructele şi pomuşoarele cu 37%, plantele medicinale cu 8,7%. La capitolul venituri, predomină pomii de Crăciun (60,3 mii buc.), cu o pondere de peste 50%. Gradul de comercializare a produselor silvice accesorii este relativ înalt (75%). La recoltarea şi la comercializarea produselor accesorii, este pe larg utilizată forţa de muncă locală.

În perioada respectivă, în cele 31 pepiniere silvice, au fost crescuţi circa 243 mln. puieţi, cu o diversitate de 80 specii de arbori şi arbuşti. În anul 2012, volumul de producere a puieţilor s-a redus până la 16 mln. buc, fiind în raport direct cu scăderea suprafeţelor împădurite.

Valoarea de utilizare indirectă poate fi estimată similar masei lemnoase ca parte componentă a ecosistemelor forestiere. Spre deosebire de masa lemnoasă valoarea de utilizare indirectă a produselor accesorii, reflectă într-o proporţie neînsemnată beneficiile de la prevenirea eroziunilor, sechestrarea carbonului sau reglarea climatică. Mai importante sunt beneficiile generate consumului alimentar, ocrotirii sănătăţii, ecoturismului, cercetării ştiinţifice, sistemului educaţional etc.

Tabelul 7 Recoltarea produselor silvice accesorii

Nr. d/o	*Denumirea P.N. P*	*Unitatea de măsură*	*Anii de referinţă*						*Total pe perioadă*
			2006	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**	
1	Fructe şi pomuşoare	tone	302,8	533,3	696,8	331,5	360,8	668,86	2894,06
2	Plante medicinale	tone	118,1	148,3	149,5	66,5	45,2	59,03	586,63
3	Produse agricole şi animaliere	tone	656,3	346,4	900,3	534,6	695,6	-	3133,2
4	Miere de albini	tone	5,6	5,9	4,2	695,6	5,2	5,17	31,87
5	Mielci de viţă de vie	tone	60,6	53,6	57,8	5,2	23,7	0	239,8
6	Peşti	tone	1,3	2,2	5,1	23,7	-	-	8,8
7	Pomi de crăciun	mii buc.	18,3	16,6	6,6	-	13,9	2,75	63,05
8	Puieţi din pomi fructiferi	mii buc.	16,7	11,3	-	13,9	-	-	29,6
9	Puieţi decorativi	mii buc.	24,3	0,4	0,1	-	-	-	25,2
10	Puieţi de trandafir	mii buc.	0,9	3,0	0,2	-	-	-	4,1

Sursa: Raport privind starea fondului forestier din Republica Moldova: perioada 2006-2010. Chişinău: Agenţia Moldsilva, 2011. p. 28; datele Agenţiei Molsilva pentru anul 2011

Serviciile recreative şi turistice.

Valoarea de utilizare directă a serviciilor recreative prestate în perimetrul fondului forestier naţional nu a fost stabilită, deoarece nu există evidenţa fluxurilor de turişti şi a încasărilor de la prestarea serviciilor turistice în aceste spaţii, cu excepţia celor 3 rezervaţii ştiinţifice: Codrii, Plaiul Fagului şi Pădurea Domnească. În baza evaluării fluxurilor şi încasărilor turistice

Conform datelor Oficiale (Moldsilva), în ultimii ani, numărul de vizitatori ai rezervaţiilor ştiinţifice este de până 10 mii anual, inclusiv cca 6 mii – în Pădurea Domnească, 2 mii – în rezervaţia „Codrii" şi 800-1000 – în rezervaţia „Plaiul Fagului" (Tabelul 8). Valoarea de utilizare directă a serviciilor turistice prestate în rezervaţiile respective este de 87,6 mii lei, inclusiv 48 mii lei – rezervaţia Pădurea Domnească, 20,9 mii – Plaiul Fagului şi 18,7 mii – rezervaţia Codrii. La cele 87,6 mii lei de la deservirea turiştilor în rezervaţii se mai pot adăuga şi cca 7 mln lei încasate de la plăţile de la darea în arendă a terenurilor din fondul forestier de stat în scopuri recreative, precum şi veniturile locaţiilor funcţionale.

Tabelul 8 Fluxurile şi veniturile turistice ale rezervaţiilor naturale de stat, anul 2011

Denumirea indicatorului	*RNS Pădurea*	*RNS Plaiul*	*RNS Codrii*	*Total*

	Domnească	Fagului		
Suma colectată, lei	48000	20852	18722	87574
Numărul de turişti, pers	6200	788	1800	8788
Numărul de excursii	300	60	81	441

Sursa: Agenţia Moldsilva

În ultimii ani se încearcă promovarea unor itinerare ecoturistice în ariile protejate, inclusiv în rezervaţiile ştiinţifice. În pofida unor rezultate modeste, per ansamblu, merită apreciere eforturile întreprinse de administraţia rezervaţiei ştiinţifice Pădurea Domnească în colaborare cu APL, care au început deja implementarea a 4 circuite ecoturistice, însoţite de Studii de Fezabilitate şi locaţii deja construite de cazare şi agrement, ghizi şi animatori turistici pentru itinerarele respective. Cu suportul activ al ONG-urilor şi Agenţiei Turismului se promovează activ şi alte itinerare turistice, în special din zona Orheiului Vechi, Nistrului Inferior, ariilor protejate din proximitatea mănăstirilor etc.

Valoarea directă a serviciilor turistice în fondul forestier s-ar putea estima în baza raportării costurilor de întreţinere a taberelor de odihnă şi a preţului foilor pentru odihna copiilor. De asemenea, s-ar putea de evaluat veniturile bazelor de odihnă corporative, cu toate că se înregistrează doar o parte din turişti, precum şi veniturile staţiunilor balneoclimatice, obiective care vor realizare în studiile ulterioare.

Valoarea de utilizare indirectă. Conform Raportului II Naţional cu privire la Biodiversitate, valoarea estimată a funcţiilor economice indirecte, calculată numai pe baza aprecierii anuale a funcţiei recreative a pădurilor, constituie 13,7 mln. USD, la o frecvenţă de 5-7 zile pe locuitor şi 24,8 mln. USD, la o frecvenţă de 12-20 zile. La o rată a discountului de 12%, valoarea integrală a efectului recreativ al pădurilor poate varia între 128 şi 232 milioane USD. Aceste evaluări sunt făcute în baza utilizării metodei cheltuielilor de transport, care este utilizată în multe state ale lumii pentru evaluarea valorii turistice a parcurilor naţionale şi a altor categorii de arii protejate valorificate în scopuri ecoturistice.

În perimetrul fondului forestier naţional se disting 4 forme principale de turism: 1) turismul de elită; 2) turismul cognitiv combinat cu activităţi recreaţionale şi promovat, cu precădere, de studenţi şi elevi; 3) turismul de masă organizat, predominat în taberele de odihnă corporative şi cele destinate pentru odihna copiilor; 4) turismul de masă neorganizat.

Conform metodologiei de evaluare a terenurilor din fondul forestier de stat transmise în arendă, în scopuri recreative, sunt scoase în prim plan veniturile ratate ale gospodăriilor silvice prin schimbarea destinaţiei sectoarelor transmise în arendă şi cheltuielile necesare pentru plantarea şi asigurarea creşterii produselor silvo-cinegetice în suprafaţa respectivă[50]. Nu se ţine cont de poziţia terenurilor faţă de centrele urbane mari, în special faţă de municipiul Chişinău, faţă de drumurile de acces şi starea acestora, de gradul de dezolare a infrastructurii etc. Mai mult decât atât, o bună parte din arendaşii terenurilor forestiere, în scop de recreere urmăresc doar obţinerea profiturilor directe şi sunt în aşteptarea boom-ului imobiliar în aceste terenuri publice. Deseori, contribuţia arendaşilor se limitează doar la îngrădirea perimetrului arendat direct sau indirect, construcţia a câtorva obiective recreaţionale şi transformarea lor în case (complexe) de vacanţă (de odihnă) pentru arendaşi, persoane apropiate acestora, elita politico-economică etc. Astfel, se limitează semnificativ accesul populaţiei, inclusiv locale, care trebuie să fie şi principalii beneficiari ai suprafeţelor forestiere. Chiar şi cele câteva complexe turistice existente, se bazează pe primirea unui flux restrâns de vizitatori, în special cu venituri înalte. Astfel, cea mai mare parte a potenţialilor turişti nu pot beneficia de serviciile acestor complexe turistice, preferând spaţiile atractive neamenajate, insalubre. Autorităţile silvice şi ecologice, se limitează , mai mult la depistarea şi amendarea episodică a contravenienţilor, iar lucrările de salubrizare sunt ignorate (amenajarea şi evacuarea containerelor pentru gunoi, locurilor de picnic).

Pe parcursul anilor 2008-2012, au fost date în arendă scopuri recreative 750 de terenuri, cu o suprafaţă de 2338 ha sau 2,5% din suprafaţa totală a pădurilor recreative de 94 mii ha. Per ansamblu, se constată o

[50] Anexa Regulamentului privind arenda fondului forestier în scopuri de gospodărire cinegetică şi/sau de recreere introdusă prin HG nr. 187 din 29.02.2008. În: Monitorul Oficial Nr. 42-44 din 29.02.2008.

pondere foarte mică a terenurilor arendate în scopuri de recreere şi un potenţial foarte mare de creştere a acestora. În acelaşi timp, majoritatea absolută a terenurilor date în arendă pentru utilizarea în scopuri recreative sunt situate în proximitatea municipiului Chişinău şi în apropierea drumurilor de acces dinspre capitală. **Doar în perimetrul municipiului Chişinău au fost date în arendă în aceste scopuri 314 terenuri (42%) cu o suprafaţă de 1224 ha (54%)**, inclusiv în ocoalele silvice: ***Durleşti*** – 150 terenuri sau 354 ha; ***Vadul lui Vodă*** – 110 terenuri sau 709 ha; ***Ghidighici*** – 55 terenuri sau 161 ha. În proximitatea capitalei se remarcă ocoalele silvice: ***Scoreni*** (120 terenuri sau 376,4 ha) şi Căpriana (21 terenuri sau 9,8 ha) din raionul Străşeni; ***Ialoveni*** – 137 terenuri sau 269 ha, inclusiv trupurile de pădure ***Sacdan*** (87 terenuri sau 102,3 ha), Ialoveni (32 terenuri sau 45 ha) şi Duraleia (17 terenuri sau 65 ha); Criuleni – 34 ternuri sau 128 ha; Ivancea (10 terenuri sau 58, 4 ha) şi Selişte (8 terenuri sau 16,6 ha) di raionul Orhei. Astfel, doar în municipiul Chişinău şi în ocoalele silvice din raioanele Străşeni, Ialoveni, Criuleni şi Orhei, aflate la o distanţă de până la 50 km de capitală au fost alocate 634 terenuri (85%) cu o suprafaţă de 2172 ha (93%). Acest lucru ne demonstrează despre hiperconcentrarea terenurilor respective în proximitatea capitalei, cererea sporită pentru ele şi o rentă superioară a zonei respective, care nu este reflectată în metodologia de calcul a plăţii pentru arenda acestor terenuri, dar care va apărea sub formă de beneficii individuale (a arendaşilor) sau venituri ilicite ale persoanelor care responsabile care coordonează procesul dării în arendă a terenurilor respective. Mai mult decât atât, se generează un presing recreativ foarte sporit în apropierea capitalei şi se limitează accesul liber al cetăţenilor la produsele şi serviciile principale şi secundare ale pădurii, în special pentru populaţia locală foarte dependentă de ele. Ca exemplu elocvent ne servesc şi mulţumirile masive ale populaţiei locale anume din vecinătatea suprafeţelor forestiere ocupate masiv cu terenuri arendate. Din cele 750 de terenuri doar cca 30 sunt funcţionale în conformitate cu cerinţele stabilite.

Evaluarea ecologică

Evaluarea ecologică a fondului forestier constă în aprecierea componentelor structural-funcţionale prin care se asigură integritatea, echilibrul dinamic şi reproducerea ecosistemelor respective incluse în ciclurile biogeochimice ale biosferei terestre. Spre deosebire de evaluarea economică, în cazul evaluării ecologice se folosesc cu precădere indici ecologici (ecositemici) sintetici sau particulari care reflectă o anumită stare a componentelor biotice şi abiotice componente şi interacţiunile dintre ele. *Pornind de la matricea evaluării integrale a resurselor forestiere, în prim plan este scoasă valoarea intrinsecă şi de conservare a ecosistemelor silvice* exprimată, cu precădere prin anumiţi indici fizici şi ecologici (efectiv, structură, abundenţă, repartiţie etc.). De asemenea, valoarea de conservare exprimă dorinţa şi capaciatea de a plăti pentru conservarea ecosistemelor forestiere şi realizarea prioritară a funcţiilor ecologice.

Evaluarea diversităţii biologice

În pofida suprafeţei mici şi a valorificării masive, în special agricole, a teritoriului ei, insuficienţei acute de ecosisteme naturale virgine, Republica Moldova dispune de o diversitate biologică relativ bogată. Lumea vegetală cuprinde 5513 specii de plante[51], din care peste ½ sunt tipice ecosistemelor silvice. Flora ecosistemelor forestiere include 859 de specii, iar fauna - 172 de specii de vertebrate terestre şi circa 9 mii specii de insecte. Peste 1/3 din totalul speciilor periclitate sânt specii din ecosistemele forestiere. În limitele fondului forestier sunt identificate 28 tipuri de ecosisteme, care conţin 4 tipuri principale de păduri cu speciile edificatoare: stejarul, gorunul, stejarul pufos şi fagul. Pe plantaţiile comunale predomină salcâmetele, iar pe unele sectoare ale luncii râurilor – plopişurile. Compoziţia floristică a acestor ecosisteme include cca 350 specii de plante vasculare şi se caracterizează prin arborete mono dominante de stejar pedunculat (Quercus robur) cu o frecvenţă mare a cireşului (Cerasus avium). În aceste ecosisteme habitează 10 specii de plante rare. În prezent aceste sectoare se usucă, iar regenerarea lor naturală este foarte slabă[52].

Ecosistemele de gorun, stejar pedunculat şi fag din Regiunea Centrală ocupă o suprafaţă de cca 160 mii ha. Diversitatea floristică a acestor ecosisteme este mai bogată comparativ cu cea a pădurilor din Regiunea de Nord. Compoziţia floristică include peste o mie de specii de plante vasculare, 17 dintre ele fiind incluse în

[51] Strategia Naţională şi Planul de acţiuni în domeniul conservării diversităţii biologice

[52] Raport privind starea fondului forestier din Republica Moldova: perioada 2006-2010. p. 34.

„Cartea Roşie a Republicii Moldova”. Cea mai mare diversitate floristică se regăseşte în rezervaţiile naturale „Codrii” şi „Plaiul Fagului” – respectiv 945 şi 720 specii de plante vasculare.

În sudul republicii se remarcă ecosistemele de stejar pufos (Quercus pubescens), cu o suprafaţă de cca 7 mii ha. Compoziţia floristică include peste 400 de specii de plante vasculare. În Codrii Tigheciului, o răspândire largă au şi celelalte specii reprezentative de cvercinee.

Ecosistemele forestiere azonale, formate din salcie, plop şi stejar pedunculat din văile râurilor Prut, Nistru şi afluenţilor lor ocupă o suprafaţă de 15 mii ha. Compoziţia floristică este constituită din cca 400 specii de plante vasculare, printre care unele periclitate sau vulnerabile: arinul negru (Alnus glutinosa), arinul alb, viţa viţa-de-pădure, laleaua pestriţă, limba şarpelui. Fondul forestier include cele mai valoroase arii protejate destinate conservării eco- şi genofondului, cercetărilor ştiinţifice, formează nucleul reţelei ecologice naţionale. Cu toate acestea, din cauza fragmentării excesive şi suprafeţei deficitare a fondului forestier, a activităţilor intense de exploatare a perimetrelor silvice, în special în pădurile comunale, diversitatea biologică a fondului forestier este supusă unui pericol intens.

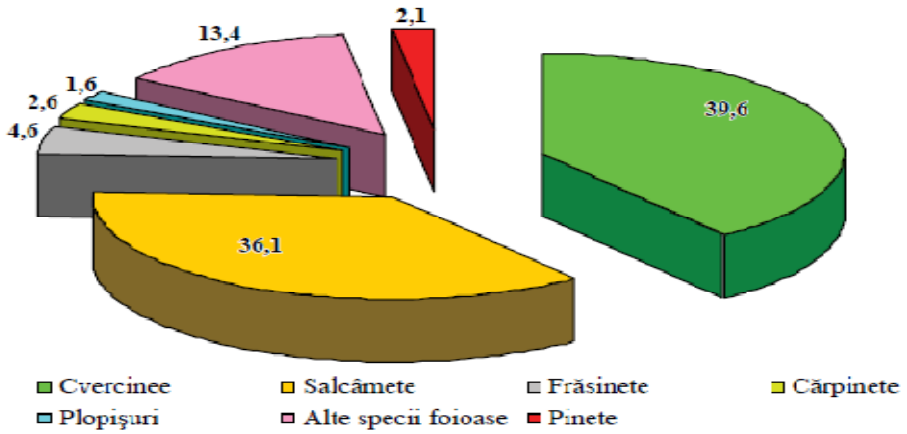
Componenţa specifică a asociaţiilor arboricole forestiere

În componenţa specifică actuală a pădurilor autohtone predomină absolut (98%) specii de foioase, inclusiv cvercinee – 39,6%, frăsinete – 4,6%, cărpinete – 2,6%, salcâmete – 36,1%, plopişuri – 1,6%. Coniferele sunt prezentate doar în proporţie de 2,2% (Figura 5).

Cvercineele sunt cele mai valoroase arborete ale fondului forestier. Din suprafaţa totală a acestora – circa 27% provin din sămânţă şi 73% din lăstari. Această repartiţie influenţează şi productivitatea cvercineelor, din care circa 43% sunt de productivitate superioară şi 57% de productivitate inferioară. Poziţia secundă este ocupată de salcâmete, care posedă o valoare ecologică şi economică redusă şi au o însemnătate predominant locală, dar deloc neglijabilă. Salcâmetele predomină absolut în pădurile comunale, îndeosebi în afara Podişului Codrilor, precum şi în fâşiile forestiere de protecţie a terenurilor agricole. În perioada postbelică, salcâmul a avut un rol decisiv în extinderea plantaţiilor forestiere. Ca urmare, ponderea acestuia a crescut de la doar 900 ha în 1925, la peste 130 mii ha – în prezent.

În structura fondului silvic (Tabelul 1), pădurile alcătuiesc 88% sau 365 mii ha. În ultimul timp, se extind suprafeţele perdelelor forestiere de protecţie, care în anul 2011 ocupau 31mii ha. Suprafeţele ocupate de arbuşti alcătuiesc circa 21,2 mii ha, ceea ce reprezintă 5% din fondul silvic. Pădurile actuale, în marea lor majoritate, reprezintă păduri secundare, cele primare constituind doar 4% din suprafaţa totală. Vârsta medie a arborilor este de 45 de ani. Majoritatea arboretelor sunt de provenienţă vegetativă: din lăstari – 56,5% şi 43,5% din sămânţă. Circa 40% dintre ele nu corespund condiţiilor de creştere, inclusiv: salcâmul – 52%, carpenul – 8%, frasinul – 15%, alte specii – 20%. Peste 1/3 din arborete sînt create din specii introduse artificial care nu se înscriu în ecosistemele naturale autohtone, iar circa 90% din arboretele de gorun şi peste 60% din arboretele de stejar provin din lăstari de generaţiile II-IV. Din aceste considerente, starea de vegetaţie a ultimelor şi rezistenţa lor la factori biotici şi abiotici nefavorabili sânt foarte reduse.

Figura 5 Componența specifică a pădurilor Republicii Moldova

Sursa: preluat din Raportul privind starea fondului forestier din Republica Moldova: perioada 2006-2010. Agenţia Moldsilva. Chişinău 2011. p. 9.

Republica Moldova se află la intersecţia a trei mari regiuni biogeografice, incluzând elementele caracteristice stepei pontice (sudul), stepei continentale (nordul) şi pădurilor Europei Centrale (centru). Datorită acestor circumstanţe, precum şi climei temperate, reliefului şi solurilor extrem de variate şi fertile, teritoriul dintre râurile Prut şi Nistru reprezintă un spaţiu geografic favorabil sporirii diversităţii biologice.

Evaluarea suprafeţelor silvice cu statut de arii protejate

Suprafeţele silvice includ cele mai importante obiecte ale fondului ariilor naturale protejate de stat şi ale reţelei ecologice naţionale. În cadrul fondului forestier se includ aproape ½ din numărul şi suprafaţa ariilor protejate (Tabelul 9) şi cele mai reprezentative şi valoroase sectoare ale acestora. Prin urmare, valoarea ecologică a fondului forestier autohton este deosebit de ridicată. În plus, abundenţa de obiective naturale valoroase, conferă fondului forestier o importanţă ecoturistică majoră, care necesită o valorificare pe măsură prin promovarea unor itinerare, care să nu genereze un impact distructiv major. Nucleul ariilor naturale protejate aflate în fondul silvic de stat de stat îl constituie rezervaţiile peisagistice (16,6%), parcurile naționale (16,4%) şi rezervaţiile ştiinţifice (16,4%). Este semnificativ faptul că 81% (87,4 mii ha) din suprafaţa totală a acestor arii sînt amplasate în fondul forestier, alcătuind ¼ din suprafaţa totală a fondului forestier naţional. Cu toate acestea, regimul de arii protejate este respectat suficient doar în rezervaţiile ştiinţifice.

Tabelul 9 Rolul fondului forestier în gestionarea ariilor naturale protejate

Nr. d/o	*Denumirea categoriilor de arii protejate*	*Numărul obiectelor*		*Suprafaţa ocupată, ha*		*Ponderea din fondul forestier, %*
		Total	Fondul forestier	Total	Fondul forestier	
1	Rezervaţii ştiinţifice	5	5	19378	19378	100
2	Parcuri naţionale	1	1	33792	18551	55
3	Monumente ale naturii	130	32	2907	785	27
	a) geologice şi paleontologice	86	20	2682	660	24,6
	b) hidrologice	31	0	100	0	0
	c) botanice	13	12	125	125	99,8
4	Rezervaţii naturale	63	60	8009	7791	97,3
	a) silvice	51	51	5001	5001	100

	b) de plante medicinale	9	8	2796	2740	98
	c) mixte	3	1	212	50	23,6
5	Rezervaţii peisagistice	41	40	34200	32804	95,9
6	Rezervaţii de resurse	13	4	523	478	91,4
7	Zone umede de importanţă internaţională	3	3	94706	13727	14,5
8	Arii cu management multifuncţional	32	0	1030	0	0
9	Grădini dendrologice	2	0	104	0	0
10	Monumente de arhitectură peisajeră	20	0	194	0	0
11	Grădini Zoologice	1	0	20	0	0
Total		308	145	205779	102091	49,6

Sursa: Raport privind starea fondului forestier din Republica Moldova: perioada 2006-2010. p. 36.

Fauna biocenozelor forestiere protejate cuprinde 116 specii de animale incluse în Cartea Roşie a Republicii Moldova. Numărul de specii care se află realmente în pericol este mult mai mare, în special printre nevertebrate. Multe specii de insecte periclitate depind în dezvoltarea lor de existenţa unui volum de masă lemnoasă moartă, care este extrasă intensiv în cadrul lucrărilor de igienizare a pădurilor.

Pentru a menţine potenţialul bogat al diversităţii biologice şi reduce impactul asupra speciilor periclitate este necesară extinderea ariilor naturale protejate, ameliorarea calitativă şi gestionarea acestora pe principii ştiinţifice clar stabilite. De asemenea, pentru asigurarea suficientă a funcţiilor de protecţie este necesară extinderea fondului forestier până la 15% sau cu 100 mii ha, dar şi ameliorarea calitativă a pădurilor existente, pentru a corespunde categoriei funcţionale stabilite şi cerinţelor respective, în special la pădurile cu funcţii de protecţie a apelor, a terenurilor şi câmpurilor agricole, la rezervaţiile peisagistice.

Valoarea integrală a rezervaţiilor naturale de stat

În anul 2009, în baza perfecţionării metodologiei evaluării integrale a fondului forestier naţional aplicate la finele anilor 90 pe categoriile funcţionale de păduri şi analizate în primul paragraf, ICAS a elaborat un proiect de evaluare integrală a costurilor şi beneficiilor celor 4 rezervaţii naturale de stat[53], aflate în partea dreaptă a Nistrului. Suprafaţa totală a acestora este de cca 18,5 mii ha sau 5 % din suprafaţa fondului forestier şi includ pădurile cu funcţii de conservare a genofondului şi însemnătate ştiinţifică. rezultatele acestei evaluări pot fi extrapolate şi pentru restul fondului forestier, dat fiind faptul că rezervaţiile respective se încadrează cel mai mult în grupa funcţională a tuturor pădurilor din fondul forestier de stat, pentru care este prevăzută realizarea prioritară a funcţiilor de protecţie a mediului.

Evaluarea integrală a acestor arii protejate de stat a inclus analiza costurilor de întreţinere, precum şi beneficiilor complexe derivate de la produsele şi serviciile generate de ele. Ca rezultat, s-a stabilit că costul total pentru organizarea şi întreţinerea RNS este de 9600 USD per ha sau de 177 mln. USD pentru suprafaţa totală. Acesta include: costul operaţional asociat de 51,6 mln. USD sau 2784 USD per ha (29%) la coeficientul de bonificaţie E=0,02[54], %; valoarea stocului în creştere – 52,2 mln. USD sau 2814 USD per ha (26,6%); costul de oportunitate pentru atragerea terenurilor de pădure în agricultură – 73,3 mln. USD sau 3955 USD per ha sau 41,4% din costul total. Calculele respective au ca date de reper: rezervele totale de masă lemnoasă - 124 m^3/ha, preţul mediu pentru realizarea lemnului – 26,6 USD per m^3, productivitatea agricolă anuală 474,5 USD per ha. În comparaţie cu anul 1997, costul de întreţinere s-a majorat de 2,6 ori, ca urmare a creşterii corespunzătoare a preţului masei lemnoase şi a produselor agricole, a costurilor de oportunitate şi a veniturilor ratate.

[53] Rezervaţii ştiinţifice conform prevederilor Legii privind fondul ariilor naturale protejate de stat (1998).

[54] Economiştii de obicei utilizează pentru conservarea naturii E=0,02, pentru activităţile agricole –E=0,12.

Pentru evaluarea integrală a beneficiilor[55] au fost delimitate 4 categorii de servicii prestate de ecosistemele forestiere: 1) de aprovizionare; 2) de reglementare; 3) culturale; 4) de asistenţă (Tabelul 10). Valoarea integrală estimate în baza beneficiilor serviciilor ecosistemice ale rezervaţiilor naturale respective este de 73 mln USD sau 3833 USD/ha.

Tabelul 10 Valoarea integrală a RNS

Serviciile ecosistemice	*Valoarea anuală, mii USD*	*Valoarea prezentă netă total, mln USD*	*Valoarea prezentă netă, USD/ha*	*Ponderea, în %*
Servicii de aprovizionare	761	32,9	1809	47,2
Servicii de reglementare	276	12,1	668,6	17,4
Servicii culturale	168	3,3	184,4	4,8
Serviciile de asistenţă	483	21,3	1170	30,5
Total	1688	69,6	3833	100

***Sursa**: ICAS și Direcţia Arii Protejate*

Serviciile de aprovizionare sunt evaluate, aproape exclusiv în baza determinării valorii economice directe a produselor silvo-cinegetice generate de rezervaţiile naturale de stat. Valoarea sumară anuală a acestora a fost estimată la 761,2 mii USD, inclusiv: lemnului de lucru – 485 mii USD; lemnului de foc – 218 mii USD; fructelor şi pomuşoarelor – 27 mii USD; produselor agricole şi animaliere – 15,8 mii USD şi plantelor medicinale – 14,5 mii USD. De asemenea, la serviciile de aprovizionare trebuie de inclus şi serviciile turistice şi recreaţionale oferite contra plată şi incluse în structura cheltuielilor şi veniturilor întreprinderilor silvice şi rezervaţiilor naturale.

Serviciile de reglementare se bazează, cu precădere pe estimarea valorii economice indirecte, valorii de existenţă şi intrinseci a serviciilor ecosistemelor forestiere. În grupa serviciilor de reglementare au fost incluse: serviciile de menţinere a calităţii aerului; serviciile de asigurare şi purificare a apelor; reglementarea climei; sechestrarea carbonului; controlul biologic (reproducerea şi asigurarea echilibrului dinamic a componentelor biotice) şi polinizarea. Valoarea sumară anuală estimată a serviciilor de reglementare constituie 276 mii USD, inclusiv sechestrarea (stocarea) carbonului) – 7,6 mii USD şi controlul biologic – 267 mii USD. Valoarea prezentă netă a serviciilor de reglementare este de 12,1 mln. USD sau 669 USD per ha, inclusiv 11,8 mln. USD sau 652 USD/ha – serviciile de control biologic şi 311 mii USD sau 17,1 USD/ha. Valoarea serviciilor de menţinere a calităţii aerului, de asigurare a regimului hidrologic şi pluviometric, calităţii apelor freatice şi de suprafaţă, a serviciilor de polinizare nu a fost cuantificată în indici monetari, însă utilitatea lor economică indirectă şi cea ecologică este incontestabilă şi apare sub formă de diverse beneficii în agricultură, gospodăria casnică, ocrotirea sănătăţii.

Valoarea serviciilor culturale, delimitată conform metodologiei de evaluare a ecosistemelor mileniului a fost estimată la 168 mii USD anual, inclusiv valoarea: serviciilor spirituale şi religioase – 99,2 mii USD; cognitiv-educativă – 63,6 mii USD şi turistico-recreaţională – 5,5 mii USD. Ca urmare a importanţei antropice sporite a produselor şi serviciilor culturale, care pot fi uşor incluse în calculul economic, oferi contra plată şi genera beneficii directe, estimarea lor ser bazează, cu precădere pe determinarea valorii economice directe. De asemenea, este importantă valoarea de existenţă şi valoarea de nonfolosinţă (nonconsum) a produselor şi serviciilor culturale generate de ecosistemelor forestiere. Totodată, considerăm oportună includerea serviciilor culturale, în special a celor turistico-recreaţională la grupa serviciilor de aprovizionare. În plus, la serviciile turistice şi recreative ale turismului neorganizat, nu sunt însoţite de consumul contra plată a serviciilor respective, nefiind reflectate în veniturile gestionarilor silvici, cu toate că ei sunt obligaţi să asigure amenajarea locurilor de odihnă şi agrement în ariile permise, fără a primi neapărat plata pentru lucrările respective de utilitate socială, însă care implică sporirea costurilor individuale ale întreprinderilor silvice şi a rezervaţiilor naturale.

[55] 2005 Evaluarea Ecosistemelor Mileniului. http://www.maweb.org/en/index.aspx

Serviciile de asistenţă includ cu precădere serviciile ecosistemice care asigură reproducerea şi interconexiunea funcţională a ecosistemelor naturale şi a celor antropizate. Acestea includ: serviciile de formare şi autopurificare a solului, de prevenire a eroziunilor şi alunecărilor de teren; producerea oxigenului şi asimilarea dioxidului de carbon, prin care se asigură circuitul biogeochimic al elementelor edificatoare ale biosfere echilibrul energetic şi climatic; valoarea bioproductivităţii şi biodiversităţii etc. Estimarea acestor servicii se bazează pe valoarea economică indirectă reflectată de beneficiile generate către alte activităţi economice şi sociale (agricultură, industrie, turism şi recreaţie, confort de trai ş.a) şi costurile directe şi indirecte (ascunse) necesare pentru asigurarea acestor funcţii şi care pot fi stabilite şi în indici monetari prin sporul de productivitate agricolă, beneficiile de la prevenirea şi reducerea eroziunilor solurilor şi alunecărilor de teren, beneficiile poluatorilor de sporirea capacităţi de asimilare a mediului, sporirea valorii de piaţă a terenurilor etc. De asemenea, serviciile de asistenţă se bazează şi pe determinarea valorii de existenţă şi a funcţiilor ecologice, la care se folosesc indici sintetici ecologici. În cadrul studiului ICAS menţionat a fost estimată doar valoarea anuală a serviciilor de formare şi conservare a solului constituie circa 483 mii USD.

Concluzii şi recomandări

Realizarea funcţiilor sociale şi economice însoţite de utilizare a produselor şi serviciilor pădurii nu trebuie să depăşească capacităţile de reproducere şi de restabilire a ecosistemelor forestiere.

Scopul principal al implementării conceptului valorii integrale a resurselor forestiere constă în valorificarea complexă şi durabilă a resurselor respective, perfecţionarea cadrului de politici în domeniu, evaluarea, prevenirea şi combaterea efectelor nocive şi distructive asupra mediului şi activităţilor umane;

Prin studii de evaluare complexă a serviciilor ecosistemice se poate de majorat semnificativ numărul şi aria de aplicare a proiectelor de sechestrare a carbonului, de conservare a biodivesităţii, de restaurare a terenurilor degradate, combatere a alunecărilor şi eroziunilor, de adaptare la schimbările climatice, care pot valorifica fondurile de asistenţă internaţională pe aceste domenii prioritare, aduce beneficii substanţiale silviculturii, agriculturii, comunităţilor locale etc.

Conform estimărilor ICAS, valoarea integrală a serviciilor ecosistemice constituie circa 53,7 mln. USD, din care 19,6 mln. USD (36%) – pădurile cu funcţii speciale de conservare şi de interes ştiinţific, 17 mln. (32%) – păduri de protecţie a câmpurilor şi solurilor; 11,6 mln. USD (21,6%) – pădurile cu funcţii speciale de protecţie a apelor şi 5,3 mln. USD – cu funcţii recreative.

În Republica Moldova există cadrul normativ-legislativ de implementare a conceptului valorii integrale a resurselor forestiere, însă nu este elaborată o metodologie actualizată de evaluare integrală inclusiv a valorii de utilizare indirectă şi acelei de conservare, care ar acoperi întregul fond forestier, ar estima costurile şi beneficiile complexe generate de produsele şi serviciile ecosistemelor forestiere.

La modul practic, se constată estimarea prioritară a valorii de utilizare directe, fapt ce este reflectat direct în structura veniturilor întreprinderilor silvice. Conceptul valorii integrale este aplicat la evaluarea prejudiciilor cauzate fondului silvic. Valoarea de utilizare indirectă şi valoarea de existenţă a ecosistemelor forestiere este estimată ca o valoare potenţială, complementară valorii economice directe ale produselor *silvice.*

Valoarea anuală de utilizare directă a produselor silvice este de lemnoase este de cca 200 mln. lei (18 mln. USD), inclusiv a masei lemnoase recoltate – 184 mln. lei (14,7 mln. USD), a produselor cinegetice – 5 mln. lei (1,9 mln USD) şi a produselor accesorii de 6-7 mln lei (0,6 mln USD). Totodată, se constată că veniturile ratate de la recoltarea ilicită a masei lenoase este similară cu veniturile oficiale la acest capitol.

Valoarea de utilizare indirectă a produselor silvice nu a fost estimată sumar, însă este aplicată în cazul măsurilor de extindere a fondului forestier realizate în cadrul programelor şi proiectelor restaurării terenurilor degradate, conservării şi ameliorării solului, sechestrării de carbon, de atenuare şi combatere a riscurilor climatice, programelor educaţionale şi de cercetare. Valoarea de utilizare indirectă a pădurilor, estimată în baza pe baza aprecierii anuale a funcţiei recreative a pădurilor, constituie cca 20 mln. USD, ceea ce ar depăşi veniturile de la masa lemnoasă însă acest potenţial este slab valorificat.

Beneficiile şi costurile exploatării industriale ale masei lemnoase şi produselor accesorii trebuie să fie raportate la valoarea produselor şi serviciilor alternative, în special a activităţilor turistice şi de recreere, la veniturile realizate din stocările de carbon, veniturile agriculturii din asigurarea echilibrului climatic şi hidrologic, veniturile ratate din diminuarea capacităţii de exercitate a acestor funcţii.

În metodologia actuală de evaluare a terenurilor din fondul forestier de stat transmise în arendă în scopuri recreative sunt scoase în prim plan veniturile ratate ale gospodăriilor silvice. Nu se ţine cont de renta funciară diferenţiată şi de gradul de dezvoltare a infrastructurii, fapt ce a generat terenurilor respective în proximitatea capitalei şi o rentă superioară necontabilizată, un presing recreativ foarte sporit în această zonă şi limitează accesului liber al populaţiei locale pe aceste terenuri.

Majoritatea acţiunilor de exploatare şi gestionare a fondului forestier vizează produsele silvice care posedă valoare economică directă şi generează profituri întreprinderilor silvice, inclusiv masa lemnoasă, produsele cinegetice şi accesorii. Această constatare este valabilă mai ales în cazul aplicării amenzilor şi intentării acţiunilor pentru prejudiciul cauzat obiectelor şi complexelor fondului silvic.

Serviciile ecosistemice cu valoare economică indirectă şi de conservare generează externalităţi pozitive şi negative majore care trebuie neapărat internalizate prin mecanismul de taxare a serviciilor respective, de subvenţionare a lucrărilor de ameliorare şi extindere a fondului forestier.

Valoarea integrală a beneficiilor generate de serviciile ecosistemice ale rezervaţiilor naturale (ştiinţifice) este de 1,7 mln. USD, iar valoarea prezentă netă sete de 3833 USD/ha. Este necesară estimarea completă a funcţiilor de reglementare şi asistenţă, în special de reglementarea climatică, menţinere a calităţii aerului şi apelor, producerea oxigenului şi asimilarea carbonului ş.a.

5. Managementul forestier

Managementul forestier este un domeniu specific al managementului, care trebuie sa îmbine interesele de lungă durată ale societății cu cele imediate, interesele societății în întregime cu cele ale persoanelor din sector sau altor grupe a căror interese economice sunt direct legate de sectorul silvic. Acest lucru este asigurat prin structurile de guvernare şi management ale sectorului, care au fost analizate în acest capitol.

Aspecte generale și evoluția istorică a cadrului instituțional

Sarcina de bază a structurii instituţionale silvice, în condițiile prevăzute de art.12 al Codului silvic în vigoare și Hotărârii Guvernului nr.150 din 3 martie 2010[56], este crearea condiţiilor eficiente de interacţiune dintre silvicultură şi alte ramuri ale economiei naţionale, care ar asigura menţinerea, conservarea, dezvoltarea şi folosirea durabilă a fondului forestier şi al altei vegetaţii forestiere. Evoluţia structurii instituţionale a ramurii silvice a fost influenţată de-a lungul anilor de schimbările politice şi de conjunctură.

În perioada interbelică funcţia de autoritate silvică centrală în acest teritoriu era îndeplinită de Direcţia Regională Silvică Chişinău, subordonată Casei de Administrare a Pădurilor, România. În subordonarea nemijlocită a direcţiei menţionate, care gestiona pădurile din proprietatea statului (214 mii ha sau 91%), activau 20 ocoale silvice cu divizarea în districte şi cantoane. Aparatul central Direcţiei era alcătuit din trei servicii (secţii), Inspectoratul de control, Inspectoratul financiar, unde activau 14 ingineri.

În perioada 1944-1947 organul silvic central a fost Direcţia gospodăriei subordonate direct Direcţiei principale a serviciului silvic din URSS. În teren activau 28 de întreprinderi silvice divizate nemijlocit în districte şi cantoane silvice.

În anul 1947 a fost constituit Ministerul gospodăriei forestiere (în teren a rămas aceeaşi structură), care a activat până în anul 1953.În perioada menţionată (1944-1953) autorităţile silvice centrale îndeplineau funcţia de gestionar al fondului forestier de stat, exercitând concomitent controlul asupra gospodăriei pădurilor aflate în subordinea altor deţinători.

În perioada 1953-1961 ramura silvică a fost inclusă în cadrul Ministerului Agriculturii şi Alimentaţiei. În calitate de subdiviziuni erau 14 întreprinderi silvice (cu divizarea în ocoale, districte, cantoane etc.). Aparatul central era constituit din câteva secţii (autogestiune, silvicultură, economie şi finanţe etc.).

În anul 1961 silvicultura a fost separată de agricultură într-o structură aparte - Direcţia generală păduri şi protecţia mediului - de pe lângă Sovietul de Miniştri. Întreprinderile silvice au fost restructurate în întreprinderi silvice mecanizate cu mărimea suprafeţelor aflate în gestiune, iar după dizolvarea întreprinderilor de exploatare (a.1962), li s-au atribuit şi funcţiile de exploatare.

În anul 1966, în baza Direcţiei generale păduri, a fost constituit Comitetul de Stat pentru gospodăria forestieră din cadrul Sovietului de Miniştri al republicii. În subordinea acestuia activau 13 întreprinderi silvice mecanizate (divizate în ocoale silvice, districte, cantoane), 4 staţii de ameliorare silvică (divizate în sectoare de producere, districte, cantoane), 1 întreprindere de exploatare, staţia de cercetări şi normări în domeniul muncii. În anul 1971 în cadrul lui s-a constituit (în baza ocolului silvic Lozova) prima rezervaţie naturală "Codrii". Aparatul central al Comitetului constituia: 1 direcţie şi 7 secţii. Funcţiile de bază ale autorităţii silvice centrale constau în gestionarea fondului forestier de stat, controlul de stat în acest domeniu pe întreg fondul forestier naţional indiferent de subordonarea departamentală.

În anul 1978 Comitetul de stat al gospodăriei forestiere a fost reorganizat în Ministerul gospodăriei forestiere. În subordinea Ministerului activau asociaţii silvice de producţie, 21 întreprinderi silvice, 2 întreprinderi silvo-cinegetice, 1 rezervaţie naturală, 1 asociaţie silvică de ştiinţă şi producere, centrul de organizare ştiinţifică a

[56] HG nr.150, din 03.03.2010 pentru aprobarea Regulamentului privind organizarea şi funcţionarea Agenţiei „Moldsilva", structurii şi efectivului-limită ale aparatului central al acesteia.

muncii şi gestionare a producerii, staţia de combatere a bolilor şi dăunătorilor forestieri. Aparatul central al Ministerului era divizat în 5 direcţii şi 9 secţii. Funcţiile principale erau: elaborarea şi aplicarea politicii de stat în domeniul silvic, controlul de stat privind starea, folosirea, paza, protecţia şi regenerarea pădurilor indiferent de apartenenţa departamentală.

În anul 1988 Ministerul gospodăriei forestiere a fost desfiinţat, autoritatea silvică centrală fiind încadrată în Comitetul de Stat pentru gospodăria silvică şi protecţia mediului (Asociaţia silvică de stat de producere "Moldles", având funcţiile de gospodărire a fondului forestier). Funcţiile de control au trecut în cadrul structurii de protecţie a mediului. În subordinea Asociaţiei au fost constituite 18 întreprinderi silvice şi 3 rezervaţii naturale.

În anul 1990 Asociaţia "Moldles" a fost reorganizată în Direcţia păduri şi rezervaţii naturale din cadrul Departamentului Protecţia Mediului Înconjurător şi Resurse Naturale, având în subordine 17 întreprinderi silvice şi 4 rezervaţii naturale, păstrându-şi practic aceleaşi funcţii.

În anul 1993 în baza Direcţiei păduri a fost reconstruită Asociaţia de Stat "Moldsilva" în cadrul aceluiaşi Departament, adăugându-se încă o rezervaţie naturală.

În anii 1994-1997 Asociaţia de Stat "Moldsilva" a activat în cadrul Ministerului Agriculturii şi Alimentaţiei.

Agenţia de Stat pentru Silvicultură (ASS) "Moldsilva" a fost creată în baza Serviciului Silvic de Stat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 557 din 28 iunie 2001 "Cu privire la reorganizarea Serviciului Silvic de Stat" (în continuare ASS "Moldsilva").

Prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.357 din 23 aprilie 2005 „Privind măsurile de reorganizare a unor ministere şi autorităţi administrative centrale ale Republicii Moldova" a fost creată Agenţia pentru Silvicultură „Moldsilva", iar prin Hotărârea nr.844 din 15 august 2005 a fost aprobat Regulamentul şi componenţa nominală a Colegiului Agenţiei pentru Silvicultură „Moldsilva".

Contextul de politici

Cadrul de politici în sectorul forestier este asigurat prin prevederile Codului silvic, nr.887 din 21.06.1996, care este legea de bază. De asemenea, există și alte acte legislative aprobate și care au referire la sectorul dat. Printre acestea menționăm, Legea cu privire la ameliorarea terenurilor degradate prin împădurire, nr.1041-XIV din 15.06. 2000), Legea cu privire la protecția mediului înconjurător (nr.1515-XII din 16.06.1993), Codul funciar(828 din 25.12.1991), Legea cu privire la fondul ariilor naturale protejate de stat,nr. 1538-XIII din 25.02.1998), Legea cu privire la zonele și fâșiile de protecție a apelor râurilor și bazinelor de apă, nr.440-XIII din 27.04.1995, Strategia dezvoltării durabile a sectorului forestier din Republica Moldova, hotărârea Parlamentului nr.350 din 12.07.2001. Documentele de politici au fost elaborate în perioada constituirii statalității Republicii Moldova și au preluat un șir de idei și prevederi din legislația precedentă. Altele au fost elaborate ca reacție la actele internaționale la care Moldova a aderat.

Printre principalii factori care au dus la marginalizarea politicii forestiere în Republica Moldova se numără:

1. Lipsa unui document de politici argumentat din punct de vedere ştiinţific privind utilizarea resurselor forestiere pentru dezvoltarea Republicii Moldova.

După destrămarea fostei URSS, în Republica Moldova nu s-au conştientizat schimbările radicale în cea ce priveşte trecerea rapidă de la nişte condiţii social-economice stabilite în timp şi bazate pe resurse naturale şi financiare imense, la realitatea eminentă a unui stat mic, cu specific geo-politic, demografic şi ecologic foarte pronunţat. Ca rezultat, fostele guvernări au adoptat un şir de măsuri cu caracter sporadic şi în regim de alertă, fără o argumentare economică adecvată situaţiei de moment, măsuri care ulterior s-au dovedit ineficiente. S-a mers pe conceptul unui regim administrativ de comandă, bazat în principal pe numeroase acte legislative şi normative contradictorii. Până în prezent există legi, care deşi au fost discutate şi avizate

de aceleași instituţii centrale, inclusiv Guvern şi Parlament, abundă în incertitudini juridice, creând situaţii confuze şi chiar de conflict la nivelul diferitor instituţii publice şi agenţi economici.

2. Lipsa unei politici eficiente de cooperare regională si internaţională, în special de atragere a fondurilor financiare destinate protecţiei mediului si conservării resurselor naturale.

Moldova face parte din grupul ţărilor avantajate în ceea ce priveşte fluxul de asistenţă financiară din partea fondurilor internaţionale atât sub formă de donaţii, cât şi sub formă de investiţii pe termen lung. Până la moment nu s-a reuşit valorificarea potenţialului de atragere a acestora, în special datorită capacităţii reduse a personalului agenţiilor de mediu de a elabora şi promova propuneri atractive de proiecte de mediu, de a se integra în programele regionale, inclusiv pentru bazinul Dunării şi Mării Negre. Din păcate, politica de cooperare internaţională se rezumă doar la semnarea şi ratificarea tratatelor (convenţiilor) internaţionale şi participarea la conferinţe şi alte întruniri de acest gen.

Reieșind din cele expuse mai sus, Republica Moldova are nevoie de o politică bine definită în domeniul managementului forestier. Criteriile de bază pentru o politica forestieră eficientă ar trebui să fie următoarele:

- posibilitatea de a regenera resursele forestiere si de a le aduce la un nivel acceptabil;
- reducerea poluării si a perturbaţiilor la un nivel minim de siguranţă;
- respectarea limitelor pentru conservarea biodiversitatii;
- evitarea ireversibilităţii proceselor economice si biologice prin strategii orientate către prevenirea riscurilor;
- orientarea schimbărilor instituţionale in direcţia implementării unor bune practici de mediu;
- orientarea luării deciziilor economice în sensul durabilităţii lor;
- distribuţia prosperităţii in mod echitabil si rezonabil.

Acest lucru este posibil prin reformarea politicii forestiere în următoarele direcții: (i) armonizarea cadrului existent de legislație forestieră la nivel european și național prin eliminarea contradicțiilor cu alte legi din domenii ca protecția mediului, conservarea fertilității solurilor, amenajarea terenurilor și spațiilor rurale ș.a. (ii) elaborarea și aprobarea unui document de politică forestieră, a noii redacții a Codului silvic ș.a.

Caracteristica cadrului instituțional existent

Cadrul instituţional din sectorul forestier european include un şir de organizaţii şi instituţii specializate în diferite subdomenii:

- Comitetul Lemnului al CEE/ONU (TC) – este unul din principalele organisme subsidiare ale Comisiei Economice pentru Europa a Naţiunilor Unite (ECE-UN), cu sediul la Geneva. TC constituie un forum pentru cooperare şi consultare între ţările membre în domeniile silviculturii, exploatării şi industrializării lemnului şi a altor produse ale pădurii, altele decât lemnul.
- Comisia Forestieră Europeană a FAO/ONU (EFC) – a fost înfiinţată în 1947 şi a monitorizat dezvoltarea politicii forestiere şi a instituţiilor aferente, bazându-se pe rapoartele de ţară prezentate la sesiunile bienale.
- Conferinţa Ministerială pentru protecţia pădurilor în Europa (MCPFE) – reprezintă o iniţiativă politică la nivel înalt, care a debutat în 1990, şi la care participă 40 de ţări europene, inclusiv Federaţia Rusă.
- Conferinţa "Rolul în schimbare al pădurilor de stat" – reprezintă un ciclu de conferinţe anuale, organizat începând cu anul 2000. Organizatorii acestui ciclu de conferinţe sunt Comitetul Lemnului al ECE/UN şi Comisia Forestieră a FAO/UN împreună cu câte o ţară gazdă. Acest ciclu de conferinţe este determinat de schimbările rapide din ultima perioadă în sectorul forestier atât în mediul instituţional şi organizatoric, cât şi în mediul de afaceri.

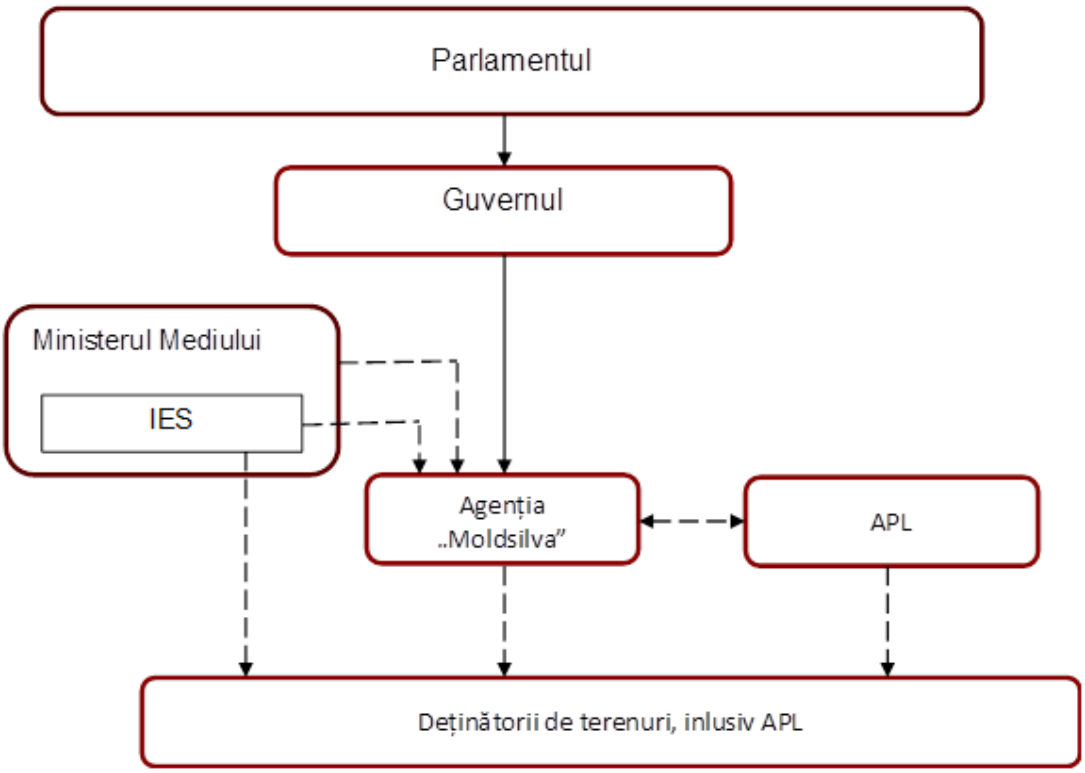
Principalele instituții responsabile de guvernarea sectorului forestier al Republicii Moldova sunt (vezi Figura 6):

- Agenția „Moldsilva”- autoritate centrală pentru silvicultură (AM);
- Ministerul Mediului-autoritate centrală pentru protecția mediului și gestionarea resurselor naturale (MM);

- Inspectoratul Ecologic de Stat-instituție responsabilă de controlul de stat în domeniul protecției mediului și gestionării resurselor naturale (IES);
- Autoritățile administrației publice locale de nivelul raional și comunal(APL);
- Deținătorii de terenuri forestiere-responsabili de gestionarea resurselor forestier

Sectorul forestier al Republicii Moldova, ca şi alte sectoare ale economiei naţionale, s-a constituit în perioada sovietică şi până în prezent poartă amprenta formaţiunii social-politice corespunzătoare. Analiza cadrului instituțional existent în sectorul forestier ne demonstrează că aici sunt prezente instituțiile responsabile de tot spectrul de activități: politici, reglementări, monitorizare (MM, AM, APL), control de stat (IES, APL) și gestionare/executare (AM, deținătorii de terenuri). Însă acestea nu funcționează ca un mecanism unic, pentru atingerea obiectivelor stabilite de Guvern și Parlament. Are loc dublarea funcțiilor de elaborare și promovare a politicilor în domeniul de gestionare a resurselor forestiere dintre Agenția „Moldsilva" și Ministerul Mediului. În relațiile cu Inspectoratul Ecologic de Stat nu se ține cont de prevederile legale.

Figura 6 Structura de guvernare a sectorului silvic

Sursa: elaborată de autori

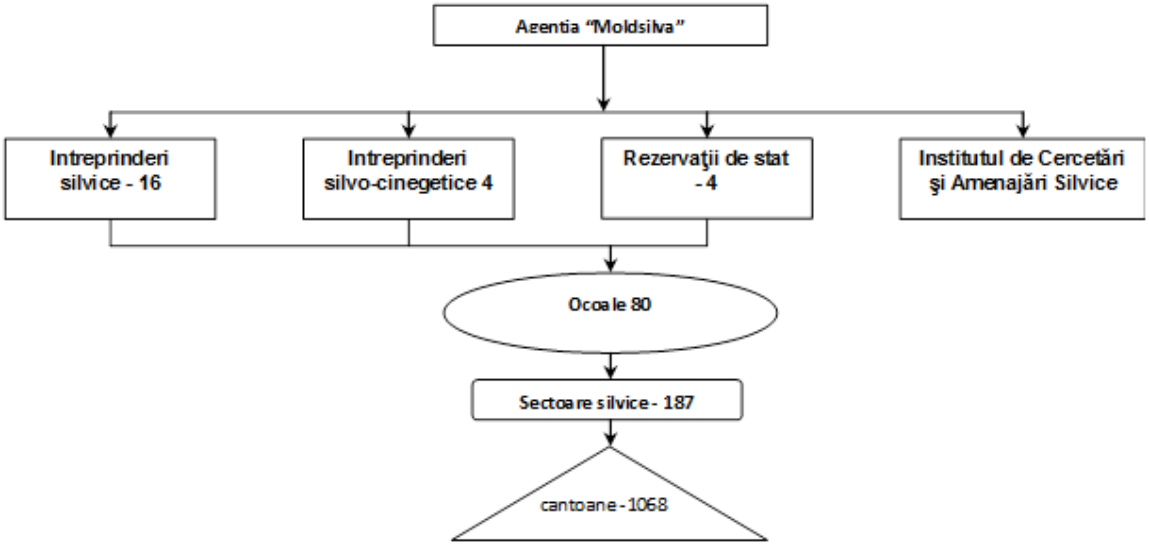
Din cauza lipsei evidenței a terenurilor forestiere, a planurilor de amenajare silvică a lor, a cunoștințelor despre organizarea și gospodărirea acestora, a monitorizării și a unui control de stat complex, sistematic și eficient ale loc neincluderea în circuitul economic a unor suprafețe considerabile de terenuri cu vegetație forestieră(păduri comunale, perdele forestiere de protecție, alte terenuri cu vegetație forestieră din intravilanul și extravilanul localităților, în total circa 100 mii ha). Au loc pierderi ecoprotective și bioproductive a produselor și serviciilor forestiere.

Prin legislația în vigoare și hotărârile corespunzătoare ale Guvernului nu sunt clar divizate competențele pentru fiecare actor, stabilirea atribuțiilor și responsabilităților este una generală și nu ține cont de obiectivele asigurării gestionării durabile a fondurilor forestier și cinegetic. De către Ministerul Mediului și Agenția „Moldsilva" nu se monitorizează respectarea criteriilor și indicatorilor gestionării durabile a fondului forestier, sunt lipsă aspectele integraționiste și de colaborare. Unul din motive este faptul că Agenția Moldsilva nu și-a

atribuit pe deplin rolul de instituție centrală responsabilă de acest sector, acest lucru se poate observa și în structura Agenției, unde practic nu există diviziuni activitatea cărora să fie orientată pe colaborarea cu alți actori.

Până în prezent nu s-a creat Consiliul Național pentru Silvicultură și Vânătoare pe lângă Guvern, instituție cu o larga reprezentare a persoanelor din afara sectorului forestier, prevăzută de a fi creată prin Strategia dezvoltării durabile a sectorului forestier și importantă pentru echilibrarea politicii forestiere și a intereselor în acest domeniu.

Figura 7 Structura organizatorică a Agenției „Moldsilva”

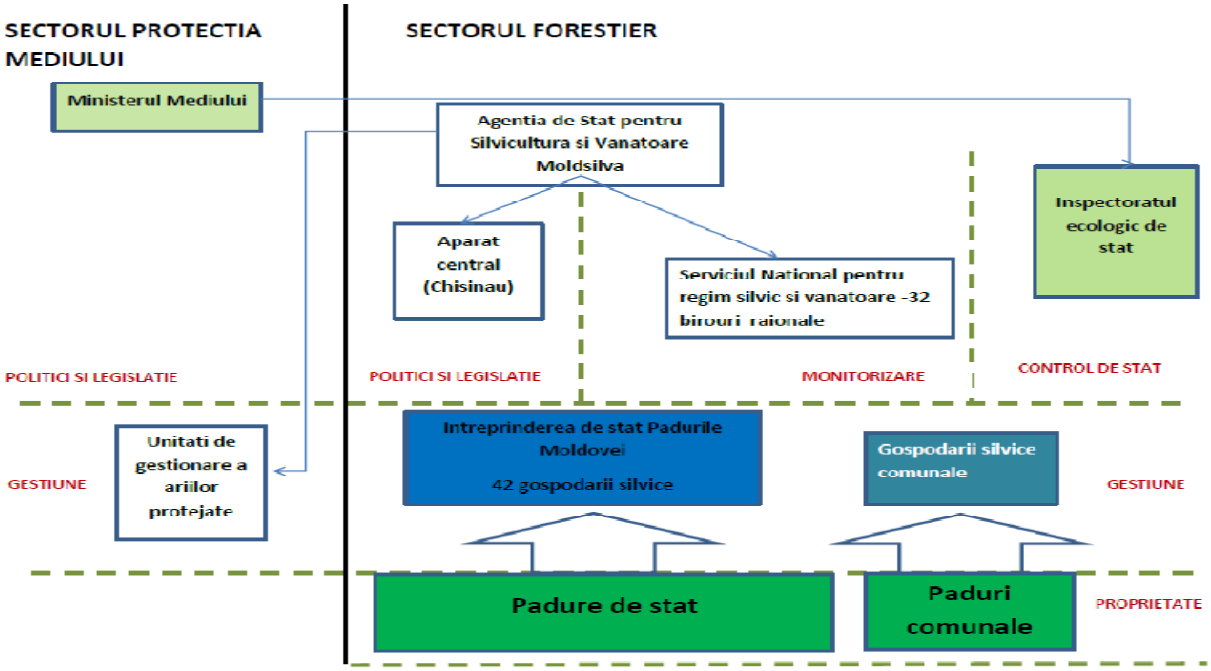
Sursa: date Moldsilva, elaborată de autori

Printre principalele carenţe în activitatea autorităţii centrale pentru silvicultură este cumularea de funcţii de administrare de stat (de reglementare) şi de gestionare/gospodărire a resurselor forestiere la nivel naţional, raional şi local (structura prezentată în Figura 7). Este necesar de reformat Agenția „Moldsilva” responsabilă de politici și reglementări forestiere în scopul lichidării cumulărilor de funcții, a dublărilor cu autoritățile de mediu, promovării integrării politicii forestiere în cele de mediu și gestionare durabilă a resurselor naturale, constituirii în cadrul Ministerului Mediului a unei verticale de structuri și persoane responsabile de organizarea implementării politicii forestiere, a programelor și planurilor și monitorizarea îndeplinirii acestora la nivel local, raional, central. De asemenea, funcțiile și activitățile de îndeplinire a anumitor lucrări (tăieri de produse principale și secundare, plantări pe terenuri degradate, crearea perdelelor forestiere de protecție, construcția și întreținerea drumurilor forestiere ș.a.) este necesar de transmis altor agenți economici din țară în condițiile legislației privind asigurarea competitivității, inclusiv în baza concursurilor și licitațiilor forestiere.

În Strategia elaborată de Moldsilva[57] și publicată pentru consultări, în linii mari toate problemele enumerate au fost identificate. Pentru rezolvarea acestor probleme se propune o reformare fundamentală a acestui sector, care cuprinde reformarea Agenției Moldsilva, a Întreprinderilor din subordine, precum și cu modificări în atribuțiile Ministerului Mediului și a Inspectoratului Ecologic de Stat (vezi Figura 8).

[57] Strategia Reformei Instituționale a Sectorului Forestier din Republica Moldova, http://moldsilva.gov.md/

Figura 8 Separarea atribuțiilor de gestiune de cele de administrare in sectoarele forestier si protecția naturii

Sursa: Preluat din Strategia Reformei Instituționale a Sectorului Forestier din Republica Moldova, http://moldsilva.gov.md/

Totodată, este necesar de menționat că această formă de reorganizare are câteva puncte slabe. Și aici este necesar de menționat în primul rând forma de organizare a întreprinderii de gospodărire silvică. Unirea într-o singură întreprindere a tuturor întreprinderilor silvice existente este un lucru care ar rezolva multe probleme, însă forma de realizare, - ca întreprindere de stat, nu este cea mai reușită soluție. Din experiența existentă în Republica Moldova, se poate spune că această formă de întreprindere s-a compromis. De regulă, acestea sunt puternic aservite unui grup restrâns de interese, sunt folosite în scopuri politice și nu au dat dovadă de performanță în activitatea lor. Din această cauză, considerăm că modalitatea de organizare a întreprinderii de administrare și a structurii de întreprinderi publice specializate din sector rămâne a fi un subiect ne clarificat.

De asemenea, chiar dacă formarea unor unități la nivel de comună, care ar fi capabile să gestioneze pădurea pot exista, în special când dimensiunea pădurii poate asigura un management eficient, în cele mai multe cazuri acestea se vor confrunta cu probleme în acest sens. Mai mult ca atât, extinderea pădurilor și alte lucrări în anumite zone, posibil să necesite fonduri locale pe care administrațiile locale nu le au. Astfel, este necesar de prevăzut mecanisme prin care primăriile ar putea să se asocieze pentru formarea întreprinderilor de administrare a pădurilor, sau să delege acest drept întreprinderii din subordinea Agenției Moldsilva. Condițiile de delegare și finanțare de asemenea, este necesar de stabilit la etapa de concept a reformei.

Un alt subiect, pe care nu putem sa-l trecem cu vederea este localizarea Agenției Moldsilva, să rămână în continuare ca o agenție subordonată direct primului ministru, sau să fie trecută în subordinea Ministerului Mediului. Analiza situației curente, în care agenția are nevoie de o restructurare fundamentală, astfel încât acesta să devină o instituție transparentă, profesionistă, cu un proces de luare deciziilor care asigură implicarea tuturor părților interesate, inclusiv din afara sectorului, arată că există mai bune șanse pentru reformarea acesteia dacă aceasta va rămânea în subordinea Primului Ministru. Însă, acest lucru trebuie văzut ca un prim pas, astfel încât după implementarea reformei aceasta să poată migra sub tutela

Ministerului Mediului. În această ordine de idei este important pentru asigurarea succesului reformei o revizuire a atribuțiilor Ministerului Mediului și Inspectoratului Ecologic de Stat.

Analiza managementului forestier

Managementul forestier se ocupă de modalităţile de planificare, organizare şi implementare a măsurilor de gospodărire şi utilizare raţională a produselor şi serviciilor forestiere diverse, pornind de la particularităţile procesului de producţie din silvicultură, condiţiile ecologice, sociale şi economice concrete ale ţării pentru asigurarea continuităţii pădurilor şi a eficienţei economice a întreprinderilor silvice.

În prezent se disting trei tendinţe esenţiale în managementul forestier mondial:

- Procesul de mondializare şi globalizare a politicilor şi instituţiilor ca răspuns la creşterea interesului comunităţii internaţionale privind starea resurselor forestiere.
- Eficientizarea managementului forestier.
- Lărgirea cercului de participanţi la procesul de luare a deciziilor în domeniul managementului forestier.

La nivel internațional și național se constată o creștere a cererii la produsele și serviciile forestiere. Sunt inițiative internaționale de a promova împăduririle și serviciile ecosistemice ale lor. Experiența altor țări care au efectuat reformarea sectoarelor forestiere demonstrează posibilitate promovării și În Republica Moldova a unei asemenea reforme. Totodată, în pofida schimbărilor, care au loc în societate, sectorul forestier rămâne a fi unul conservator, care mai puţin a fost receptiv la apariţia relaţiilor economiei de piaţă.

Riscurile și amenințările în activitatea Agenției „Moldsilva” sunt legate în principal de aspectele calitative și cantitative a patrimoniului forestier, având indicatori mai mici față de potențialul stațiunilor forestiere și capacitatea speciilor de a realiza arborete productive și valoroase. Activitățile de administrare și gestionare a terenurilor forestiere au o fundamentare științifică insuficientă.

Unele aspecte pozitive din conservatismul silvicultorilor au permis evitarea greşelilor şi a distrugerilor de proporţii. În silvicultura naţională a fost păstrat patrimoniul forestier, mijloacele fixe din domeniul prelucrării lemnului, centrele mecanizate pentru exploatările forestiere, pentru prelucrarea solurilor la regenerarea şi extinderea terenurilor cu vegetaţie forestieră create anterior, s-a păstrat structura organizaţională la nivel naţional, raional şi local, există disciplina tehnologică şi generală, s-a păstrat personalul silvic cu pregătirea profesionistă corespunzătoare.

Gospodărirea pădurilor trebuie să se sprijine pe promovarea unei silviculturi bazate pe nişte principii bine determinate, cum ar fi:

- principiul continuităţii;
- principiul eficacităţii funcţionale;
- principiul valorificării raţionale a tuturor resurselor pădurii;
- principiul ecologic.

Datorită particularităţilor sale, *amenajamentul silvic* reprezintă componenta strategică a managementului forestier. Finalitatea managementului într-o economie de piaţă, nu se limitează doar la reglementarea producţiei. Cu cât înaintează în timp, cerinţele prind calitatea factorilor de mediu cresc, iar rolul economiei forestiere în menţinerea echilibrului ecologic şi economic devine mai important. Rolul economiei forestiere este acela de a identifica soluţia armonizată din punct de vedere ecologic şi economic. După cum ne-a demonstrat experienţa noastră - neglijarea consumului real al produselor şi serviciilor forestiere determină în final starea, adică deteriorarea resurselor forestiere.

Este necesar de a revedea rolul și importanța lucrărilor de amenajare a pădurilor în scopul cunoașterii resurselor forestiere și planificării strategice a gestionării durabile a lor. În acest sens se vor extinde aceste lucrări nu doar pe terenurile gestionate de Agenția„Moldsilva”, dar și pe terenurile cu păduri și altă vegetație forestieră ca perdelele forestiere de protecție, aliniamentele și altele din deținerea autorităților administrației

publice locale. Este oportun de a fi amenajate în mod unitar concomitent toate pădurile Statului și a primăriilor ținând cont de aspectele ecologice, sociale și economice la nivel național și zonal, pe bazine hidrografice ale râulețelor și râurilor etc și corespunzător de a fi atribuite și categoriile funcționale.

Lucrările de amenajare sunt necesare de încadrat în conceptul național de amenajare a teritoriului, asigurând conservarea peisajelor naționale. O paradigmă nouă în amenajarea și gestionarea spațiilor ar fi cea a holismului sau a integrității, ținând cont în prim plan de influențe benefice și ecologice ale terenurilor forestiere. Practicile agro-forestiere și silvo-pastorale demonstrează noi posibilități de valorificare a terenurilor cu fertilități reduse și fenomene de degradare.

O direcție deosebit de importantă este definirea și stabilirea resurselor genetice forestiere și asigurarea menținerii, conservării și dezvoltării lor. Aceste resurse forestiere vor fi deosebit de valoroase și necesare ca modele naturale ale ecosistemelor forestiere și surse pentru obținerea materialului forestier de reproducere la lucrările de regenerare a fondului forestier și cele de extindere a terenurilor cu vegetație forestieră. Aceste două direcții sunt strategice pentru prezentul și viitorul resurselor forestiere și sunt stabilite și prin Strategia dezvoltării durabile a sectorului forestier.

Pentru a evita supraexploatarea produselor lemnoase și nelemnoase ale pădurilor este necesar de a fundamenta științific potențialul biologic de producere a diferitor componente a biomasei din ecosistemele forestiere și pragurile critice de exploatare. Un rol deosebit revine vârstelor exploatabilităților, celei tehnice și de protecție. Tehnologiile de îngrijire și conducere, de valorificare a produselor forestierele vor revedea în scopul minimalizării intervențiilor umane și includerii mecanismelor naturale de redresare. Silvicultura pe bază ecologice are ca scop revenirea la structurile naturale ale ecosistemelor forestiere cu însușirile lor de autoconservare, autoregenerare și autoreglare. Din punct de vedere a gestionării durabile acest management este de maximă eficiență și rentabilitate. Specificul geografic al Republicii Moldova este destul de limitativ pentru conservarea și întreținerea vegetației forestiere din cauza prezenței zonelor de stepă și silvostepă în adaos cu schimbările climatice care au loc și care extind zonele aride. De asemenea, alt moment dificil este starea moștenită a arboretelor forestiere cu structuri degradate și derivate, precum și specii care nu corespund condițiilor staționale, circa 40% din suprafața fondului forestier. Reconstrucțiile ecologice de proporții sunt strict necesare și urgente, reieșind din creșterea vulnerabilității declanșarea în avalanșă a proceselor de uscare intensivă anormală. Pădurile naturale existente sunt necesare de menținut și de conservat ca șansă pentru asigurarea regenerărilor și reconstrucțiilor ecologice.

Includerea activităților menționate în cele prioritare pentru întreprinderile silvice este un exercițiu dificil de management întreprinderilor. Mecanismul actual de finanțare depinde de recoltele de masă lemnoasă și intră în contradicție cu încadrarea funcțională a arboretelor forestiere și prevederile art.14 le Codului silvic privind atribuirea grupei I funcționale, cu funcții în exclusivitate de protecție a mediului înconjurător.

Statul trebuie să revină în planificarea strategică la promovarea intereselor și priorităților naționale în domeniul forestier prin instituirea Comenzii de stat la cele mai importante activități forestiere.

Un loc aparte în crearea mecanismului de finanțare a activităților în domeniul forestier și cinegetic ar putea reveni Fondului Ecologic Național. Din păcate, singurele proiecte care se bucură de susținere sunt cele de asigurare cu material săditor a plantărilor din cadrul manifestărilor naționale „Un arbore pentru dăinuirea noastră” . Lucrările date poartă un caracter de festivism și atmosferă de ”subotnice”. Ele nu se prea regăsesc în evidențele oficiale ca transferate în faza de masiv forestier. Este necesar de trecut la proiectelor și programelor forestiere multianuale cu monitorizarea mersului implementării și a rezultatelor concrete.

Este greu de explicat de ce Fondului ecologic Național nu finanțează activitățile din fondul ariilor naturale protejate de stat. Lansarea de inițiative pentru prioritățile naționale în domeniul conservării biodiversității naturale și cel forestier ar stimula și spori acțiunile partenerilor potențiali: instituțiile Statului, APL, NGO și cei privați.

Printre cauzele principale care frânează dezvoltarea sectorului forestier este organizarea actuală a întreprinderilor silvice care au activităţi complexe şi foarte variate. Aici se practică colectarea semințelor,

creșterea materialului forestier de reproducere, regenerările și lucrările de extindere a terenurilor cu vegetație forestieră, lucrări de îngrijire și conducere, tăieri de produse principale, creșterea faunei de vânătoare și organizarea vânătorilor, colectarea, prelucrarea și comercializarea produselor nelemnoase, prelucrarea lemnului și producerea mărfurilor de larg consum (parchet, ștachetă pentru gard, mături din sorg ș.a.). Această complexitate asigură diversificarea surselor de venituri și în condițiile crizelor și schimbărilor bruște pe piață este un lucru benefic, dar lipseşte specializarea pe domenii, nu este posibil de efectuat concentrarea şi optimizarea cheltuielilor. Activitatea întreprinderilor pentru silvicultură are loc în condiţii de lipsă de competitivitate şi performantă. Dotarea întreprinderilor silvice este sub nivelul cerințelor și cu tehnici și tehnologii depășite de progresul tehnico-științific.

Una din activităţile importante a întreprinderilor pentru silvicultură este exploatarea şi prelucrarea primară a masei lemnoase recoltate. La întreprinderi anual se prelucrează în mediu 25 mii m3, ceea ce reprezintă aproximativ 6,9% din volumul total de masă lemnoasă recoltat sau 30-40% din volumul lemnului de lucru[58]. În prezent la 18 întreprinderi silvice funcţionează 31 secţii şi puncte de debitare şi prelucrare a lemnului, instituirea cărora a început în anii 70 a secolului XX. Actualele secţii şi puncte de debitare au fost create în scopul de a prelucra materia primă proprie şi a celei importate din Rusia, Ucraina şi Belorusia. Capacitatea de proiect a utilajului instalat la întreprinderile silvice constituie 160 mii m3 masă lemnoasă anual într-un singur schimb. Coeficientul folosirii utilajului principal este de 0,156. Termenul de exploatare a utilajului de debitat în mediu pe ramură constituie 20 ani.

Un alt aspect al managementului forestier este calificarea corpului silvic. În conformitate cu art.64 al Codului silvic în vigoare personalul serviciului silvic este obligat să aibă studii de specialitate sau experienţă în domeniul silviculturii. Analiza stării asigurării cu cadre în sistemul gestionării fondului forestier din Republica Moldova ne permite să constatăm că resursele umane ocupate în sectorul forestier au o pregătire necorespunzătoare cu cerințele calificative din fișele de post și cu cerinţele actuale.

În domeniul managementului forestier existent în Republica Moldova putem constata cumularea de funcții de elaborare a politicilor și reglementărilor cu cele de gestionare a fondurilor forestier și cinegetic. Nu există practici de creare a centrelor specializate, unde pot fi concentrate activități aparte, care ar duce la sporirea calității și competitivității mărfurilor și serviciilor forestiere. Sunt rezerve semnificative în managementul forestier strategic, care ar dezvolta și implementa practici de sporire a productivității arboretelor forestiere prin ridicarea clasei de producție și utilizarea mai largă a speciilor autohtone valoroase. Sunt lipsă planurile de amenajament forestier pentru terenurile forestiere din deținerea primăriilor. Are loc centralizarea excesivă la nivel de Agenție a diferitor aprobări manageriale.

În acest sens, este necesar de reformat managementul forestier pentru crearea condiţiilor de menţinere, conservare şi dezvoltare a terenurilor cu vegetaţie forestieră pentru toți deținătorii de fond forestier prin armonizarea cadrului legislativ şi normativ, elaborarea şi aplicarea instrumentelor politicii forestiere, supravegherea şi controlul respectării legislaţiei silvice, a actelor normative din domeniu. Se va susţine şi perfecţiona sistemul naţional de inventariere şi amenajare a pădurilor şi terenurilor cu altă vegetaţie forestieră.

Ținând, cont că în cea mai mare parte extinderea pădurilor poate avea loc pe terenurilor APL și private,este necesar de susținut activitățile de creare a sectorului forestier comunal și privat. De asemenea, este bine de utilizat această oportunitate pentru a favoriza crearea locurilor de muncă în localităţile rurale și de implicare a comunităţilor locale în procesul de gospodărire şi utilizare a resurselor forestiere.

Istorii de succes în sectorul forestier

În domeniul gestionării terenurilor cu vegetaţie forestieră sunt exemple de management contemporan, implementare a practicilor silvice moderne, asigurarea necesităților locale și pe țară în produse și servicii

[58] Raport privind starea sectorului forestier din Republica Moldova: perioada 2006-2010-Chişinău, Agenţia “Moldsilva”, 2011, p.27

forestiere. Exemplele acestea merită de a fi cunoscute și diseminate în mai multe localități din Republica Moldova.

Extinderea terenurilor cu vegetație forestieră și utilizarea primelor plăți pentru serviciile ecosistemice sechestrarea gazelor cu efect de seră, a carbonului.

Pe parcursul ultimului deceniu activitatea Agenţiei „Moldsilva" s-a axat pe implementarea proiectelor „Conservarea solurilor în Moldova", „Dezvoltarea sectorului forestier comunal în Moldova", Grantul Japonez „Programul de susţinere a comunităţilor pentru managementul durabil şi integrat al pădurilor şi sechestrarea carbonului prin împădurire".

Proiectele în cauză demonstrează eficacitatea măsurilor de împădurire a terenurilor degradate şi de gospodărire în regim de conservare şi utilizare durabilă a pădurilor existente şi a celor nou-create, implicând şi un efect economic pozitiv, în principal prin valorificarea masei lemnoase recoltate în urma aplicării lucrărilor şi tratamentelor silviculturale, precum şi a produselor nelemnoase ale pădurii. Aprovizionarea suplimentară cu masă lemnoasă a populaţiei din zonele rurale va avea un impact pozitiv şi asupra stării generale a fondului forestier, inclusiv asupra conservării diversităţii biologice, datorită diminuării presiunii exercitate prin tăieri ilicite, păşunat etc.

Beneficiile generale au aspecte atât social-economice, cât şi ecologice:

- creşterea suprafeţelor ocupate cu vegetaţie forestieră cu 28,7 mii ha (proiectele au o pondere de 22% din sarcina de plantare pe perioada 2003-2020)[59];
- reincluderea în circuitul general productiv a 28,7 mii ha terenuri degradate;
- reducerea impactului negativ al schimbărilor climatice prin sechestrarea carbonului şi reducerea concentraţiilor gazelor cu efect de seră;
- obţinerea mijloacelor financiare de la realizarea reducerilor de emisii – volumul contractat pentru perioada 2004-2017 constituie 2.4 mln tone CO_2 în sumă de circa 7 mln dolari SUA;
- asigurarea necesităţilor populaţiei rurale în produse lemnoase şi nelemnoase (vânătoare, plante medicinale, apicultură etc.);
- contribuirea la ameliorarea biodiversităţii;
- diminuarea proceselor erozionale, consolidarea formelor de relief, ameliorarea factorilor de mediu, cu efecte directe asupra sănătăţii populaţiei şi securităţii ecologice a ţării;
- crearea locurilor suplimentare de muncă (temporare şi permanente);
- experiența Republicii Moldova în domeniul creării arboretelor forestiere, conservarea solurilor și reducerea emisiilor a gazelor cu efect de seră este una bine cunoscută la nivel internațional. A servit ca obiect de analiză și diseminare la multiple seminare și conferințe internaționale. Aceasta a fost asigurată prin conlucrarea fructuoasă a autorităților silvice la nivel internațional cu Banca Mondială și la nivel național cu cele ale administrației publice locale, de mediu și comunitățile locale.

1. Există experiența întreprinderilor pentru silvicultură Telenești, Ungheni și Șoldănești privind valorificarea și dezvoltarea produselor nelemnoase ale pădurilor. În volumul total pe ramură veniturile de la PNP constituie doar 5-6%, în același timp în aceste întreprinderi ele au o pondere de 10-15%.
2. Una din componentele importante ale pădurilor este fauna lor, îndeosebi cea cinegetică. În ultimii ani se constată o diminuare a numărului animalelor de vânat a cerbului, căpriorului, mistrețului. În scopul redresării situației au fost inițiate activități de reproducere și repopulare a fondurilor de vânătoare. În două întreprinderi pentru silvicultură Strășeni și Telenești au fost create două centre de reproducere a cerbilor, care au succese și merită susținere și dezvoltare.
3. Una din direcțiile strategice de dezvoltare a sectorului forestier este promovarea celui comunal și privat. Prin inițiativa ICAS au fost începute proiecte de implementare a practicilor agro-forestiere și silvo-pastorale în circa 70 primării. Există experiența bună a primăriilor: Hârtop,raionul Cimișlia, Boghenii Noi, raionul Ungheni ș.a. în gestionarea pădurilor, aplicarea practicilor agro-forestiere și silvo-pastorale, sporirea productivității pășunilor existente, asigurarea necesităților populației locale în furaje, lemn de lucru și de foc și obținerea veniturilor suplimentare.

Concluzii și recomandări

[59] datele preluate de la Unitatea pentru Implementarea Proiectelor/ICAS

Cadrul instituțional de guvernare a sectorului, chiar dacă conține instituții responsabile de tot spectrul de activități: politici, reglementări, monitorizare, control de stat și gestionare/executare, acesta nu funcționează ca un mecanism unic, pentru atingerea obiectivelor de dezvoltare a sectorului. Are loc dublarea funcțiilor de elaborare și promovare a politicilor în domeniul de gestionare a resurselor forestiere dintre Agenția „Moldsilva" și Ministerul Mediului. În relațiile cu Inspectoratul Ecologic de Stat nu se ține cont de prevederile legale.

Cadrul de reglementare existent nu atribuie într-un mod adecvat competențele fiecărui actor implicat în sistemul de management și nu ține cont de obiectivele asigurării gestionării durabile a fondurilor forestier și cinegetic. Neîndeplinirea la nivelul necesar de către Moldsilva a funcțiilor sale aduce pierderi ecoprotective și bioproductive a produselor și serviciilor forestiere.

Până în prezent nu s-a creat Consiliul Național pentru Silvicultură și Vânătoare pe lângă Guvern, instituție cu o larga reprezentare a persoanelor din afara sectorului forestier, care ar contribui la controlul public asupra sectorului și ar spori eficacitatea politicilor elaborate.

Pentru lichidarea carențelor interne ale Moldsilva si instituțiilor din subordine, astfel ca cumularea funcțiilor de administrare de stat (de reglementare) şi de gestionare, asigurarea unei mai mari deschideri pentru sectorul privat în activitățile economice directe și indirecte legate de fondul forestier, diminuarea activităților ilicite în păduri este necesar de finalizat elaborarea și aprobarea Strategiei de restructurare instituțională a agenției. Agenția împreună cu Ministerul Mediului trebuie să devină campionii reformelor din domeniul silvic la nivel local și regional, însă fără a interveni în competențele APL și respectând dreptul de proprietatea asupra pădurilor comunale. Totodată, este necesar de menționat că Strategiei de restructurare are câteva puncte slabe. Printre acestea sunt: forma organizatorică juridică a întreprinderii silvice și definirea funcțiilor acesteia și problemele ce derivă din aceasta, precum și abordarea privind relațiile de cooperare cu APL pentru dezvoltarea pădurilor comunale.

Istoria ne învață că de la schimbarea localizării ca subordine a structurilor responsabile de silvicultură în esență lucrurile nu prea sau schimbat. Având la bază situația curentă de dezvoltare instituțională din sectorului silvic și a Ministerului Mediului, considerăm că există mai bune șanse pentru reformarea sectorului silvic dacă Agenția va rămânea în subordinea Primului Ministru. Însă, acest lucru trebuie văzut ca un prim pas, astfel încât după implementarea reformei aceasta să poată migra sub tutela Ministerului Mediului. În această ordine de idei este important pentru asigurarea succesului reformei o revizuire a atribuțiilor Ministerului Mediului și Inspectoratului Ecologic de Stat.

Prioritățile referitor la cadrul de politici pe termen scurt trebuie să fie: (i) armonizarea cadrului existent de legislație forestieră la nivel european și național prin eliminarea contradicțiilor cu alte legi din domenii ca protecția mediului, conservarea fertilității solurilor, amenajarea terenurilor și spațiilor rurale și (ii) elaborarea și aprobarea unui document de politică forestieră, a noii redacții a Codului silvic.

6. Finanțarea sectorului

Finanțele în sectorul forestier exprimă modul de promovare a intereselor strategice ale Statului și de gospodărire și utilizare a resurselor forestiere de către întreprinderile silvice. Sunt menționate sursele de finanțare, formarea și evoluția veniturilor în sectorul forestier, evoluția cheltuielilor și consumurilor consolidate, precum și resursele disponibile.

Sursele de finanțare și destinația cheltuielilor

În conformitate cu art.47-48 al Codului silvic în vigoare, sursele de finanţare a activităţilor de administrare şi gospodărire a fondurilor forestier subordonat organelor silvice de stat se constituie din alocațiile bugetare, și din mijloacele financiare care se formează la fiecare entitate silvică.

Alocațiile bugetare sunt mijloacele bugetului de stat, prevăzute prin Legea Bugetului de stat pentru finanţarea activităţilor de pază, protecţie şi regenerare a pădurilor, finanţarea ariilor naturale protejate, programelor anuale de cercetări ştiinţifice, precum şi a amenajamentului silvic. Aceste mijloace financiare sunt repartizate de către Agenția „Moldsilva" în baza planurilor de dezvoltare a fiecărei entități silvice și a situației economico-financiare care se formează în fiecare an. Din aceste surse se finanțează activitățile de protecție a pădurilor contra defoliatorilor.

Fiecare entitate silvică are în gestiune economică patrimoniu forestier, în urma activităților de gospodărire și utilizare a cărui apar produse, mărfuri și sericii forestiere. Acestea fiind comercializate constituie sursa de venituri proprii:

a) veniturile realizate de la comercializarea masei lemnoase şi eliberarea lemnului pe picior, de la comercializarea produselor lemnoase şi materialelor lemnoase auxiliare, produselor accesorii şi agricole, a materialelor forestiere de reproducere, veniturile realizate de la activitatea de vânătoare, turism etc.;
b) veniturile realizate de la prelucrarea masei lemnoase;
c) mijloace financiare de credit obţinute în condiţiile legii şi utilizate în scopuri de regenerare şi extindere a terenurilor cu vegetaţie forestieră, pază şi protecţie a pădurilor, lichidare a consecinţelor calamităţilor naturale;
d) mijloacele realizate de la repararea prejudiciului cauzat gospodăriei silvice şi gospodăriei cinegetice prin încălcarea legislaţiei;
e) donaţii de binefacere;
f) alte mijloace financiare de provenienţă legală.

Din mijloacele obținute fiecare entitate silvică poate organiza:

a) finanţarea cheltuielilor ce ţin de protecţia contra bolilor şi dăunătorilor(complementar la cele alocate din bugetul de stat);
b) finanțarea lucrărilor de amenajare a pădurilor;
c) finanţarea investiţiilor capitale în domeniul fondurilor forestier şi cinegetic, inclusiv în ce priveşte regenerarea acestora;
d) finanţarea cheltuielilor ce ţin de paza fondurilor forestier şi cinegetic;
e) organizarea şi dezvoltarea gospodăriei cinegetice;
f) alte necesităţi legate de administrarea şi gospodărirea fondurilor forestier şi cinegetic.

În conformitate cu art. 46 al Codului silvic în scopul finanţării programelor privind folosirea, regenerarea, paza şi protecţia pădurilor se poate constitui un fond de conservare şi dezvoltare a pădurilor. Modul de constituire şi utilizare a fondului de conservare şi dezvoltare a pădurilor urma să fie stabilite de Guvern, care nu a fost creat.

Finanţarea investiţiilor capitale în domeniul fondurilor forestier şi cinegetic, inclusiv în ce priveşte regenerarea acestora, se efectuează în cadrul programelor investiţionale anuale, în limita alocaţiilor prevăzute în bugetul de stat, care lipsesc din cauza situației financiare din țară. Agenția „Moldsilva"

beneficiază și de mijloace speciale formate din activități cum ar fi cea cinegetică de la vânzarea licențelor, de mijloace financiare provenite din vânzările reducerilor de carbon.

Evoluția veniturilor în sectorul forestier.

Principalele tendințe în evoluția veniturilor sunt diminuarea alocațiilor de la Bugetul de Stat (de la 54,3 milioane lei în 2008, până la 5 mil în 2012) și creșterea veniturilor generate de sector (Tabelul 11). Astfel ponderea veniturilor din buget din total venituri s-a diminuat de la circa 19% în 2009, la circa 2% în 2012. Analizând dinamica creșterii prețurilor la produsele comercializate observam că rata creșterii veniturilor în silvicultură în aceasta perioada și rata creșterii prețurilor sunt similare. Astfel, creșterea veniturilor din sector este mai puțin datorată rezultatului unei bune activități a întreprinderilor silvice.

Tabelul 11 Veniturile consolidate ale Agenţiei „Moldsilva" în perioada 2007-2012, mii lei

Indicatori	Anii					
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
I.Veniturile din sector	157703,8	181731,8	156588,9	177521	215189	249459,8
- silvicultură	118444,4	136604,7	127556,5	152824,3	187893,9	224383,1
- de la activitatea auxiliar-industrială	39259,4	45127,1	29032,4	24696,7	27295,1	24776,7
2. Alocaţii bugetare	36553	54290,8	28168,2	8000	8617,6	5000

Sursa: Agenția „Moldsilva"

Principala problemă conceptuală în finanțarea sectorului constă în faptul că nu există o claritate în faptul care sunt funcțiile publice pe care Întreprinderile de Stat le realizează, și cât acestea costă. Întreprinderile obțin venituri din activități economice și din aceste venituri îndeplinesc toate activitățile necesare conform planului anual. Această formă de finanțare nu permite o evaluare obiectivă a eficienței și eficacității acestor întreprinderi. Mai mult ca atât, apare o problemă acută legată de implementarea politicilor și executarea lucrărilor curente în zonele cu puține resurse, deoarece resursele acumulate într-o întreprindere nu pot fi transferate la alta. Prin urmare, este necesară o revizuire temeinică a modului de organizare a gestiunii acestui sector, astfel încât sa fie posibilă cheltuirea banilor în conformitate cu necesitățile și să fie reglementate mai exact activitățile pe care unitatea (unitățile) responsabile de administrare vor avea dreptul sa le efectueze.

O sursă financiară importantă pentru acoperirea consumurilor şi cheltuielilor sectoriale o constituie veniturile provenite de la arenda fondului forestier în scopuri de recreere şi cinegetică, pentru anul 2012 în acest sens fiind acumulate circa 11,4 mln lei, precum şi cele provenite din comercializarea reducerilor de emisii CO_2, care sunt estimate la 8,4 mln lei. Aceste mijloace financiare sunt utilizate la finanțarea activităților întreprinderilor cu deficit de venituri (Comrat, Telenești, Bălți ș.a.), unele activități de proiectare, precum și alte activități ramurile, inclusiv și dotările centralizate cu uniforme de serviciu ș.a.

În conformitate cu Hotărârea Guvernului nr.273 din 13 martie 2007 Agenția „Moldsilva" beneficiază de mijloace speciale formate de la realizarea licențelor de vânătoare (2500 lei/licență). Mijloacele speciale se direcţionează la:

a) plata mărfurilor şi serviciilor, inclusiv procurarea, arenda, întreţinerea, reparaţia şi deservirea unităţilor de transport, încăperilor etc.;

b) elaborarea şi editarea literaturii de specialitate, normativelor şi a formularelor, tirajarea blanchetelor autorizaţiilor de vânătoare, abonarea la presa periodică şi de profil;
c) procurarea mijloacelor tehnice de telecomunicaţii, întreţinerea lor, plata serviciilor de telecomunicaţii;
d) organizarea seminarelor, cu antrenarea specialiştilor străini, perfecţionarea cadrelor;
e) deplasări în interes de serviciu în interiorul ţării şi peste hotarele ei;

f) procurarea de utilaj şi consumabile durabile atribuite la categoria fondurilor fixe şi cheltuielilor pentru întreţinerea lor;
g) cusutul echipamentului special;
h) crearea reţelei interne pentru evidenţa mişcării masei lemnoase şi nelemnoase;
i) remunerarea muncii personalului netitular, conform actelor normative în vigoare;
j) alte cheltuieli administrative.

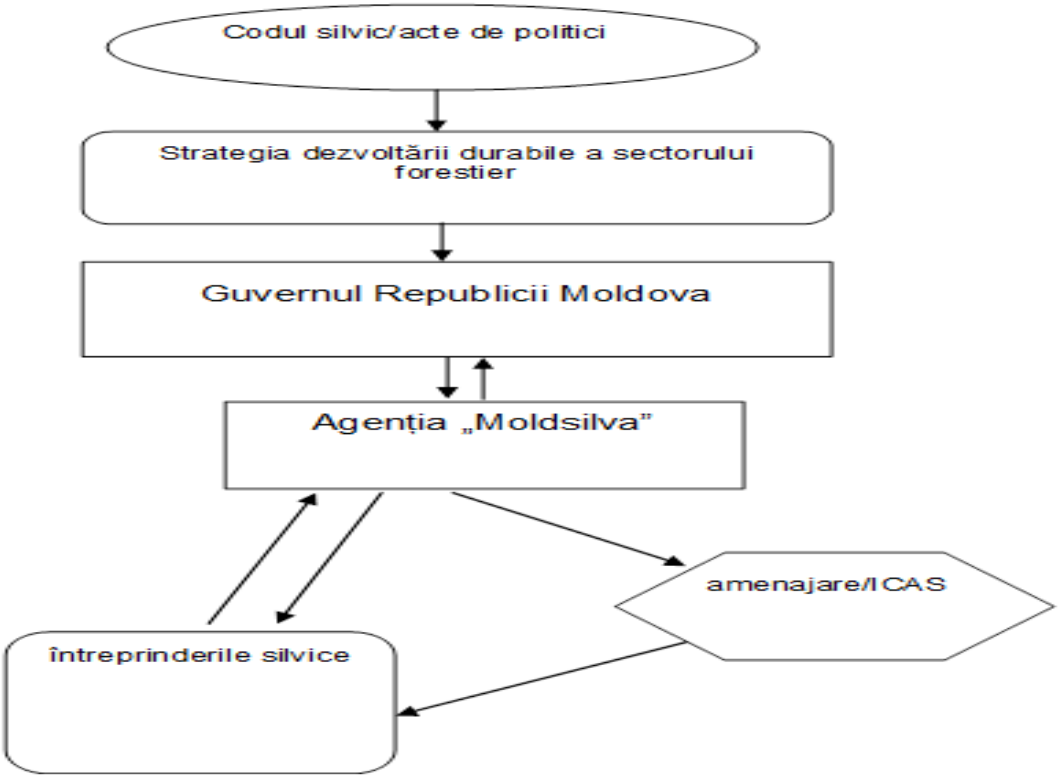
Analizând starea veniturilor Agenției„Moldsilva" constatăm că formarea resurselor financiare în sectorul forestier este un proces complex și dificil, destul de netransparent, în care nu sunt definite clar pozițiile și prioritățile Statului, competențele autorității centrale silvice și a entităților silvice. Practic Statul nu dirijează procesul de gestionare a fondului forestier și nu stimulează sub nici o formă, fiind lipsit de mecanismul de finanțare a priorităților naționale în domeniul forestier.

Structura și evoluția cheltuielilor și consumurilor consolidate pentru întreținerea și dezvoltarea fondului forestier

Procesul de planificare a lucrărilor pentru dezvoltarea și întreținerea fondului silvic este unul complex și de calitatea acestuia în mare parte depinde în ce măsură resursele acestui sector sunt utilizate în beneficiul întregii societăți. În baza legislației silvice, Codul silvic, a fost elaborată și aprobată de Parlament Strategia dezvoltării durabile a sectorului forestier. Pentru implementarea acesteia a fost elaborat și aprobat de Guvern Planul general de acțiuni pentru implementarea Strategiei. De asemenea, s-au elaborat și aprobat Programul de stat de regenerare și împădurire a terenurilor fondului forestier (hotărârea Guvernului nr. 737 din 17.06.2003) și Programul de stat de valorificare a terenurilor noi și de sporire a fertilității solurilor (hotărârea Guvernului nr. 636 din 26.05.2003).

În baza acestora Moldsilva, prin Institutul de Cercetări și Amenajări Silvice (ICAS) și Întreprinderile Silvice elaborează planurile anuale de lucrări. Pentru care, în mod normal trebuie să existe o finanțare de 100%. Din practica existentă, se poate constata că există mari riscuri că acest proces de planificare să fie unul care exprimă volumul și structura optimală de lucrări.

Figura 9 Procesul strategic de planificare a lucrărilor silvice

Sursa: elaborat de autori

În baza materialelor de amenajare și a indicilor de control fiecare entitate elaborează și prezintă pentru aprobare la Agenție planurile anuale de dezvoltare economico-financiară. Din practicile planificărilor cheltuielilor anuale ale activităților silvice se poate menționa că acestea sunt aprobate în final la 70-75% din cele necesare. Însă, din cauză că procesul de planificare are deficiențe nu se poate menționa cu certitudine că acesta este nivelul real de acoperire al lucrărilor necesare, nu celor planificate.

Cheltuielile şi consumurile pe parcursul anilor 2007 -2012 sunt în creştere de la 215016,6 mii lei în anul 2007 la 263704,4 mii lei în anul 2012, ceea ce reprezintă o majorare de 22,6%; inclusiv în silvicultură de la 177797 mii lei la 236602,1 mii lei, creşterea cheltuielilor cu 33,1%. Factorii principali ce au determinat majorarea cheltuielilor au fost creşterea salariilor în sectorul forestier, din perioada dată şi a preţurilor la materie primă. Analizând cheltuielile menţionăm că majorarea lor în perioada 2007-2012 au o pondere mai mică faţă de majorarea veniturilor. Cu toate acestea în anul 2012 cheltuielile sunt mai mari faţă de venituri cu 5,6% (pentru comparaţie în anul 2007 acestea constituie 36,3%) ceea ce impune în continuare la optimizarea cheltuielilor şi sporirea veniturilor.

Tabelul 12.Cheltuielile şi consumurile pe sector, 2007-2012, mii lei

Indicatori	Anii					
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
1.Cheltuieli în total, inclusiv	215016,6	258839,5	196004,2	191106,5	240258,3	263704,4
cheltuieli în silvicultură	177797	207442,7	163014,1	162633,9	210376,3	236602,1
cheltuieli în activitatea auxiliar-industrială	37219,8	51396,8	32990,1	28472,6	29882,0	27102,3
2. Fondul de salarizare total	96895,1	113742,1	92010,1	100049,1	129010,6	138792,3
Inclusiv în silvicultură	84609,6	97381,6	81132,3	88707,5	116702,1	126360,8
Inclusiv în activitatea auxiliar-industrială	12285,5	16360,5	10877,8	10363,6	9641,1	9211,6

Sursa: Agenția „Moldsilva”

Există unele inegalităţi în calitatea resurselor forestiere aflate în gestiunea întreprinderilor pentru silvicultură, care nu oferă şanse egale pentru dezvoltare şi împreună cu lipsa mecanismului de intervenţie din partea autorităţii administrative centrale pentru silvicultură în scopul redistribuirii mijloacelor financiare reprezintă o piedică principală în oferirea posibilităţilor reale şi egale de dezvoltare, promovarea echităţii sociale privind efortul depus şi rezultatele scontate, promovarea intereselor Statului în domeniu.

Din lipsă de finanțare un șir de lucrări nu se efectuează la nivelul necesar, cum ar fi inițierea programelor de stat de reconstrucție ecologică, efectuarea lucrărilor de proiectare și amenajare silvică pe toate terenurile cu vegetație forestieră, reproducerea și repopularea cu specii de animale, conservarea stațiunilor și arboretelor forestiere valoroase, conservarea resurselor genetice forestiere, cercetările științifice, de instituire a unui monitoring asupra stării tuturor terenurilor cu vegetație forestieră.

Resurse disponibile

Resursele financiare existente în sectorul forestier se constituie din veniturile care ajung la circa 250 mil lei. Totodată este necesar de menționat că în sector mai sânt mijloace financiare, care ar putea fi îndreptate la rezolvarea problemelor pădurilor. În urma trecerii serviciului silvic la autogestiune și autofinanțare, hotărârea Guvernului nr.869 din 22.09.1999 a avut loc unificarea a două activități silvice: (i) de silvicultură propriu zisă și (ii) auxiliar-industrială. Trecerea la o singură balanță contabilă a acestor activități a avut un impact negativ asupra acumulării veniturilor în silvicultură și ca urmare și asupra stării generale a fondului forestier.

Are loc micşorarea veniturilor în activitatea de silvicultură propriu zisă şi cea auxiliar-industrială, care este consecinţa transmiterii materiei prime la prelucrare din silvicultură la preţuri mult mai joase decât cele de pe piaţă. Aceasta permite de a echilibra cheltuielile şi veniturile în activitatea auxiliar-industrială, a căpăta profit, dar, totodată, micşorează veniturile în activitatea de bază – silvicultura. Pentru întreprindere veniturile ratate de la necomercializarea materiei prime la preţuri de piaţă sunt mai mari decât veniturile obţinute în prelucrare.

Analizând perioada 2006 – 2012 constatăm că din silvicultură a fost livrată secţiilor de prelucrare a lemnului masa lemnoasă în volum de 25000 m3, inclusiv lemn de lucru - 16625 m3 ;lemn tehnologic -5725 m3 ; lemn de foc -1825 m3 şi nuiele şi crăci 825 m3. Dacă masa lemnoasă livrată secţiilor de prelucrare a lemnului ar fi fost pe preţurile de catalog(ca și la licitații), venitul ar constitui (fără cheltuieli de prelucrare) 19567,6 mii lei sau venitul ratat pentru acest domeniu (silvicultură) ar constitui 12093,2 mii lei (19597,6 – 7504,4), ceea ce constituie 5,5% de la venitul din silvicultură de la realizarea producţiei în anul 2012 (220064,4 mii lei), şi 57,1% de la volumul producţiei marfă[60].

Crearea sectorului forestier comunal (cele 128,1 mii ha prevăzute de Strategia dezvoltării durabile a sectorului forestier) va putea contribui la dezvoltarea durabilă a țării prin sporirea ponderii acestui sector de la 15,7% până la 26%, contribuirea la reducerea proceselor de eroziune a solurilor, de alunecări de teren, ameliorarea regimului hidrologic, oferirea economiei locale a unor resurse suplimentare de masă lemnoasă de circa 187 mii m^3/anual.

Veniturile ratate în silvicultură din cauza sectorului tenebru sau gri, care nu sânt legalizate şi contabilizate estimativ variază de la 30% la 60% din veniturile totale ale Agenţiei „Moldsilva" (pe toate întreprinderile silvice). În activitatea de valorificare a resurselor lemnoase menţionăm lipsa unui control adecvat a procesului de punere în valoare şi recoltare a masei lemnoase a creat premise de neîncasare deplină a veniturilor de la realizarea acesteia.

În baza datelor colectate din cadrul autorităţilor publice locale de gradul I şi II şi extrapolării lor, a fost calculat consumul estimativ al lemnului în cadrul unei gospodării casnice pe parcursul unui an care constituie aproximativ 1,266 m^3[61]. Consumul lemnului pe ţară se egalează cu 1.37 mil m3, din care 8,4% constituie lemnul de lucru, iar 91,6% lemnul de foc. Veniturile ratate de la comercializarea lemnului recoltat ilegal din surse neidentificate în prezent constituie circa 190 mil lei/an.

Orişice exces în gospodărirea resurselor forestiere are urmări nefaste pentru economia ţării. Exploatarea excesivă poate da un efect economic imediat, dar în viitor va cere cheltuieli mult mai mari pentru restabilirea şi menţinerea lor. Orişice greşeală poate avea ca urmare degradarea totală a spaţiului de trai pentru popor.

Neincluderea în gospodărire a unor rezerve este inadmisibilă din punctul de vedere al momentului istoric - prezenţa şomajului în masă, plecării masive peste hotarele republicii a populaţiei, agravarea stării sociale şi economice la sate, necesitatea creării unor condiţii minime de viaţă: alimentare, căldură , apă, canalizare.

Ponderea veniturilor din sectorul forestier în structura generală a veniturilor populaţiei, îndeosebi a celei rurale, constatăm valori nesemnificative. Veniturile sectorului forestier constituie 0.3-0.4% din produsul intern brut. Totodată este necesar de observat, că în unele sate veniturile de la meșteșugărit devin considerabile prin confecţionarea împletiturilor din răchită, producerea butoaielor, altor vase pentru vinificaţie şi a tarei din lemn, colectarea plantelor medicinale, tehnice şi aromatice,a florilor, a fructelor de pădure şi ciupercilor.

Recoltările de produse nelemnoase are ca scop asigurarea unor necesităţi pentru consumul propriu, precum şi pentru comercializare. În acest proces sânt implicate în mare măsură femeile şi copiii.

În ultimul timp şi-a făcut apariţia un nou serviciu: comercializarea lemnului şi transportarea lui la domiciliu. Veniturile căpătate sânt o sursă de existenţă pentru o categorie mică a populaţiei. Sânt semnalate cazuri de dobândire ilicită a lemnului cu scopul de realizare şi obţinerea veniturilor.

[60] Analiza este efectuată în cadrul ICAS.

[61] Studiul analitic privind consumul de masă lemnoasă în Republica Moldova. Chişinău: Agenţia „Moldsilva", 2011, p.22

Alt aspect al factorului economic constă în prognoza privind perspectivele consumului resurselor forestiere în condiţiile creşterii bunăstării. În ţările dezvoltate consumul de produse lemnoase constituie circa 1mc pe cap de locuitor (inclusiv produse de tară, carton, hârtie).În Republica Moldova consumul actual constituie 0.10mc masă lemnoasă locală / capita.

Concluzii și recomandări

Agenția „Moldsilva" cumulează funcțiile ca autoritate centrală de specialitate și ca agent economic încheind contracte și desfășurând activitate de antreprenoriat.

întreprinderile silvice desfășoară activități complexe și variate, lipsindu-le specializarea și concentrarea pe centre de profit. Complexitatea activităților desfășurate de întreprinderile silvice, mai ales a celor de prelucrare a lemnului au un impact negativ asupra pădurilor și micșorează veniturile în activitatea silvică, cea de menținere și conservare a pădurilor.

Activitățile de dirijare a activităților de gestionare a fondului forestier și cele de prelucrare a lemnului, precum și a altor produse ale pădurilor sunt contradictorii, prezintă conflicte de interese și în formula actuală de organizare instituțională sunt limitate în protejarea intereselor fondului forestier și cinegetic.

În sectorul silvic este o pondere semnificativă a veniturilor provenite din comerțul și recoltarea ilegală. Pentru reducerea acestui fenomen este necesară o restructurare integrală a sectorului, si deschiderea mai multor servicii pentru piață.

Introducerea în practicile silvice a autorizațiilor pentru recoltarea produselor nelemnoase ale pădurilor pot oferi obținerea unor mijloace financiare suplimentare.

Există contradicții între statutul juridic actual de organizare al ariilor protejate de stat (rezervațiile științifice) și cel aprobat prin hotărârea Guvernului nr.150 di 3 martie 2010 ca întreprinderi de stat.

Lipsesc planurile de management pentru ariile naturale protejate de stat. Are loc cumularea funcțiilor de administrare si control cu funcția de gestiune a ariilor protejate din fondul forestier. De asemenea, lipsește mecanismul de susținere și finanțare a activităților pe terenurile ariilor naturale protejate de stat.

7. Concluzii și recomandări generale

Starea actuală şi perspectivele de dezvoltare a fondului forestier trezesc multe semne de întrebare. Valoarea sau rolul pădurilor pentru societatea noastră este unul complex și se manifestă pe plan social, economic și politic. În conformitate cu structura valorii integrale a pădurilor și cu estimările specialiștilor din mediu, principala funcție a pădurilor din țară noastră este de ordin ecologic. Totodată, neglijarea rolului economic, incapacitatea autorităților de a formula și implementa politici clare în acest sens, fără a dăuna funcției ecologice, în final duce la urmări foarte grave pentru echilibrul ecologic. Gestionarea durabilă a fondului forestier presupune utilizarea valorificării concomitente cu eficiență maximă a tuturor funcțiilor pădurii: celor ecologice, sociale și economice. Prin urmare, autoritățile trebuie să angajeze discuții ample în societate cu implicarea specialiștilor din mediu, agricultură, silvicultură, turism, și din alte domenii pentru a clarifica și preciza stipulările din legislația silvică și politicile privind dezvoltarea pădurilor.

Guvernarea sectorului forestier are loc astfel, încât în luarea deciziilor și evaluarea rezultatelor practic nu participă nimeni din afara sectorului. Acest lucru poate duce la alocarea ineficientă a resurselor pentru acest sector și utilizarea resurselor acestuia fără a ține cont de interesul întregii societăți, implementarea activităților de interes strict ”departamental”. În acest sens, este necesar ca în procesul decizional și de monitorizare al activității acestui sector să aibă loc cu implicarea autorităților publice locale, altor agenții centrale (ministerului mediului,etc) și societății civile.

Având la bază situația curentă de **dezvoltare instituțională** din sectorul silvic și a Ministerului Mediului, considerăm că există mai bune șanse pentru reformarea sectorului silvic dacă Agenția va rămânea în subordinea Primului Ministru. Însă, acest lucru trebuie văzut ca un prim pas, astfel încât după implementarea reformei aceasta să poată migra în subordinea Ministerului Mediului. În această ordine de idei, pentru asigurarea succesului reformei este necesară și o revizuire a atribuțiilor Ministerului Mediului și Inspectoratului Ecologic de Stat.

Agenţia Moldsilva şi întreprinderile subordonate se conformează parţial şi, în mare parte formal, cadrului normativ de **asigurare a transparenţei.** Achiziţiile publice, licitaţiile forestiere şi atribuirea în arendă a terenurilor din fondul forestier poartă un caracter formalist şi se efectuează, în mare parte, cu încălcări ale legislaţiei. Moldsilva nu publică lista comprehensivă a contractelor de arendă, inclusiv numele arendașului, scopul, localizarea exactă și perioada de arendă. În acest sens este necesar ca Moldsilva să publice lista completă și comprehensivă a tuturor aspectelor tranzacțiilor privind arenda.

Fenomenul de **dare în arendă**, în special cea cu scopuri de recreere, necesită o atenție deosebită şi o luare de atitudine urgentă. Codul Silvic nu prevede expres darea în arendă a terenurilor din fondul silvic în scop de recreere. Conform prevederilor art. 26 din Codul silvic **(**Atribuirea terenurilor din fondul forestier în folosinţă) *terenurile din fondul forestier pot fi atribuite în folosinţă persoanelor juridice şi/sau fizice în scopurile prevăzute de prezentul cod în condiţii de arendă, folosinţă gratuită şi folosinţă de scurtă durată*. Menţionăm, că prevederile art. 26 poartă un caracter general, ele fiind concretizate de prevederile articolelor 39 şi 40 din Codul silvic. Prevederile articolului 39 (Folosirea pădurii în scopuri de recreere), nu menţionează sub nici o formă atribuirea în arendă a fondului forestier în scopuri de recreere. Din sensul prevederilor acestui articol, este prevăzut un alt mecanism de organizare a recreerii populaţiei, fiind implicate autorităţile publice locale. Doar art. 40 din Codul silvic face trimiteri la Legea regnului animal, care prevede expres în linii generale acordarea dreptului de gestionare a gospodăriei cinegetice pe terenurile silvice de vânătoare atribuite în baza contractului de arendă a terenurilor silvice de vânătoare. Prin urmare mecanismul existent de dare în arendă a terenurilor fondului forestier în scopuri de recreere, în baza unei hotărâri de Guvern, nu are bază legală. Nici darea în arendă în scopuri de gospodărire cinegetică, efectuată conform Regulamentului, nu corespunde prevederilor Codului silvic.

Codul Silvic nu prevede expres darea în arendă a terenurilor din fondul silvic în scop de recreere, prin urmare mecanismul existent de dare în arendă nu are o bază legală. De asemenea, nici conceptul economic privind darea în arendă nu este unul sănătos, tranzacțiile efectuate fiind în detrimentul statului. Astfel,

aproape toate pădurile din proximitatea mun. Chișinău au fost date în arendă la prețuri ce au avut la bază un cuantum mediu pe țară, fără a ține cont de amplasarea concretă a terenurilor și tipul activităţilor care se vor desfășura pe acestea. Prin urmare, cadrul normativ privind atribuirea în arendă a terenurilor fondului forestier necesită modificări esenţiale pentru a schimba conceptual mecanismul de atribuire în arendă. De asemenea, din punct de vedere economic, astfel de tranzacții este necesar să fie efectuate în strictă concordanță cu un plan al proiectelor elaborat de Moldsilva, iar proiectele să fie atribuite în bază conceptului de parteneriat public privat.

Deși în comparație cu practicile europene **accesul în păduri**, din punct de vedere legal nu este limitat totuși la moment nu sunt create condiții adecvate pentru recreere, turism și alte activități. O atenție sporită urmează a fi acordată dezvoltării infrastructurii pentru activitățile de recreere și turism și o comunicare mai bună cu societatea este necesară. Suplimentar urmează a fi îmbunătățită paza fondului forestier și revizuite sancțiunile pentru încălcarea legislației silvice din motiv că cuantumurile stabilite nu intimidează comportamentul ilicit.

În scopul majorării aportului terenurilor cu vegetație forestieră în ecologia și economia națională este necesar de a include în circuitul și regimul silvic pe cele existente din subordinea autorităților administrației publice locale, precum și extinderea lor, fortificând astfel, **sectorul forestier comunal şi privat**. După cum arată datele analizei și rezultatele reviziilor efectuate de Moldsilva, starea fondului forestier comunal este nesatisfăcătoare. Guvernul, dar și autoritățile publice locale urmează să conștientizeze importanța dezvoltării pădurilor pentru comunitățile locale și potențialul impact al acestui nu doar asupra îmbunătății calității mediului înconjurător dar și asupra dezvoltării economice la nivel local. O strategie pe teren lung de dezvoltarea a pădurilor comunale ar fi foarte necesară. Sunt necesare măsuri consecvente şi eficiente de ameliorare a suprafeţelor şi lucrărilor silvice, în plan teritorial, structural şi funcţional, îndeosebi în pădurile comunale, implementarea prevederilor Legii cu privire la Rețeaua ecologică naţională şi crearea componentelor funcţionale, coridoarelor biologice şi ecologice dintre acestea, taxarea folosirii produselor şi serviciilor biodiversităţii etc.

Totodată, **procesul iniţiat de descentralizare** a funcţiilor publice de administrare şi de exploatare a fondului forestier de stat, de transmitere a acestora către autoritățile locale, nu trebuie să se facă în detrimentul managementului integrat al suprafeţelor şi resurselor forestiere şi eficienţei funcţiilor publice de planificare, prognozare şi coordonare a domeniului forestier, precum s-a întâmplat cu fondul funciar.

În scopul valorificării complexe şi durabile a fondului forestier naţional este necesară extinderea ariei de aplicare şi actualizarea metodologiei **valorii integrale** a pădurilor, în funcţie de categoria lor funcţională, bonitate, deţinătorii de suprafeţe împădurite. Rezultatele evaluării trebuie să fie utilizate în procesul de luare a deciziilor strategice şi curente referitoarea la valorificarea, conservarea, protecţia şi ameliorarea fondului forestier.

Prezența sectorului tenebru este considerabilă și periculoasă pentru conservarea și dezvoltarea pădurilor, precum și pentru promovarea cointeresării legale a personalului silvic de rezultatele muncii sale. Pentru rezolvarea acestei probleme nu este suficient doar intensificarea funcțiilor coercitive, ci în primul rând este direct legată de restructurarea guvernării și managementului acestui sector.

Sectorul forestier din Republica Moldova necesită o **reformare structurală profundă**, reieșind din noile realităţi social-economice, obiective strategice şi în concordanţă cu acele schimbări care au loc în întreaga economie naţională prin separarea funcțiilor de politici și reglementări de cele de gestiune economică și reorganizarea întreprinderilor actuale pentru silvicultură şi silvo-cinegetice şi fondarea unei structuri cu filiale în teritoriu şi care va permite gestionarea unitară şi operativă a resurselor forestiere ale ţării, consolidarea capacităţilor umane din domeniul forestier, redistribuirea echitabilă a mijloacelor financiare existente în ramura silvică în scopul promovării intereselor naţionale şi în zonele cu deficit de vegetaţie forestieră.

8. Anexe

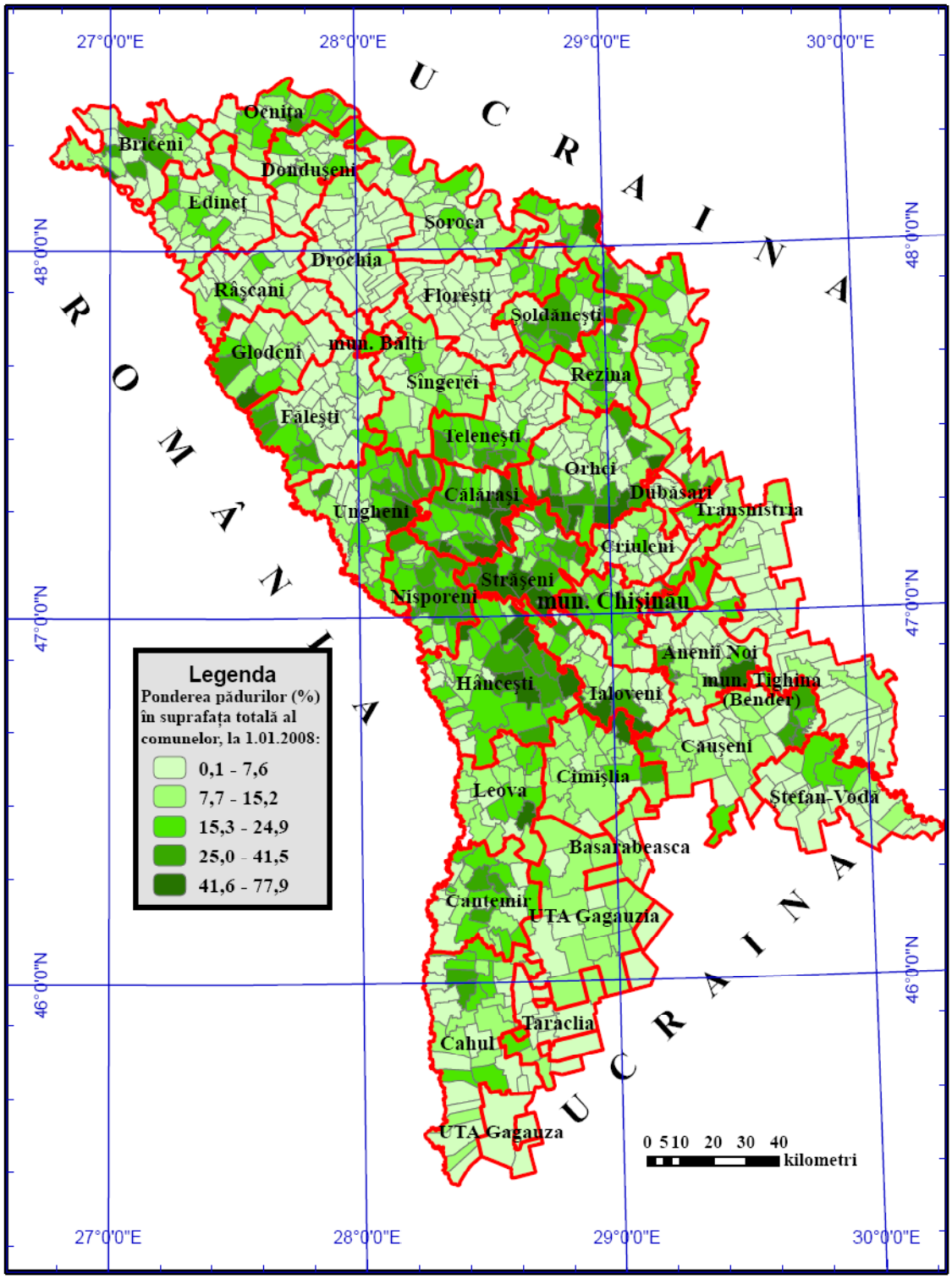
Anexa 1 Repartizarea suprafeţelor împădurite[62], 2012

Nr.	Unităţile teritorial-administrative	Păduri masive, ha	Fîşii forestiere de protecţie, ha	Spaţii verzi, ha	Total, ha
1	Briceni	8653	565	205	9424
2	Ocniţa	7719	794	88	8601
3	Edineţ	7328	844	285	8457
4	Donduşeni	4799	507	87	5393
5	Drochia	2024	1175	6	3205
6	Soroca	8154	951	162	9266
7	Floreşti	15105	1254	845	17204
8	Râşcani	5106	642	47	5795
9	Glodeni	11073	682	67	11822
10	Fălești	12986	538	135	13658
11	**Bălţi**	439	51	253	743
12	Sângerei	10063	1000	536	11600
13	Şoldăneşti	11611	896	82	12589
14	Rezina	12093	601	268	12962
	Regiunea de Nord	**117153**	**10501**	**3064**	**130718**
15	Teleneşti	11852	80	67	11999
16	Orhei	25553	1200	389	27142
17	Criuleni	6606	527	48	7181
18	Dubăsari	2923	292	47	3262
19	Anenii Noi	13302	185	666	14153
20	Ialoveni	14748	541	71	15360
21	Străşeni	24723	382	56	25161
22	Călăraşi	21289	1719	190	23198
23	Nisporeni	14731	435	370	15536
24	Ungheni	20647	746	1300	22693
25	Hânceşti	36555	1694	103	38351
26	**Chişinău**	3467	423	4277	8167
	Regiunea de Centru	**196397**	**8223**	**7584**	**212204**
27	Căuşeni	11852	1469	146	13467
28	Ştefan-Vodă	8729	80	893	9703
29	Cimişlia	11471	1308	131	12910
30	Basarabeasca	3737	714	530	4981
31	Leova	11566	884	172	12622
32	Cantemir	12586	1013	71	13670
33	Cahul	12670	1522	134	14326
34	Taraclia	4265	1074	85	5424
35	UTA Găgăuzia	11038	2843	193	14074
	Regiunea de Sud	**87914**	**10908**	**2354**	**101176**
	Total	**401464**	**29448**	**13002**	**443913**

Sursa:Rapoartele Agenţiilor şi Inspecţiilor Ecologice pentru anul 2012

[62] Datele respective nu cuprind UTA SN şi municipiul Tighina

Anexa 2 Ponderea pădurilor în structura fondului funciar, pe comune

***Sursa**: Cadastrul Funciar din 2008*

Anexa 3 Analiza conformității prezentei informații pe pagina web prevederilor legale

Informaţia care trebuie plasată pe pagina oficială conform hotărîrii Guvernului nr. 188 din 03.04.2012	*Existenţa informaţiei pe pagina oficială a agenţiei Moldsilva*
Structura autorităţii publice, date privind obiectivele şi funcţiile subdiviziunilor sale subordonate, adresele poştale, numerele de telefon şi alte rechizite ale adresei autorităţii publice, numărul angajaţilor, date privind organizaţiile subordonate autorităţii publice (cu indicarea şi/sau trimiterea la paginile WEB ale acestora), numerele de telefon ale serviciilor de informaţie ale autorităţii publice	Informaţia este prezentată. Totodată, menţionăm că doar o singură întreprindere are pagină web. De asemenea, doar 11 întreprinderi au informații plasate pe pagina agenției.
Datele cu privire la conducerea autorităţii publice	Informaţia este prezentată la compartimentul „Anunţuri". Totodată, pentru asigurarea unui nivel mai înalt de accesiblitate, această informaţie trebuie plasată la compartimentul „Despre Agenţie"
Declaraţia cu privire la venituri şi proprietate a conducerii autorităţii administraţiei publice	Informaţia este prezentată, însă la rubrica „Anunţuri"
Lista actelor legislative şi normative în vigoare, care stau la baza activităţii autorităţii publice, actele normative aprobate de autoritatea publică, inclusiv datele privind publicarea oficială	Informaţia este prezentată
Datele privind transparenţa în procesul decizional, care include: a) programele anuale (trimestriale) de elaborare a proiectelor de acte normative, cu indicarea proiectelor de decizii care urmează a fi supuse consultării publice; b) regulile interne de organizare a procedurilor de consultare publică în procesul de elaborare şi adoptare a deciziilor; c) numele şi informaţia de contact ale coordonatorului procesului de consultare publică în cadrul autorităţii publice; d) anunţurile privind iniţierea elaborării deciziei; e) anunţurile privind organizarea consultării publice; f) proiectele de decizii elaborate şi materialele aferente acestora; g) rezultatele consultării publice (procese-verbale ale întrunirilor publice consultative, sinteza recomandărilor); h) deciziile adoptate; i) raportul anual al autorităţii publice cu privire la transparenţa în procesul decizional	Formal, informaţia este prezentată. Cu toate că este publicat Regulamentul vizând regulile interne pentru asigurarea transparenţei în procesul decizional în cadrul agenţiei „MOLDSILVA", în afara carenţelor asupra conţinutului acestuia, menţionate în textul Raportului, prevederile Regulamentului nu se respectă întocmai referitor la plasarea informaţiei pe pagina oficială.
Rapoartele analitice şi articolele informaţionale privind activitatea autorităţii publice	Informaţia este prezentată Însă, nu ne putem expune referitor la complexitatea informaţiei respective.
Modelele de cereri şi de alte documente, stabilite de legislaţie şi de actele normative ale autorităţilor publice, acceptate de acestea spre examinare, precum şi instrucţiunile privind completarea lor	Această informaţie lipseşte. Însă, regulamentele plasate pe pagina oficială conţin unele modele de cereri şi alte documente în dependenţă de obiectul lor de reglementare. O rubrică aparte de modele de documente ar fi salutabilă
Orele de primire în audienţă a cetăţenilor, datele necesare privind modul de depunere a petiţiilor	Informaţia nu este prezentată
Datele privind încadrarea cetăţenilor în serviciul public: lista funcţiilor vacante existente în serviciul public, cerinţele de calificare faţă de candidaţii pentru funcţiile vacante din serviciul public, structura formularului de participare la concurs şi termenul-limită de depunere a acestuia	Informaţia nu este prezentată Este prezentă doar rubrica „Funcţii vacante" la compartimentul „Anunţuri" care nu conţine careva informaţii
Datele privind evenimentele oficiale organizate de autorităţile publice (şedinţe, întâlniri, conferinţe de presă, colegii etc.), precum şi despre	Informaţia este prezentată Însă, nu ne putem expune referitor la

deciziile adoptate la asemenea întruniri oficiale	complexitatea informaţiei respective.
Datele privind programele şi proiectele, inclusiv de asistenţă tehnică, ale căror beneficiari sau executanţi sânt autorităţile administraţiei publice (denumirea, scopurile şi sarcinile de bază, beneficiarii şi executorii principali de program, termenele şi rezultatele de realizare scontate, volumul şi sursele de finanţare)	Informaţia este prezentată Însă, această informaţie este superficială
Datele privind planificarea şi executarea bugetelor de către autorităţile administraţiei publice	Informaţia nu este prezentată
Datele privind rezultatele controalelor efectuate de/în cadrul autorităţilor administraţiei publice, cu respectarea prevederilor legislaţiei în vigoare privind secretul de stat	Informaţia nu este prezentată
Statistica oficială şi indicatorii de bază din domeniul de activitate al autorităţii administraţiei publice	Informaţia nu este prezentată
Serviciile publice prestate persoanelor fizice şi juridice	Informaţia nu este prezentată
Altă informaţie utilă	La rubrica „Anunţuri” este prezentată informaţie despre licitaţiile forestiere. Însă informaţia respectivă este prezentată superficial şi nu în volumul deplin. Informațiile referitor la arenda fondului forestier sunt incomplete, și nu există informații privind organizarea licitațiilor. Nu se conţin informaţii referitor la organizarea achiziţiilor publice.

Anexa 4 Regimul de acces în dependență de statutul ariei protejate

Tipul de activități și de acces	*Rezervații științifice*	*Parcuri naționale*	*Rezervații naturale*	*Păduri*
Accesul în scopuri de recreere	Interzis	În zone speciale	Interzis[63]	În zone special amenajate
Accesul în scop educațional	Interzis	În zone speciale	Interzis	În zone special amenajate
Edificarea infrastructurii pentru recreere	Interzis	În zone speciale	Interzis	În zone special amenajate
Aprinderea rugurilor	Interzis	În zone speciale	Interzis	În zone special amenajate
Păşunatul	Interzis[64]	În zone speciale	Interzis	Pe sectoare atribuite în acest sens
Colectarea ierbii (fânului)	Interzis[65]	Interzis	Interzis	Pe sectoare atribuite în acest sens
Colectarea plantelor (alte decât medicinale)	Interzis	Interzis	Interzis	Permis*
Colectarea plantelor medicinale	Interzis	Interzis	Interzis	Permis*
Colectarea animalelor	Interzis	Interzis	Interzis	Permis în baza autorizației
Instalarea stupilor	-		Interzis	Permis[66]**
Accesul automobilelor	Interzis[67]	În zone speciale	Interzis	În zone special amenajate
Parcarea automobilelor	Interzis	În zone speciale	Interzis	În zone special amenajate
Pescuitul	Interzis	Interzis	Interzis	Permis
Vânatul	Interzis[68]	Interzis	Interzis	Permis persoanelor autorizate

*Colectarea în scopuri comerciale sau de producție permisă în baza autorizației.

[63] Cu excepţia folosirii drumurilor de uz comun. Permis în zone de recreație reglementată în cazul în care au fost create.
[64] Permisă doar salariaților rezervației în conformitate cu regulamentul rezervației.
[65] Permisă doar salariaților rezervației în conformitate cu regulamentul rezervației.
[66] În baza biletului silvic pe loturile atribuite în acest sens contra plată
[67] Cu excepția folosirii de către acestea a drumurilor de uz comun.
[68] Cu excepția reglării numerice a animalelor în vederea optimizării efectivului lor şi păstrării speciilor specifice atât pădurilor de luncă şi biotopurilor mlăştinoase din zonă, cât şi întregului ecosistem (Regulamentul cu privire la rezervația naturală de stat "Pădurea Domnească";

Anexa 5 Restricţii privind păşunatul vitelor în ariile fondului forestier în Republica Moldova

Nr.	*Descrirea/tipul terenului*
1.	Fondul ariilor naturale protejate de stat;
2.	Pădurile-parc din cadrul zonelor verzi ale localităţilor;
3.	Parchetele şi alte terenuri neîmpădurite, destinate regenerării naturale;
4.	Parchetele cu tăieri rase din fondul de parchet, destinate regenerării naturale pentru următorii 2 ani;
5.	Plantaţiile şi sectoarele semincere; în zonele de protecţie sanitară a surselor de aprovizionare cu apă potabilă şi a staţiunilor balneare;
6.	Pădurile amplasate în fâșiile riverane de protecție a apelor;
7.	Arboretele natural-fundamentale (cvercinee, fag, frasin, carpen etc.), cu excepţia pădurilor degradate, rărite, neproductive care, conform amenajamentelor silvice, sînt prevăzute sub tăieri rase sau substituiri integrale, cu plantarea ulterioară a culturilor silvice;
8.	Terenurile în care arboretul este esenţial afectat de uscări în masă sau calamităţi naturale;
9.	Terenurile cu destinaţie cinegetică;
10.	Pădurile situate pe versanţi în pantă de peste 10%, în care se atestă eroziuni şi alunecări de teren, precum şi pe soluri nisipoase şi calcaroase;
11.	Pădurile din luncile râurilor Nistru şi Prut.

Anexa 6. Experiența Internațională

Germania

O treime din suprafața Germaniei sau aproape 11 milioane de hectare este acoperită de păduri, țara situându-se printre statele cu cele mai mari suprafețe de păduri din Europa. Pădurile se află în proprietate privată 47%, publică 33% (landurile 30%, Guvernul Federal 3% și comunală 20%. Suprafețele private constituie în medie 5 hectare, pădurile comunale și alte forme corporative de proprietate având suprafețe ceva mai mari, proprietățile cu suprafețe mai mici de 20 hectare reprezentând 57% din suprafața totală a pădurilor private[69]. Cele mai mari suprafețe împădurite cuprind între 8000 și 15.000 hectare și sunt proprietate publică. Guvernul Federal deține în proprietate 410.000 hectare utilizate preponderent în scopuri militare. Deoarece Germania este un stat federal, responsabilitatea privind pădurile ține în special de competența Landurilor. Guvernul Federal elaborează cadrul general al politicii în domeniul forestier, landurile fiind responsabile de formularea și atingerea obiectivelor exacte.

Dreptul de acces

În Germania oricine poate avea acces în păduri în scop de recreere acesta fiind nelimitat indiferent de forma de proprietate a pădurii. Dreptul de acces impune beneficierilor și anumite obligații, în special cea de a acționa responsabil în relația cu proprietarul pădurii, natura și alte persoane. Legislația privind pădurile și conservarea naturii conține restricții privind fumatul în păduri, aprinderea rugurilor, accesul în anumite zone, lăsarea liberă a câinilor, protecția plantelor și vânatul. Din suprafața totală a pădurilor 0,9 % constituie pădurile puse sub regim protecție absolută care prevede interzicerea oricăror activități. Alte 57% din suprafețe se află sub regim de protecție care prevede promovarea activităților recreaționale și de producție, iar 25% se află sub regim de protecție în scopul promovării biodiversității.

Vânatul

Vânatul în Germania este un drept de proprietate strâns legat de proprietatea asupra terenului. Acest drept poate fi exercitat direct de către proprietari sau poate fi transmis de către aceștia. Mai mult de 80% din teritoriile destinate vânatului se află în proprietate privată. Ca forme de organizare pot fi distinse ocoalele sau sectoarele pentru vânat și vânatul în scopul controlului numărului de animale. Proprietarii terenurilor sunt competenți să decidă și poartă responsabilitate personală pentru organizarea vânatului în perimetrele deținute.

Extinderea fondului forestier

Sectorul forestier beneficiază de suport financiar din fonduri publice. Suportul are ca obiectiv prioritar crearea condițiilor generale care ar permite întreprinderilor conservarea pădurilor și managementul eficient al acestora. Asistența este acordată în special proprietarilor privați deținători de suprafețe mici pentru depășirea problemelor structurale. Legea federală a pădurilor prevede acordarea suportului sub diverse forme prin politici economice, de transport, agricole, sociale și fiscale.

Sarcina comună a Guvernului Federal și a Landurilor privind Îmbunătățirea Structurilor Agricole și Protecția Zonelor de Coastă[70] constituie principalul instrument de suport financiar în sectorul forestier. Guvernul Federal contribuie cu 60% din fonduri, iar 40% constituie contribuția landurilor. Prin intermediul acestui instrument sunt finanțate măsuri de împădurire, măsuri de asistență privind managementul fondului forestier, dezvoltarea infrastructurii. Anual suportul financiar public pentru împădurire constituie până la 100 milioane euro, acordați pentru dezvoltarea pădurilor private și comunale.

Proprietarii de păduri pot beneficia de suport sub formă de ajutoare fiscale și ajutor în caz de calamități și factori naturali. Ajutoarele fiscale sunt acordate proprietarilor de terenuri împădurite în caz de daune provocate de factori naturali, antropogeni și forțe majore. În cazul în care ca urmare unei calamități naturale

[69] www.bmelv.de/SharedDocs/Downloads/EN/Publications/GermanForests.pdf?__blob=publicationFile
[70] http://ec.europa.eu/competition/state_aid/cases/138070/138070_471802_3_2.pdf

sau altor factori naturali sunt distruse suprafețe semnificative ale fondului forestier și care pot cauza deficiențe piețelor supra-regionale (supra-ofertă), Ministrul Federal al Agriculturii poate dispune interzicerea temporară a tăierilor în păduri.

Începând cu 1 ianuarie 2013 în Germania fost înființat Fondul Climatic pentru Păduri administrat în comun de către Ministrul Federal al Agriculturii și Ministrul Federal al Mediului. Pentru anul în curs fondul dispune de un buget de 35 milioane euro destinați finanțării unor măsuri precum: măsuri menite să faciliteze adaptarea fondului forestier la schimbările climatice, măsuri menite să protejeze fondul forestier de pericole precum furtunule și incendiile, plantarea pădurilor umede și capacitate sporită de stocare a carbonului.

Polonia

Conform datelor Biroului Central de Date Statistice suprafețele împădurite constituie 29.1% din suprafața totală a țării. Din suprafața totală acoperită cu păduri pădurile private constituie 18.2%, iar pădurile publice 81.8% dintre care 0.9% sunt proprietate a autorităților publice locale. Principala formă de protecție a fondului forestier sunt parcurile naționale, în prezent fiind create 23 de parcuri naționale, cu o suprafață totală de 300 mii hectare. Din numărul total al parcurilor naționale 7 au fost declarate rezerve ale biosferei mondiale. 29% din suprafața pădurilor publice constituie Arii Speciale de Conservare a Naturii, iar 15.1% constituie Arii Speciale Protejate. Holdingul Național "Pădurile Statului" aflat în subordinea Trezoreriei administrează 77.8% din suprafața totală a pădurilor și Ministrul Mediului71 fiind responsabil de elaborarea politicilor în domeniu.

Accesul populației

Accesul populației este permis în toate pădurile aflate în proprietate publică, fiind restricționat doar pentru anume arii cum ar fi rezervațiile naturale, zonele speciale de protecție a animalelor. Restricții periodice pot fi impuse în dependență de riscuri cu ar fi incendiile sau distrugerile ca urmare a calamităților naturale.

Vânatul

Vânatul este o activitate populară în Polonia. Cei interesați de vânat sunt obligați să obțină un permis pentru vânat, licență deținerea armelor de vânătoare și să devină membri a Asociației Poloneze a Vânătorilor72. Restricții sunt stabilite în dependență de statutul ariilor împădurite, sezon și specii de animale.

Extinderea fondului forestier

Instrumentul de bază pentru susținerea extinderii suprafețelor împădurite în Polonia este Programul Național pentru Extinderea Suprafețelor Împădurite elaborat și lansat de către Institutul de Cercetări a Pădurilor în anul 1995. Un obiectiv de bază al programului îl constituie împădurirea a 680 mii hectare de terenuri sau creșterea suprafețelor împădurite cu 30% până în anul 2020 și 33% până an anul 2050. Datorită subvențiilor de la bugetul de stat și împrumuturilor acordate de Banca Europeană pentru Investiții, procesul de împădurire a accelerat după 1994. În perioada 1994-2004, suprafața medie împădurită anual a constituit 10.800 hectare. Totuși începând cu anul 2005 se observă reducere constantă a suprafețelor împădurite anual de la 6.1 mii hectare în 2005 la doar 0,6 mii ha în 2011[73]. La moment o problemă esențială în cale extinderii suprafețelor împădurite constituind-o epuizarea suprafețelor de terenuri scoase din circuitul agricol aflate în proprietatea statului. Astfel la moment se discută o următoare etapă a programului, care va consta cel mai probabil din elaborarea măsurilor orientate spre stimularea extinderii suprafețelor împădurite din contul terenurilor aflate în proprietate privată.

Regatul Unit al Marii Britanii

Regatul Unit este țara cu a doua cea mai mică suprafață de păduri din Europa. Țara dispune de 2.7 milioane hectare de păduri, 30% dintre care sunt proprietate publică, iar 70% proprietate privată a persoanelor fizice

[71] http://www.mos.gov.pl
[72] http://www.poland.travel/en/fishing-hunting/
[73] Raportul: Pădurile Poloneze în Cifre în 2012, elaborat de Centrul de Informare al Holdingului "Pădurile Statului"

și organizațiilor[74]. În Marea Britanie domeniul forestier este administrat de Comisia pentru Păduri[75], iar în Irlanda de Nord de către Serviciul Nord Irlandez pentru Păduri[76], parte a Departamentul pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală. În majoritatea pădurilor publice accesul populației este guvernat de principiul libertății accesului fiecăruia în păduri în scopuri de recreere „freedom to roam"[77]. Formele de bază de protecție și conservare a fondului forestier sunt "Aria de o Frumusețe Extraordinară[78]" și parcurile naționale, în prezent fiind create cel puțin 36 astfel de zone. Alte forme sunt rezervațiile naturale, monumente naturii, rezervațiile științifice. În ariile protejate accesul este guvernat de regulile stabilite pentru aceste arii.

Vânatul este permis persoanelor care dețin permise pentru deținerea armelor de vânat și este reglementat prin Legea vânatului (în vigoare începând cu anul 2005)[79]. Vânatul este permis pe terenurile proprietate publică și privată cu condiția obținerii acordului proprietarului acestui teren. Perioadele de vânat diferă în dependență de speciile de animale și zone. Conform cadrului legal sunt stabilite două forme de vânat împușcatul (valabil în cazul păsărilor) și vânatul (valabil în cazul mamiferelor). Reguli specifice și restricții sunt stabilite pentru ambele forme cum ar fi spre exemplu vânatul cu câini etc. De regulă partidele de vânat sunt organizate prin intermediul caselor de vânătoare (hunting lodge) care sunt specializate și furnizează întreg spectrul de servicii pentru cei interesați de vânat.

Extinderea fondului forestier

În Regatul Unit sunt utilizate diverse instrumente de suport financiar pentru dezvoltarea fondului forestier în dependență de obiective și zone. Instrumentul de suport general pentru extinderea fondului forestier este disponibil pentru plantarea pădurilor în scop de protecție a habitatelor naturale, protejării terenurilor împotriva inundațiilor, îmbunătățirii calității apelor subterane, înființării zonelor de recreere și acces pentru populație. Instrumentul include schema de grant de bază pentru înființarea plantațiilor forestiere, schema de contribuții adiționale în dependență de obiectivul grantului de bază și schema de compensare a pierderilor pentru scoaterea terenurilor din circuitul agricol. În cadrul schemei de grant de bază sunt efectuate plăți pentru înființarea plantațiilor forestiere care variază între 1700 și 4800 Lire Sterline la hectar în dependență de prioritățile stabilite și speciile de copaci (copaci cu frunza lată sau conifere). Adițional beneficiarii pot obține până la 2000 lire sterline la hectar în dependență de obiectivele înființării plantației (protecția apelor, protecția habitatelor naturale, crearea/extinderea zonelor de acces pentru populație în copuri de recreere și turism etc.). Beneficiarii care înființează planații pe terenurile agricole obțin o primă de compensare pe parcursul unei perioade de 10-15 ani. Valoarea primei de compensare constituie între 60 și 300 Lire sterline la hectar în dependență de speciile de copaci plantate, tipul terenului și statutul proprietarului.

Dezvoltarea pădurilor comunale

Datorită suprafeței mici a pădurilor, pădurile comunale beneficiază de o atenție sporită din partea Guvernului Britanic și sunt susținute prin Programul de Dezvoltare a Pădurilor Comunale lansat în 1990[80] și realizat în baza parteneriatului între Comisia pentru Păduri[81], entitățile locale și diverse organisme naționale și locale. Un exemplu în acest sens în constituie Anglia care la moment dispune de 12 păduri comunale înființate în scopul revitalizării ariilor din împrejurimile localităților urbane și pentru crearea unui echilibru între beneficiile sociale, economice și de mediu pentru acestea. Pădurile comunale la rândul lor implementează diverse programe și activități al căror obiectiv de bază îl constituie implicarea societății în extinderea și menținerea acestora inclusiv programe de voluntariat[82] și programe de atragere a populației în finanțarea extinderii suprafețelor acestora. Un exemplu în acest sens îl constituie Pădurea Marston Vale care oferă tuturor celor

[74] https://secure.fera.defra.gov.uk/treechemicals/review/resource.cfm
[75] http://www.forestry.gov.uk/
[76] http://www.dardni.gov.uk/forestservice/
[77] http://en.wikipedia.org/wiki/Freedom_to_roam
[78] http://en.wikipedia.org/wiki/Area_of_Outstanding_Natural_Beauty
[79] http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2004/37/contents
[80] http://www.forestry.gov.uk/forestry/INFD-8kud46
[81] http://www.forestry.gov.uk
[82] http://www.forestry.gov.uk/forestry/INFD-8kud46

interesați posibilitatea de a finanța plantarea copacilor în memoria celor dragi sau cu ocazia unor evenimente. Costul serviciul variază în 15 Lire Sterline pentru un copac și 1000 Lire Sterline pentru 500 copaci[83].

Suedia

Pădurile acoperă mai mult de jumătate din suprafața Suediei sectorul fiind administrat de către Agenția Suedeză a Pădurilor[84]. Aproximativ jumătate din terenurile acoperite de păduri se află în proprietatea persoanelor fizice, 25% în proprietatea persoanelor juridice și 25% sunt proprietate publică. În pofida acestei distribuții, fondul forestier este guvernat de aceleași reguli. O obligație de bază impusă proprietarilor terenurilor acoperite de păduri ține de împădurirea terenurilor defrișate. Alte obligații țin de organizarea zonelor de recreare, turismului dar și conservarea naturii.

Parcurile naționale și rezervațiile naturale sunt principalele forme de protecție a fondului forestier. În prezent în Suedia fiind 29 de parcuri naționale, o rezervă a biosferei și 14 zone patrimoniu mondial protejate de UNESCO. Sectorul forestier joacă un rol important în dezvoltarea economică a țării, exporturile nete constituind aproximativ de 11.7 miliarde Euro anual[85]. Parcurile naționale pot fi create prin decizia parlamentului la propunerea Guvernului, iar rezervațiile naturale pot fi create în baza unei decizii argumentate a municipalităților.

Accesul populației

Accesul populației în păduri inclusiv cele private nu este restricționat, cu excepția parcurilor naționale și rezervațiilor naturale[86]. În rezervațiile naturale în majoritatea cazurilor accesul este interzis pe întreg parcursul anului, iar în cazul parcurilor naționale accesul este restricționat în anumite perioade[87]. Un principiu important care stă la baza dreptului de acces poate fi exprimat sumar prin sloganul "Nu perturba și nu dăuna!"[88]. Reguli specifice pot fi impuse de către proprietarii terenurilor împădurite[89] în privința aprinderii rugurilor, restricții privind instalarea corturilor în cazul unor grupuri mari de peroane, restricții privind accesul cu mijloace de transport autopropulsate, restricții privind vânatul, colectarea florilor și a pomușoarelor. În perioada 1 martie – 20 august este interzisă lăsarea liberă a câinilor în locurile publice inclusiv pădurile. Proprietarii terenurilor sau reprezentanții acestora sunt în drept de a prinde câinii lăsați liberi sau de a-i împușca în caz de necesitate. În parcurile naționale câinii pot avea acces doar dacă sunt legați însă de regulă în multe din ele accesul cu câini este interzis.

În scopul sporirii nivelului de informare a populației privind potențialul de recreere și turism al fondului forestier au fost create centre de informare[90] pentru vizitatori. De regulă centrele de informare prezintă vizitatorilor informații detaliate privind potențialul unei sau câtorva arii protejate.

Restricții impuse în parcurile naționale din Suedia[91]

Nr.	*Restricții*
1.	Construcția depozitelor inclusiv depozitarea deșeurilor
2.	Construcția liniilor de curent electric
3.	Construcția de căi sau drumuri
4.	Construcții/extinderi de clădiri

[83] http://marstonvale.org/dedicate-a-tree/
[84] http://www.skogsstyrelsen.se/en/
[85] http://www.skogsstyrelsen.se/en/forest-people/forest-people/
[86] http://www.sca.com/en/skog/Hunting-and-fishing/Public-rights/More-about-public-right-of-access-in-Sweden/
[87] De exemplu în parcul Abisko accesul este limitat în anumite zone în perioada 1 mai – 31 iulie în scopul protejării păsărilor cuibatoare.
[88] http://www.skogsstyrelsen.se/en/forest-people/forest-people/The-Right-of-Public-Access/
[89] http://www.naturvardsverket.se/en/Enjoying-nature/The-Right-of-Public-Access/This-is-the-Right-of-Public-Access/
[90] http://www.naturvardsverket.se/en/Enjoying-nature/Protected-areas/Naturum/
[91] http://www.naturvardsverket.se/en/Enjoying-nature/Protected-areas/National-Parks/

5.	Desfășurarea activităților militare
6.	Efectuarea cercetărilor științifice*
7.	Desfășurarea de activități comerciale*
8.	Săpatul, excavările, vopsirea sau intervenirea în orice alt mod asupra pământului și rocilor
9.	Colectarea mineralelor
10.	Ruperea ramurilor, copacilor, arbuștilor sau cauzarea oricăror alte daune copacilor sau arbuștilor inclusiv uscați.
11.	Introducerea speciilor de plante sau animale
12.	Colectarea sau săpatul plantelor
13.	Colectarea, prinderea insectelor sau animalelor sau perturbarea prin orice alt mod a vieții animalelor
14.	Urcatul în copaci
15.	Vânatul
16.	Pescuitul
17.	Accesul cu mașini cu excepția drumurilor detonate în acest scop
18.	Instalarea corturilor cu excepția zonelor special destinate
19.	Călăritul
20.	Lăsarea liberă a câinilor, accesul cu câini fiind permis doar în perioada 1 ianuarie – 30 aprilie
21.	Aprinderea rugurilor
22.	Utilizarea ierbicidelor și pesticidelor
23.	Aterizarea avioanelor

*Permis doar cu acordul Agenției pentru Protecția Mediului

Vânatul

Vânatul în Suedia este permis și deși țara are o populație de doar 9 milioane, numărul vânătorilor înregistrați depășește 300 mii. Sezonul de vânătoare durează din august până în februarie și este împărțit în perioade în dependență de specii și regiune. Dreptul de vânat aparține proprietarilor de terenuri, aceștia fiind în drept să îl transmită altor persoane sau asociațiilor de vânători. În unele cazuri proprietarii de terenuri se asociază în scopul dezvoltării potențialului zonelor pentru vânat. Persoanele interesate inclusiv străinii sunt obligate să procure un permis de vânat valabil 1 an de zile, să dețină permis de utilizare a armelor și să respecte regulile și perioadele de vânat stabilite de Agenția pentru Protecția Mediului[92].

Extinderea fondului forestier

Guvernul susține și finanțează, conservarea și extinderea fondului forestier, de atenție sporită fiind acordată extinderii pădurilor din preajma localităților. La moment principalul instrument de suport îl constituie Programul pentru susținerea eforturilor locale de conservare (LONA)[93] lansat în 2004 în scopul susținerii inițiativelor locale privind extinderea și conservarea fondului forestier local. Programul este administrat de Agenția Suedeză pentru Protecția Mediului. În perioada 2004-2006 prin intermediul programului au fost finanțate măsuri în valoare totală de 25 milioane euro, iar începând cu anul 2010 bugetul programului constituie aproape 6 milioane de euro anual. Conform cadrului legal, autoritățile publice pot înființa în baza deciziilor proprii arii protejate de interes local în scopul protejării biodiversității și conservării ariilor naturale.

Prin intermediul programului sunt finanțate o serie de măsuri precum: dezvoltarea cunoștințelor, elaborarea studiilor, crearea zonelor de protecție, împădurirea terenurilor, crearea asociațiilor, suport pentru îngrijirea și managementul fondului forestier, dezvoltarea infrastructurii de recreere. Abordarea de bază în cadrul programului o constituie co-finanțarea. Autoritățile publice locale și organizațiile non-profit pot oferi în calitate

[92] http://www.swedishepa.se/Enjoying-nature/Hunting/Hunting-permit/
[93] http://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledningar-A-O/Lokala-naturvardsprojekt-statsbidrag/

de co-finanțare timpul de lucru care va fi estimat și considerat drept contribuție la program. Prin intermediul programului pot fi finanțate aproape integral măsuri de planificare și înființare a rezervelor forestiere locale, iar în cazul în care acestea există pot fi finanțate măsuri de conservare și creștere a potențialului de recreere a acestora.

Deoarece o problemă de bază privind crearea și extinderea fondului forestier local în Suedia o constituie lipsa terenurilor o componentă importantă a programului o constituie schema de grant acordată autorităților publice locale la procurarea sau schimbul terenurilor. Valoarea grantului la procurarea terenurilor poate constitui până la 50% din prețul terenului. În cazul în care terenurile se află deja în proprietatea autorităților publice locale sau în proprietatea persoanelor fizice sau organizațiilor necomerciale, acestea pot beneficia de prima de compensare a venitului ratat în rezultatul includerii terenurilor în program.

Irlanda (extinderea fondului forestier)

Irlanda recunoaște și promovează creșterea rolului economic, recreațional și de protecție a mediului al pădurilor. Statul se situează printre țările cu cele mai mici suprafețe împădurite din Europa, pădurile acoperind doar 10% din teritoriu. În scopul creșterii suprafețelor împădurite Departamentul pentru Agricultură, Alimentație și Mare[94] administrează un program de granturi și prime pentru împădurire95 în scopul încurajării plantării suprafețelor noi de păduri prin compensarea proprietarilor de terenuri a mijloacelor investite în plantarea pădurilor și veniturilor ratate ca urmare a împăduririi.

Orice persoană care deține în proprietate terenuri agricole poate participa la program. Compensarea pentru împădurire se efectuează în baza a două instrumente de bază ale programului: granturi pentru împădurire și prime anuale pentru compensarea venitului ratat. Valoarea granturilor pentru împădurire variază în dependență de tipul copacilor plantați și starea terenului. Cele mai pari granturi se acordă pentru plantarea stejarului și constituie 5.500 Euro la hectar. Prima parte din grant (50%) se achită după înființarea plantației, iar cealaltă jumătate se achită după 4 ani cu condiția că plantația se dezvoltă și se menține. Suplimentar beneficiarii obțin un grant pentru îngrădire în valoare de până la 500 Euro la hectar sau până la 1950 Euro la hectar pentru instalarea gardurilor de protecție împotriva cerbilor.

Ulterior înființării plantației proprietarii obțin pe durata a 20 de ani o primă anuală care variază în dependență de tipul plantației și statutul proprietarului. Cele mai mari prime 515 Euro la hectar se achită pentru plantațiile de stejar în cazul care plantațiile sunt deținute de fermieri, celelalte categorii de proprietari obținând o primă anuală de 195 Euro la hectar.

[94] www.agriculture.gov.ie
[95] http://www.agriculture.gov.ie/media/migration/forestry/grantandpremiumschemes/2012/AfforestationSchemeFeb12.pdf